

VAN · ROESELARE · VENÁNC

ELMÉLKEDÉS SZEMLÉLŐDÉS

SZENT · ISTVÁN · TÁRSULAT · KIADÁSA

Van Roeselare Venánc

•

ELMÉLKEDÉS — SZEMLÉLŐDÉS
MÁRIA OLTALMA ALATT

VAN ROESELARE VÉNÁNC

KAPUCINUS ATYA :

ELMÉLKEDÉS — SZEMLÉLŐDÉS

MÁRIA OLTALMA ALATT

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Francia eredetiből fordította:

P. SZABÓ ELEK Dr.
ferences

Nihil obstat. *Dr. Burkha P. Clemens*, cens. prov. Nr. 113/1942. Imprimatur. Budapest, die 25. Febr. 1942. *Fr. Victor Hársligethy-Vinkovits*,
Min. Proalls.

Nihil obstat. *Dr. Johannes Pápai*, cens. dioec. Nr. 519/1942. Imprimatur. Sabariae, die 26. Febr. 1942. *Josephus*, episcopus Sabarien.

Stephaneum nyomda, Budapest. Felelős: Ifj. Kohl Ferenc.

Ez a könyvecske gyakorlatiassága mellett több belga, francia püspök és Gasparri volt bíboros államtitkár dicsérő levelével, valamint b. e. XV. Benedek pápa áldásával és ajánlásával kitüntetett munka.

Szerzője P. Venantius, világi nevén Remy De Neire, a belgiumi Roulersben, 1869-ben született. Az aszkétikus felkészültségéről híres belga kapucinus rendben előjárói csakhamar a fiatal rendtagok nevelésével bízzák meg. 1897-től kezdve a brüsszeli hittudományi főiskola igazgatója s mint ilyen dogmatikát, majd bölcseletet tanít. Mint Hérentals kolostorának főnöke a harmadik rendnek igazgatója volt. 1926-ban Fraternité de Notre Dame Médiatrice néven testvérületet szervez. Ennek igazgatója maradt, míg a verviersi kollégiumban újra a hittudomány előadói tisztét nem ruházták rá. Fáradhatatlanságának bizonyítéka, hogy a *«De la méditation a la contemplation, sous l'égide de Marie»* legújabb kiadásán dolgozva érte utól a halál a brüsszeli Szent József-kórházban.

Conduite interieure ou Règlement de vie de la pieuse Tertiaire Tournai, Desclée 1905) és a *Retraite aan Priesters-kloosterlingen* a nevesebb

munkái, míg aszkétikus írásai a *L'Ami de clergé* című folyóiratban jelentek meg.

Nagy hálával tartozunk a jámbor és tudós szerzőnek, hogy munkájának tökéletesítésén állandóan fáradozva legújabb kéziratát bocsátotta rendelkezésünkre. Köszönettel adózunk a szombathelyi ferences hittanhallgató uraknak, különösen P. Nagy Anicétnek és P. Lajos Kázmérnak, és P. Kalmár Özséb dr.-nak, akik a technikai részben, illetve az utolsó simításban szívesen segítettek.

Ha igaz a mondás : Nagy idők nagy embereket szülnek, akkor a mi izgalmasan történelmi korunkban, mikor a szörnyű viharokban milliók lelke sodródott egész a krisztus- és teljes istentagadásig, kell, hogy az igazakban és jókban egész a rendkívüli szentségig és istenélményig törjön fel a szent visszahatás. Vajha minél több testvérünk találná fel a szerény fordítás révén a szentségnek és misztikus élményeknek Isten hegyeire vezető titokzatos útját.

Tisztelendő Atyám !

Nagyon örültem, hogy az Ön: «Elmélkedés-
szemlélődés Mária oltalma alatt» c. kedves köny-
vét, Őszentségének átnyujthattam. S még jobban
örülök, hogy Önnel közölhetem, miszerint a Szent-
atya nagyon barátságosan fogadta ezt a kis köny-
vet, amelynek feladata, hogy a jámbor lelkeket
az imádság és a jámbor élet útján vezesse.

Ez a belső élet mindennél fontosabb. S a jó-
akarató lelkek bizonyára sokkal számosabban
fordulnának feléje és több eredményt is érnének
el, ha lenne megvilágosított vezetőjük. Az Ön kis
könyve biztos kalauzul szolgál és tartalmas táplá-
lékot nyújt nekik a természetfeletti életre, mert
hozzáférhetővé teszi számunkra a szentek ta-
pasztalatait. Ezek birtokában nem tévedhet-
nek el.

A Szentatya örvend az Ön munkájának és kéri
a jó Istent, hogy kegyelmével tegye azt termé-
kennyé. Szeretné egyúttal, ha e kis könyv el-
terjedne a szerzetestársulatok és mindazok között,

akik lelki életükre nagyobb gondot fordítanak. Különös öröm nekem is, hogy Őszentsége áldását átadhatom és szívesen felhasználom e kívánczó alkalmat, hogy tisztelendő Atyát nagyrabecsülésről biztosítsam.

Vatikánváros, 1920 dec. 15.

P. C. Gasparri
bíbornok.

NEGYEDIK KIADÁS ELŐSZAVA.

Kis terjedelmű könyvhöz általában nem szokás előszót írni. De ennek szüksége van rá, mert féltő, hogy címe esetleg félrevezethetné az olvasót.

Nehogy valaki teljes munkát várjon az imádságról. Már a kötet kis terjedelme is mást mutat. Csak gyakorlati bevezetés akar lenni az imádság különféle fokozatába. Először csak prédikáltam erről a tárgyról, de ez is javára vált azoknak, akiket a kegyelem megértésére előkészített. Hallgatóim hálája, lelkes buzgalma bátorított fel arra, hogy kiadjam őket. Én engedtem a buzdításnak, mert azt hiszem, hogy könyvalakban szélesebb körben lehet a kegyelem eszköze; a jó Isten ugyanis néha nagyon egyszerű eszközök útján művel nagy dolgokat.

Az egymásután megjelent flamand, német, angol és magyar fordítások csak javára válhattak a munkának, mert én minden esetben figyelembe vettem a szíves észrevételeket mind a kifejezésbeli világosságra, mind az anyag teljességére vonatkozólag. Természetesen nem léphettem át mindig a keretszabta határokat.

Pedig sokszor hallottam az ellenvetést: ki-

elégítő az Ön kis munkája? Elégséges a tárgyalt anyag számára?

Azt gondolom elégséges arra a célra, amit szem előtt tartok. Amit még hozzáfűzhetnék, az már távolabbi célt szolgálna és pedig elégtelenül. Én nem misztikai tudósokat, hanem misztikus lelkeket akarok nevelni. A teljesebb és tudományosabb könyvek nagyobb és terjedelmesebb fejtegetéseket hoznak. Jelen munka azokra csak előkészítésül kíván szolgálni. S hogyha a buzgó keresztényeket olvasásukra hangolja és egyben beléjük oltja a lelki előhaladás szükségérzetét, akkor már nem dolgoztam hiába.

Gyakran előfordul, hogy a lelkek vezér és támasz nélkül állanak, ilyenkor maga a Szentlélek lesz a vezetőjük. Helyes irányban tartja és megőrzi őket a számtalan elrejtett szirttől, amely útjukat veszélyezi és keresztezi. Végül is az erény és imaélet olyan magaslatára vezérli őket, hogy egy napon a lelkiélet terén gyakorlott vezér is meglepődik rajtuk, hogy így egyedül, alkalmas útmutatás nélkül is oly sokat el tudnak érni. A jó Isten ilyen hű és bőkezű a jóakarató lelkek irányában.

De erre nem szabad könnyelműen számítanunk. Bármennyire fenntartja is az isteni Jóság magának a kivételezés jogát, gondviselésének természetes rendje szerint irányításra, vezetésre szorul az életszentség és imaélet útja. Különben fennáll a ve-

szély, hogy vagy egyhelyben topog a lélek, vagy a hosszú és fáradalmas útvesztőkön rengeteg időt pocsékol el. Ez Szent Teréz nézete.

Mennyi magasabb életszentségre hivatott lélek él kényelmes középszerűségben, mert nem kap megfelelő felvilágosítást és útmutatást! Ezek földi pályafutásuk végére érnek anélkül, hogy megvalósítanák a jó Istentől eléjük kitűzött életideált. Mégha erényességük magas fokra emelkednék is, mivel vigasztalhatnák és mentegethetnék magukat a miatt, hogy nem jutottak előbbre, ha egyszer az Isten sokkal magasabbra hívta őket?! Végrelegesen megbélyegzett hátramaradottságuk nem megkisebbitése-e annak a dicsőségnek és tetszésnek, melyet Isten akart találni bennük?

Ennek a kis munkának minden vallásos keresztényhez van szava. Én ugyan nem tudom, hogy a Gondviselés melyik oldalt vagy melyik tanácsot szánta kinek-kinek. De akárhol is találják meg a rájuk vonatkozó illetést, tekintsék azt a Szentlélektől jövőnek és tegyék azt a maguk számára újabb előhaladás kiindulópontjává.

Egy kiváló szerzetes, a misztika nagy mestere, még a kiadás előtt szíves volt néhány részt átolvasni e műből. A következő szavakkal adta vissza: «Nagyon tetszik; tagadhatatlanul az Isten sugallta».

Ennél jobban semmi sem bátoríthatott volna! Meggyőződésem szerint az igazság, mégha szent

és isteni is, akkor sem lehet termékeny a Szentlélek lehelete nélkül. Tőle remélem én is, hogy ezt a kis magot messze földre elviszi és az evangéliumi hasonlat szerint jó földbe veti, hol százszoros termést hoz. (Lk. 8, 8.)

Mint Mária papja, gyermeki hódolattal és tisztelettel, a szüntelen megismétlődő hála elismerésével teszem le művecskémet a Szent Szűz, a «szívek Királynéjának» és «minden kegyelem Kieszközlőjének» lába elé. Ez egyúttal a jó fogadtatás záloga is azok részéről, akiknek javára akar szolgálni. Éppen az ima embereinek — hiszen a gonosz lélek cselvetéseinek és féltékeny irigységének ők vannak legjobban kitéve — van legjobban szükségük annak a védelmére és segítségére, aki kezdetől fogva legyőzte a sátánt. A legbiztosabb és legegyszerűbb úton járnak ezek, mikor Mária közbenjárásával iparkodnak Jézushoz !

1938. márc. 25.

Verviers (Belgium)

P. V.

I. FEJEZET.

Mária és az elmélkedő imádság.

«Desolatione desolata
est omnis terra, quia nullus
est qui recogitet corde.»

«Teljesen elpusztult az
egész ország, mert senki
sincs, aki magába szállna.»

(Jer. 12, 11.)

Természetfeletti életünk nem más, mint maga az isteni élet, melyet az égi Atyjától küldött megtestesült Ige hozott a földre és amelyet mindenki-vel közöl, akinek ő a Szentlélek által testvére, Megváltója és feje lett (Ján. 1. 10—16). Ebből következik, hogy ez a kiváltság a teremtmény számára csak *kegyelem*, vagyis csak természetfeletti ingyenes ajándék lehet. *Megszentelő malasztanak*, vagy a *megigazulás* kegyelmének nevezik, mert a tényleges szentség, a megigazulás állapota és így a mennyország birtokába juttat.

Csakhogy mi nem jöttünk a világra oly szűziesen és tisztán, mint ősszüleink. Mi már születésünk folytán az elesettek közé tartozunk. Az isteni élet hiánya bennünk nemcsak természet szerint való hiány, mint ahogyan a látás érzékének hiánya a virágban, hanem olyan kiválóságtól való megfosztottság, amelynek nem volna szabad belőlünk hiányoznia. E szegénység az eredeti bűn, mely

megakadályozza az isteni jóság reánkáradását. Az isteni szentség e bűnfolttal összeférhetetlen. A mi természetfeletti életünk megkívánja tehát e bűn állapotából való előzetes megszabadulást. A keresztség, amely ezt megvalósítja, az első jele a belénk visszatérő isteni életnek.

Ettől fogva ez az élet, mint az élet rendesen, fokozatosan fejlődik. Vannak egymásután következő időszakai a legkülönfélébb állapotokkal, válságokkal, és föltételekkel. Ez az előhaladás a lelki életben elengedhetetlen. Mindenki megengedi a gyermeknek, hogy gyermek legyen, de senki sem bocsátaná meg neki, ha mindig gyermek akarna maradni. Isten a megigazult emberben olyan lelki egymásutánt teremt és az utaknak, eszközöknek oly tökéletes rendszerét bocsátja rendelkezésre, hogy tökéletesedését sikeresen befejezhesse.

A megszentelő kegyelemmel egyidejűleg megkapjuk a legfőbb erkölcsi erényeket, a három isteni erényt és a Szentlélek ajándékait. Ezek az erények és ajándékok jelentik számunkra a képességet, amellyel a természetfeletti élet sajátos tényeit véghez tudjuk vinni. Az olyan szerzők olvasásánál tehát, kik csak erényszerzésről írnak, vigyáznunk kell. Igen, erényesekké kell válnunk, de maguk az erények és természetfeletti ajándékok már a megszentelő kegyelem révén gyökerükben a lelkünkben vannak. Már a gyermek megkapja ezeket, ami-

kor a keresztségben kereszténnyé lesz, éppúgy mint ahogyan értelemmel felruházott lelket kap mivoltában. A növekvés során tehát nem szerzi, hanem gyakorolja és fejleszti az erényeket.

Ezek az alapvető igazságok feljogosítanak minket arra, hogy az imádságot a természetfelettségre emelt lélek élettevékenységének minősítsük. Az ima tehát úgyis tekinthető, mint a különféle belénköntött erények gyakorlása. Ugyanoly mértékben, ahogyan magasabb képességeink tevékenységbe lépnek, emelkedik imaéletünk is. Fokról-fokra haladva térünk át *az elmélkedésről a szemlélődésre*.

Az okosság, igazságosság, lelki erősség és mértékletesség erkölcsi erényei arra szolgálnak, hogy kötelességeinket rendes körülmények között híven és érdemszerzően teljesítsük! Királynőjük, az okosság képesít bennünket az elmélkedésre. Ez megfelel a természetes életrend öfenntartási ösztönének és hozzá hasonlóan terjeszti is ki tevékenységi körét tökéletesedésünk arányában. Megváltozik a szerint, amint képességeink újabb, maguknak megfelelő tárgyakra irányulnak és segít az eszközök helyes kiválasztásában, hogy önmagunkat nevelve eljussunk a teljes tökéletességre.

Igy azután lesz idő, amikor a közönséges elmélkedés a törekvő és tiszta lelket már nem tudja ki-elégíteni. Ha egyszer Istent lelke mélyén felismerte, akkor már nemcsak saját szavának visszhangját akarja az imádságban hallani, hanem töb-

bet. Vágy ébred benne az összeszedettebb ima után, vagyis keresi a bensőbb kapcsolatot a lelkében rejlő Szentháromsággal. A hit, remény és szeretet három isteni erénye — melyeknek a lélek birtokában van s melyek, mint a meghatározásuk is mutatja, közvetlenül Istenre vonatkoznak — lehetővé teszik számára magányban és csendben az isteni Mesterrel való társalgást. Ez a rendes fejlődés, a szükséges előzmény és átmenet az elmélkedésről a továbbiakra.

Ezután következnek a Szentlélek ajándékai. Ezek is isteni erőt és tulajdonságot jelentenek, igazi lelki képességekkel gazdagítanak bennünket; tökéletesebb, nehezebb, sőt néha hősi tettek véghezvitelére hajlamosítják a lelket.

Bizonyos természeti adottságok formálják a különféle művészeket: az egyik költőnek születik, a másik zenésznek. A kiképzés csak a már meglévő képességeket juttatja érvényre. A gyöngé csiraszerű állapotban belénk öntött Szentlélek-ajándékok hasonlóképen adottságok lelkünkben, de érvényesülésük is hasonló feltételekhez van kötve: hozzáértő és szeretetteljes bánásmódhoz.

Amikor a már egyre tökéletesedő keresztény lelkek teljesen elszakadnak a teremtményektől, sőt önmaguktól is és számos tanujelét adják hűségességek közreműködésüknek az Isten kegyelmével, akkor az ajándékok betetőzik bennünk az élet-szentséget azzal, hogy őket a szemlélődés magasla-

taira segítik. Távolabbról legalább is mindnyájan hivatva vagyunk ezekre. És mindenki el is juthatna reájuk, ha nem jönne közbe annyi, sokszor legyőzhetetlen fizikai és erkölcsi akadály.

Maga az a tény, hogy a szemlélődés csúcsaira természetfeletti módon jut el a lélek, nem jelent csodát. Mert bár a jó Istennek úgy tetszik, hogy kiválasztása szerint csak bizonyos fokú szentség után vezet szemlélődésre, mégis a természetes fejlődés vonalában fekszik, mert a megszentelő kegyelem révén minden kereszténynek meg van hozzá az alapvető képessége. -

Minél jobban imádkozunk, annál gyorsabban és közelebb visz minket folyton növekvő tisztulásunk Istenhez. Úgyhogy majdnem felcserélhetjük az ima fokozatait a belső élet egymásutánjával; nem mintha azonosak lennének, hanem mert párhuzamosan haladnak

A lelkiéletben való előhaladást rendszerint a hegymászáshoz hasonlítják. E rövidre szabott munkának az a célja, hogy megadja az útirányt a hegymászáshoz az imafokok segítségével, mégpedig nem annyira tudományos, mint inkább gyakorlati rávezetés formájában és módszerével.

Feltűnő, hogy az ima különböző fokai mind jelképezve vannak Szűz Mária külső életében, Jézus-hoz való viszonyában. Égi anyánk így példaképpül szolgálhat belső életünk fejlődésének minden állomásán.

1. A tisztulás útja.

A misztika hegyének lábánál kigyózik a tisztulás útja. Hasonlat nélkül szólva legfontosabb itt a bűnök kiirtása, a szenvedélyek megfékezése, vagyis mindannak eltávolítása, ami haladásunkban, imában való előhaladásunkban gátolhat. Másszóval: hiába való dolog lenne belső életről és előhaladásról álmodozni, az önmegtágadásban és bűnbánatban való igazi és tartós megalapozottság nélkül.

Erre az előzetes megtisztulásra okvetlen szükségünk van. Tekintve, hogy magunkban hordozzuk az érzékiséget, — az eredeti bűn következményét — mely az Isten országának kifejezett ellensége.

Mária, a már fogantatásánál fogva szeplőtelen, természetesen egyáltalában nem ismerhette a tisztulásnak ezt az útját. Mégis önmagával szemben való bizalmatlanságában és alázatosságában magára vállalta annak gyakorlatait. Menekült a világtól és szemelláthatólag kereste a templom magányát és csendjét, hogy ott életét az Úr szolgálatában ima és munka között ossza meg. Ott harcolt és győzte le az üdvösség valamennyi ellenségét szegénységével, engedelmességével és addig egész Izraelben ritkaságként feltűnő szüzességi fogadalmával. Ilyen megnemesített formában találjuk a tisztulás útjának jellegzetes gyakorlatait a Szent Szűz életében . . . Ha tehát szemünkben néha fáradságosnak és keservesnek látszik is ez az út,

forduljunk annak szeretetreméltó és hathatós támogatásához, aki bár kegyelemmel teljes volt, mégis magára vállalta csak azért, hogy példája számunkra útmutatásul és bátorításul szolgálhasson.

2. Az alázat és összeszedettség.

Mária életében a Jézussal való egyesülés első ténye az ő méhében való megtestesülés volt, ahol elrejtetten, senkitől sem ismerten, titokban és szent fogságban élt az Ige.

Ki tudná e titoknak egész mélységét szavakba önteni? Akár Krisztust, akár Máriát nézzük, egyaránt tanulságos ez számunkra, mert mindketten ugyanazt a jellemvonást tükröztetik: a mi belső életünk alapját, az alázatosságot és összeszedettséget.

a) Alázatosság.

Megtestesülés! Micsoda önmegalázódást jelent ez Jézusnak, aki isteni személy! Olyan életpályára lép ezzel a Megváltó, melynek egész végig ez marad a jellegzetes vonása. Így akarja megdicsőíteni Atyját: megalázódásával, engedelmességével, leszállva egész a szolgasorsig. Sohase engedi meg életében, hogy Istenfiának mondják; Ő maga mindig emberfiának nevezi magát.

És lám, hasonlóan tükröződik a Fiú kimondhatatlan alázatossága az Anyában is. Ugyanakkor, mikor Jézus Isten előtt a «szolga alakját» (Fil. 2,7.)

ölti magára, Mária az «Úr szolgáló leányának» nevezi magát. (Luk. 1, 38.) Számára ez a tisztaság csak arra való, hogy bebizonyítsa legalázatosabb odasimulását a Legfenségesebb akaratához: «degyen nekem a te igéd szerint». (Lk. 1, 38.)

Nagyon értékes útmutatás ez számunkra. Minden erény alapja és az igazi lelki élet első feltétele az alázatosság. Szent Bernát két szóban foglalja össze a nagy tanítást, melyet Mária példája nyújt itt: «Szűzességével megnyerte az Úr tetszését, de alázatosságával foganta Őt».

b) Összeszedettség.

Mária szent életében új szakasz kezdődött, mikor Jézus az ő méhében személyesen lakást vett. Egész figyelme befelé, belvilágának titokzatos mélyére irányult; arra az isteni tabernákulumra összpontosult, amivé most lett és a magas Vendégre, akit ezután egy pillanatra sem akart magára hagyni.

Hasonló a kegyelem első hatása a lélekben is, midőn azt a belső életre vezeti. Fölrázza egész mélyéig, hogy ott, önmagának legmélyebb mélyén felfedeztesse vele az Istent. Többé nem is keresi Őt a lélek másutt. Nem tudja mi történt vele, de egészen kicseréltnek érzi magát. Érzései egészen mások mint előbb. A világ, a gyönyör, a szórakozás, a hiúság elvesztette reá vonzó erejét.

Nincs ebben semmi rendkívüli. Mikor t. i. uralkodni kezd Isten a lélekben, akkor eddig soha nem tapasztalt módon közli vele jelenlétét: bensősé-

gesen, belvilágának mélyén. Annyira leköti a lelket ez a jelenlét hogy valósággal fáj neki, ha másra kell irányítania a figyelmét.

c) Elmélkedő ima.

Ezután már a lélek kiegyensúlyozottabb lesz és kevésbé tapasztalja már magában a buzgóság változékonyságát; bensőséges béke lesz osztályrésze. Életeleme lesz a magány és visszavonultság, egyetlen vágya az elmélkedés, hogy ott kedve szerint társaloghasson a jó Istennel. Elmond neki mindent, ami csak szívéen fekszik, ami bensejét áthatja.

Micsoda édes társalgást folytathatott a Szent Szűz is méhébe rejtőzött kincsével! Micsoda terveket szőtt és közölt vele születésére vonatkozólag! Átgondolt szívében mindent, amit érte tenni akart: hogy milyen szerető gondoskodással övezi majd őt körül, milyen kedveskedésekkel árasztja majd el... Már most érezte mindezt és előre felajánlotta neki. Ha majd sír, forró csókkal szárítja fel könnyeit. Bár csupa feltevésekkel volt is lelke tele, egyben mégis biztos volt, hogy sohasem hagyja el isteni Gyermekeit és csak Neki él. Így elmélkedett Mária.

Igy elmélkednek a benső életre mélyült buzgó lelkek is. Megvizsgálják és rendszeresen fontolgatják kötelességeiket, hogy azok teljesítésében a legcsekélyebb hibát is kikerüljék. Fáradhatatlanul tanulmányozzák az erényt mintaképein, hogy an-

nak gyakorlásában folytonosan előbbre halad-
hassanak. Semmit sem óhajtanak, semmi után
sem vágyódnak annyira, mint egyedül lenni a jó
Istennel, hogy azután elmondhassák neki minden
óhajukat, minden szent tervüket.

Lesznek, akik már saját tapasztalataik alapján
ráismernek erre az állapotra. A kezdőknek ez az
imája általánosan *elmélkedés* név alatt ismeretes.

3. Az elmélkedés.

Az *elmélkedés* «tervszerű elmebeli imádság, mely-
nek alkotó elemei a megfontolás, felbuzdulás,
kérés és jófeltételek». Elmélkedni tulajdonképpen
annyit jelent, mint megfontolni. Igaz ugyan, hogy
maga a megfontolás, hogyha csak természetes cél
elérésére irányul, — mégha Istent vagy vele kap-
csolatban levő dolgot vesz is tárgyul — még nem
jelent imádságot.

Az elmélkedés tehát általánosságban nem más,
mint közönséges emberi erőfeszítés, tanulmány,
valami szellemi öröm, kellemes szórakozás. Ellen-
ben, ha valaki azért mélyed figyelmesen bizonyos
gondolatokba, hogy szívében szent érzelmeket
keltsen fel és akaratát természetfeletti indító-
okokból a jó véghezvitelére határozza el, elmél-
kedő imát végez. Joggal mondhatjuk ezt a kezdők
imájának is. A kezdők ugyanis valójában csak a
megfontolás kapuján keresztül juthatnak be az

elmélkedő ima szentélyébe. Ezeknél a benső imádság legnagyobb részét a megfontolás tölti ki, ezért egész imájuk egyszerűen elmélkedésnek nevezhető. Nem mintha ez a megfontolás volna a leglényesebb, hanem csak azért, mert ez tart náluk legtovább. Persze ez még nem jelenti azt, hogy a kettő azonos.

A kezdők elmélkedésükben elsősorban életük megjavítására törekszenek. Hibáikat, főként az uralkodó hibát akarják kiirtani, leggyakoribb kísértésükön iparkodnak győzelmet aratni. Igyekeznek rossz hajlamaikon győzedelmeskedni a szenvedélyeiket megzabolázni. Minthogy egy bizonyos hibát csak az ellenkező erény gyakorlásával lehet véglegesen leküzdeni, ez a küzdelem a pozitív előhaladáshoz is hozzásegíti őket, mert felkelti bennük a vágyat a fennkölt cél után és megmutatja nekik a hozzá vezető eszközöket is.

Minden imánkban a Szentlélek a fő mozgató erő. Ő látja tudatlanságunkat, csapongó gondolatainkat, gyöngeségünket; tudja, hogy mindenekelőtt megvilágosításra, ösztönzésre van szükségünk. Elvezet bennünket mindarra az erénygyakorlatra, amelyre szívünknek egyáltalában nincs, vagy csak nagyon hiányosan van meg a készsége. Rásegít, hogy minden erénygyakorlatunk — ami most még lelki tökéletlenségünk folytán ritka, lassú és nehéz — nemesebbé, könnyűvé, Hozzá és hozzánk méltóvá váljék.

A tékozló fiú is az elmélkedésnek köszönhetette megtérését. «Magába szállt» mondja Szent Lukács (15, 17.). Milyen állapotban voltam azelőtt és vagyok most? — kérdezte. Azelőtt volt «Atyám», most csak parancsoló uram van; meleg családi körben éltem, most csak sertéseket látok magam körül! Atyám házában az egyszerű napszámosnak is bőven van kenyere, ott még a szolgák is boldogok s én, a ház fia, itt éhen halok! Mit tegyek? . . . «Fölkelek és atyámhoz megyek!» . . .

Az elmélkedés rásegít bennünket arra, hogy valamelyik sugalmazott szentírás-szöveg, Megváltónk életének, szenvedésének, tanításának, példájának egyik mozzanatába vagy egy jó könyv, pl. a «Krisztus követésének» valamelyik sorába lelki haszonnal elmélyedhessünk. Halál-örökkévalóság, bűnhődés-jutalom, kín-örök dicsőség, mindaz a titok és igazság, amely az elmélkedés útján döbben lelkünk elé, szent érzelmek és jó elhatározások felkeltésére ösztönöz bennünket.

Csoda-e, ha így azután megmozdul szívünk? Elpirulunk önmagunk előtt bűneink gonoszsága és hálátlansága miatt. Remegünk, mikor a kárhozat mélysége előttünk morajlik. Meg kell javulnunk. Látjuk a nehézségeket, de új terveket szövünk. Kiválasztjuk az eszközöket. Félünk önnön-gyengeségünktől. Ezért imádkozunk . . . Szívünk eltelik szeretettel. Szent szerelemre gyulladunk Isten iránt, aki már előbb, az örökké-

valóság hajnalán végtelen szeretettel szeretett bennünket.

Egyet azonban szem előtt kell tartanunk, midőn e különféle érzelmek szívünkben kigyúlnak. Azt t. i., hogy csak most kezdődött az igazi ima; minden eddigi csak előkészület volt. Itt már meg kell szűnnie a megfontolásnak; különben az elmebeli tevékenység útját állná a kegyelem lelki édességgel eltöltő működésének. Itt erősíti a kegyelem akaratomkat... s azért e mozzanatnál időznünk szükséges, mert ez igen fontos... Ez szolgál javunkra, előmenetelünkre... Mekkora kárpótlás lesz számunkra önmegtágadásaink ellenében, hogy Isten nekünk kinyilatkoztatja magát! Nem lesz olyan nehéz az áldozat sem, ha a jó Isten annak véghezviteléhez erőt ad.

Lám, ilyen az okosság gyakorlatba átvitt erénye!

4. Néhány megjegyzés.

Egész halmaz elmélkedési könyv kezdődik azzal, hogy megadja az elmélkedés módszerét. Bár a külső forma más, alapjában véve mégis mind ugyanaz.

Az elmélkedő ima *távolabbi előkészületek*ént fontos, hogy kerüljük a szórakozottságot; a *közelebbi előkészület* pedig abban áll, hogy ima előtt komolyan szedjük össze figyelmünket. Az elmélkedés két előgyakorlattal kezdődik. Az *első előgyakorlat*-

ban meglevenítjük az igazságot, vagy élénken felidézzük a tárgyul kiválasztott jelenetet, gondosan beállítjuk a megfelelő helyi és idő körülményekbe, hogy ezáltal összetartsuk és lekössük a figyelmünket. A képzelet munkája élénkké teszi és megszépíti a tárgyat. A *második előgyakorlat* a Szentlélek és a Szűzanya segítségülhívásában áll. Utána következik a *megfontolás, alkalmazás, érlelmeletés* és végül a *gyakorlati elhatározás*. Az egésznet Máriához, mint minden kegyelem közvetítőjéhez való imával zárjuk be. A nap folyamára pedig egy lelki csokrot választunk.

A helyett, hogy bővebben fejtegetnénk az elmélkedés rendszerét, inkább néhány gyakorlati megjegyzést teszünk.

1. Mindenki tud elmélkedni és csakugyan elmélkedik is. Ki nem gondolkozik el néha a saját ügyei felett? Ki nem hánytorgatja meg ezeket minden oldalról és minden tekintetben? Ki nem gondol könnyen és szívesen arra, amit szeret?

Nem érdemli-e meg minden földi dolognál és csalfa délibábnál jobban a természetfeletti valóság, a jó Isten és saját lelkünk ügye, hogy gondoskodásunkat, figyelmünket ráfordítsuk? Mihelyt ezek fontosságát felfogjuk, már elmélkedünk is. S minél több szeretettel fogunk hozzá, annál könnyebben megy.

2. Az elmélkedéshez elég az, ha megszívleljük az Istenre vonatkozó dolgokat. Ezt mondjuk mind-

azon egyszerű, de jószándékú keresztényeknek, akik panaszkodnak, hogy nem tudnak elmélkedni, mert hiányzik náluk a megfelelő előkészítő oktatás.

A nagy képzettség egyáltalában nem előfeltétele az elmélkedésnek. Sőt hajlandó vagyok épp az ellenkezőjét állítani. A képzettek igen gyakran pusztá elméleti szörszálhasogatást végeznek, ahol sem a szív, sem az áhítat nem juthat szóhoz. Sokszor maguk is rájönnek, hogy a sok szellemes elgondolás inkább csak teher, mely nem engedi őket belépni az ima szentélyébe. Lehet, hogy kiváló szaktudással értekeznek a rejtett várban rejlő gazdagságról és szent gyönyörről, de egyszerűség, önmegtágadás, és szeretet hiányában attól távol állnak, hogy ezeket láthassák és élvezhessék is. Teljesen tisztában vannak, mily alkatrészei vannak a vár zárjának, de nincs meg a kulcsuk hozzá, mert az csak az alázatosak és kicsinyek kezében van. (v. ö. Luk. 10, 21.)

Szent Teréz is így mondja : «Az ész Isten előtt csak akkor válik hasznunkra, hogyha segít szívünknek Istent imádni, szeretni és neki engedelmeskedni. Különben inkább csak káros, mert a lélek előmenetele nem a mély gondolkodásban, hanem a nagy szeretetben rejlik».

Talán ismeretes a ferencesek történetéből az a kedves kis jelenet, amikor a jó Egyed testvér egyszer találkozott nagy rendi testvérével, Szent Bonaventurával s így szólt hozzá :

«Milyen boldog lehetsz te, Bonaventura atya és nem tudsz eléggé hálát adni az Úrnak, hogy olyan tehetséggel áldott meg és hogy olyan tudós vagy. Csak parányi szikráját kaphatnám meg én is a te nagy tudományodnak, hogy úgy imádkozhatnék és dicsérhetném én is az Istent, mint te !

Szent Bonaventura erre ezt felelte :

«Vigasztalódj kedves Egyed testvérem ; nem az észsel és tudománnyal kell az Istent szeretni és imádni, ó dehogy, hanem a szívvel. Én biztos vagyok benne, hogy a te szíved sokkal nagyobb és sokkal tisztább, mint az enyém. Egy szegény, egyszerű és tudatlan asszony is tudja Istent úgy szeretni és imádni, mint a világ legnagyobb tudósa. Mert neki elég ehhez a szíve».

Nagyon nagy öröme gyulladt e feleletre a jámbor Egyed testvér, elszaladt rögtön a kert végéig, odafordult a város felé és teljes erejéből kiáltozni kezdett :

«Halljátok szegény, egyszerű, tudatlan asszonyok, mit mondott nekem Bonaventura atya ! Ha ti is akarjátok, éppúgy tudjátok szeretni és imádni a jó Istent, mint ő, mert ehhez nincs szükség nagy észre, elég hozzá a szív is !»

3. Ó, vigasztaló igazság ! Mennyire megkönnyíti ez azt a néha rettegett elmélkedést !

Képzeljük csak el a betlehemi misztériumot szívet megindító körülményeivel együtt. Zord tél . . . Minden oldalról borzongató hideg . . . A gyönyörű

isteni gyermek mint reszket a szegényes jászoly nedves szalmáján... A gyöngéd Szűzanya az öröm és szeretet elragadtatásában... A nevelő-
atya... minden, minden az imádás néma döbbe-
netébe merülve. Az egyszerű pásztorok ajka el-
némul, mert minden oly lenyűgöző, minden oly
végtelenül elragadó és ellenállhatatlanul vonzó.
És a csodálatos csillagos égen az angyalok serege
énekel: «Dicsőség a magasságban Istennek és a
földön béke a jóakarátú embereknek»... Hova is
nézzek! Kinek a szavára is figyeljek előbb?...

Térdeljünk le ezen isteni jelenet láttára. Mond-
juk lelkünk teljes figyelmével, összeszedettségével
és meghatottsággal: «Mindez értem, az én meg-
váltásomért és üdvösségemért történt; már ott
is rám gondolt a kis Jézus». S ne is várjunk többet,
hanem adjunk tág teret a szívnek, hadd imádjá a
Gyermeket Máriával, csodálkozzék Szent Józseffel,
imádkozzék a pásztorokkal, énekeljen az angyalok-
kal, hadd szenvedjen és tűrjön a kis Jézussal
viszonzásul az Ő áldozatos szeretetéért. Hadd pirul-
jon eddigi hálátlanságán és elámulva ekkora szere-
tet és ennyi fölséges példa láttán, legyen hozzá
gyöngédebb és hűségesebb.

Kell ahhoz sok tudás, hogy valaki így elmélked-
jék? Nem! Elég hozzá a szív!

Máskor meg vegyülünk az Úr Jézus hallgatói
közé, úgy figyeljünk szavaira, mintha egyenesen
hozzánk intézné. Vagy menjünk fel Máriával és a

szent asszonyokkal, vagy magával Jézussal a Kálváriára és térdeljünk le Jézushoz a kereszt tövébe. — Vagy képzeljük el, hogy jelen vagyunk az utolsó vacsorán, amelynek mély misztériuma szemünk előtt újul meg az oltáron . . . Gondoljunk a szívünkben székelő Szentlélekre, aki elválaszthatatlanul egy az Atyával és a Fiúval . . . Gondoljunk a Szentháromságra . . . Hisz Ő nemcsak első tanuja minden véghezvitt erényes cselekedetünknek, hanem első és közvetlen megsértettje minden bennünk feltörő gonosznak is. Itt, ebben az elrejtett, benső szentélyben mondjunk el a szerető és irgalmas Istennek mindent, ami mondani, vagy kérdeznivalónk csak van, amit iránta érzünk : hogy mennyire bánjuk bűneinket, mily szívesen jóvátennénk mindent és kárpótlásul mostantól kezdve lángolóbban és áldozatosabban akarjuk Őt szeretni.

Nos, kell ehhez sok tudás? Nem ! Elég a szív !

*

Ha a kezdőknél haszonnal jár a szentek tudományának elsajátításához a jó módszer, a haladóknál már igen gyakran egyenesen szükséges a hozzáértő vezetés. A jó Isten ugyan nincs kötve egy módszerhez sem, mégha szentek dicsérik és ajánlják is azt. Neki megvannak a maga különleges sugallatai, sokféle előkészítő és vonzó eszközei. Ezeket kinek-kinek nemcsak egyénisége és temperamentuma szerint adományozza, hanem gondviselésének terve

szerint is. Sőt vannak olyan isteni adományok is, melyek előttünk teljesen idegenek, az ész-em-berekben pedig egyenesen bizalmatlanságot kelt-hetnek.

Vagy nem észleltük-e még soha pl., hogy a jó Isten valami látszólag véletlen körülmény útján nyult bele életünkbe és adott kegyelmet egész életünkre kiható elhatározáshoz? Nem történt-e már meg, hogy szokásos áhitatgyakorlatunk köz-ben, mikor már ezerszer végeztük azt a legnagyobb gonddal és szeretettel, egy napon egészen új meg-világosítást kaptunk, váratlan megmozdulás tá-madt bennünk? Gyakran feltárulnak előttünk ilyenkor bizonyos igazságok, melyekre ezelőtt sohasem gondoltunk. Csodálkozik az ember, hogy még sohasem érzett Isten iránt ilyen különös meghatottságot. E jelenség magyarázatára bőséges megvilágítást találhatunk Isten örök rendeléseiben.

Legyen itt elég számunkra ennyi: minden javunkra szolgál, ha kapunk az alkalmon. Isteni sugallat ez számunkra, hogy valami veszélyes szir-tet kikerüljünk, vagy gyorsabban haladjunk egyik állomásról a másikra. Talán több buzgalommal akar eltölteni bennünket egy-egy útszakaszon . . .

Avilai Szent Teréz bár már fiatalon kármelita lett, mégis csak 42 éves korában döbbsent rá elő-ször Isten végtelen őszinteségének kedves, de egy-szersmind szörnyű gondolatára. Sohasem kétel-kedett abban, hogy az isteni tulajdonságok szí-

gorúan érvényesülnek, a nélkül azonban, hogy különös figyelemre méltatta volna e tényt. Most azonban az Isten őszinteségére való gondolás, amint az az ő szeretetében, kegyelmének kiárasztásában, jóraösztönzésében, követeléseiben, a visszafizetésre vonatkozó ígéreteiben, büntetéssel való fenyegetéseiben megnyilvánul, ellenállhatatlan világossággal parancsolta rá a sürgős kötelességet, hogy ő is hasonlóan minden következetlenséget, megalkuvást kizáró őszinteséggel viseltessék az Isten iránt. E nappal kezdődik életében az a ropant nagy lendület, mely őt a magasabb szentség tájaira vitte.

Mással: az imaiskola emberi törvényei soha sem köthetik meg a Szentlelket, aki ott és akkor fű, ahol és amikor akar. A módszernek és az irányításnak mindig rugalmasnak kell lennie, hogy a lélek minden pillanatban engedelmeskedhessék az isteni vonzásnak és ösztönzésnek, bármennyire is szorgalmazza valaki a hagyományos szabályokat.

Ezekután ki mondhatja az imát fáradságos és keserves foglalkozásnak? Legfeljebb az, aki minden erőfeszítéstől visszariad, mikor lelki tökéletességről van szó. A többiekre azonban alkalmazhatjuk a Szentírás szavait: «Akik engem esznek, méginkább éheznek és engem isznak, méginkább szomjaznak». (Jéz. Sir. 24, 29.)

Mária, ájtatosság jeles edénye, nyerd meg számkra ezt a kegyelmet!

II. FEJEZET.

Mária és az érzelmi ima.

«In meditatione mea exardescet ignis.»

«S midőn elmélkedtem,
lángra gyulladt lelkem.»
(Zsolt. 38, 4.)

1. A megvilágosulás útja.

Nemcsak első megigazulásunkat, hanem lelkünk minden természetfeletti élettevékenységét is a kegyelemnek köszönhetjük. Különösképen áll ez az imára, amely kifejezetten a Szentlélek ihletésével történik.

De a kegyelem nem rontja le a természetet, hanem inkább felhasználja céljaira és tökéletesíti. Innen van, hogy a kegyelem munkája más és más az egyes emberek különböző adottságai és hajlamai szerint. Iparkodik megkönnyíteni a vele való közreműködést.

Noha az ima kétségtelenül *a szív és akarat* ténye, a Szentlélek mégis elsősorban elménkre hat: elmélkedésre ösztönöz. Szívünk megindításához és akaratunk helyes irányba való tereléséhez ugyanis meggyőző érvekre van szükség. Tehát az elmélkedése az időbeli elsőbbség. Csak nem szabad másnak tekintenünk, mint puszta előkészületnek. Sokszor elég egyetlen nagyon egyszerű vagy rövid megfontolás is, hogy szívünk lángot fogjon.

Hogyha a Szentlélek ennek az észbeli megfontolásnak útját állja és helyette egyszerű megvilágítást ad, ami közvetlenül és könnyedén hat a szívre és az akaratra, akkor jön létre az érzelmi imádság. Ez a második fok vezeti a lelket a megvilágosulás útjára.

A megtisztulás útjának gyakorlatai a bűn kiirtása és a rossz hajlamok megfékezése, csak negatív része kötelességünknek és az életszentségnek : «Declina a malo — Kerüld a rosszat !» (36. Zsolt. 27.) Mégis azt kell mondanunk, hogy a lelki élet egyetlen fokán sem mentesül az ember az éberség és az önfegyelemezés gyakorlásától. Az is igaz, hogy az állandóan megisméltendő következetes győzelmek ellenségei fölé segítik a lelket, úgyhogy munkájában ezentúl jórészt már csak védekezésre szorítkozik. Főtörekvése az erősödés és az erényekben, főképp az isteni szeretetben való gyarapodás lesz : «Et fac bonum — És tégy jót !» (36. Zsolt. 27.)

A megvilágosulás útján járok elsősorban a hívő lelkületet, az alázatosságot, a lemondást, az engedelmességet, a világ megvetését, az Isten jelenlétében való járást és a lélek rejtett szentélyében mozgó imaéletet igyekszenek elsajátítani. Gyengéd igazi, és megvilágosult buzgóság fűzi őket az isteni Megváltó szent emberségéhez. Egyre hevesebben vágyakoznak a tökéletesség után, buzgón könyörögnek Isten kegyelméért, mélységes bánatra hangolódnak nagy hűtlenségük érzetén és ezzel együtt a legmélyebb elismerés, hála fakad szívükben Isten irgalmának

láltán. Rendkívül nagylelkű, szinte hősiességgel határos elhatározások születnek bennük. Igaz, hogy nem tartósak ; nem ritkán egy óra múlva nyomuk sincs. De ez nem baj ! Fő, hogy megtörtént az első lépés, a jó szokások elsajátítására. A jó Istennek kedve telik igyekezetükben és megjutalmazza őket, mert neki inkább tetszik a gyermekded jámborság, mint a gőgös elbizakodottság.

Ki nem látja itt az igazi előmenetel alapelemeit? Az örök büntetéstől való félelem az örök jutalom reménye kétségkívül megmentheti a lelket, de felemelni már nem tudja. A szárnyalást a szeretet és bizalom adja. Csak a meleg fakaszt életet . . .

2. Átmenet az érzelmi imára.

Az elmélkedésről az érzelmi imára való átmenet többféleképpen történhetik. Gyakran már a temperamentum, vagy a jellem készíti elő erre a lelket. Minden észrevétlenül és természetes úton történik, s mindig a Szentlélek vezetése és hatása alatt, aki e kedvező adottságokat eszközül használja. Különösen könnyű ez az átmenet a kevésbbé képezetteknel, mert ők amúgy sem annyira a megfontolásra, okoskodásra támaszkodnak, mikor kötelességteljesítésre akarják sarkallni magukat, vagy Istenhez kívánnak emelkedni, hanem inkább az érzelmekre, félelemre, reményre és szeretetre hagyatkoznak s legfőképpen a képzelet fűti őket.

Ámbár a képzett emberek között is sokan vannak, akik a szív emberei, akiknek nem kenyere a teológiai okfejtés, akik hamarosan kimerülnek a gondolkodásban és szívesebben engedik át magukat érzelmeik zsongásának. A kegyelem aztán, ha áhítatuk igazi, hamar felemelheti őket az érzelmi imára.

Azonban még az úgynevezett «észembereknek» lelki fejlődésében is van olyan időszak, amikor ráúnnak az örökös fejtöresre, sőt képtelenek lesznek.

Általában, mikor már jóidőn keresztül folytatta valaki az elmélkedés gyakorlását és így a hitigazságokat, Jézus földi életének minden mozzanatát, különösen szenvedéseit alapos megfontolás tárgyává tette és meglehetősen tiszta képet nyert arról, miként munkálkodik bennünk az Úr Jézus a Szentlélek által, akkor mindezekből nagyszerű összkép és ennek megfelelő lelkiállapot alakul ki benne. Anélkül, hogy további boncolgatásra és egyéb ilyfajta észbeli tevékenységre volna szüksége, teljesen annak a benyomásnak hatása alatt él, melyet ez az összkép felidézett. Sőt ellen-szenvet érez az ismert részletekről való elmélkedés iránt.

Olykor talán némi elszomorodás is jelentkezik az ilyen lélekben látszólagos gondolatszegénysége miatt. Pedig ez az állapot csak annak a jele, hogy állandóan ebben a gondolatvilágban él. Annyira van már, hogy akaratlanul is ez az összkép lebeg

előtte, valahányszor csak felnyitja, helyesebben lehúnyja a szemét. Tulajdonképen csak ekkor kezdi el benne a krisztusi tan kovász módjára egész belső világának átalakítását, mégpedig meglehetősen öntudatlanul, észrevétlenül. Ennek a lelkiállapotnak bizonyítéka éppen az, hogy értelme az imánál az egész gondolatanyagot néhány pillanat alatt kimeríti és unatkozni kezd, mert már semmi újat sem talál benne.

Ha már eljutott eddig, nagyon helytelenül járna el, ha csupa féltékenységből és elővigyázatosságból még mindig görcsösen ragaszkodnék az elmélkedési könyvek minden utasításához.

Haszontalan időfecsérlés lenne ez és állandó egyhelybentopogás. Az értelem eltompulása ebben az esetben nem jelent mást, mint azt, hogy a szív is követeli a maga jogát és teljesen, késedelem nélkül Istenhez akar emelkedni. Milyen más az : a szív szárnyain emelkedni Istenhez ! A legjelentéktelenebbnek látszó benyomás is lánggra lobbanthatja az ilyen boldog embert és a legszorosabban egyesítheti Istennel. S végeredményben nem ez-e a benső élet célja?

Meg kell értenünk, hogy amilyen mértékben növekszik a lélek az Isten ismeretében és szeretetében, éppen olyan fokban érzi majd annak szükségességét, hogy tisztázza a vele szemben fennálló kötelességeit és komolyan az erény útjára lépve feleljen meg mindenben az ő óhajának. Nem

mondják-e, hogy vannak a szívnek érvei, melyeket az ész nem foghat fel? . . .

Végül Isten — természetesen a lélek minden kára nélkül, sőt éppen nagyobb hasznára — meg tudja rövidíteni e szokásos előkészületet, vagy néha teljesen mellőzheti is. P. Libermann szerint ez nem is olyan ritka jelenség. «Sok lélek — mondja — az érzelmi imával kezdi és soha nem tudja magát elmélkedésre rászánni.»

A felbuzdulások ezentúl nem az elmélkedés gyümölcsei többé, hanem a kegyelem közvetlen hatására váltódnak ki. Rendkívül élénk átérzéseik ezek az Isten szigorú ítéleteinek, az elkövetett bűnök súlyosságának, továbbá gyermeki bizalomra, hála- és buzgóságra való csodálatos fellángolások. Némelykor a feszületre vetett egyetlen pillantás könnyekre fakasztja az ilyen lelket. Elkezd a szeretet nyelvén beszélni, de úgy, mintha nem is beszélt volna más nyelven.

3. Az érzelmi ima és Mária.

Térjünk vissza fölséges példaképünkhöz, Máriához ; hiszen őt választottuk eszményül imaéletünkben. Képzeljük el, hogyan imádkozhatott Mária az idők teljében, Jézus születésekor.

E születés a föld népei számára a várva-várt Megváltó eljövetele volt.

Mária számára azonban még többet jelentett.

Isteni gyermekének születése volt ez, mely után hosszú hónapokon át vágyódott. Ó mily sokat imádkozott és elmélkedett, mennyi tervet szőtt ezalatt! Milyen kimondhatatlan boldogság. Láthatja Istent emberi alakban; karjaiba zárhatja; csókjaival halmozhatja el, mint anya gyermekét. Minden vágya túlon túl teljesült s újabbnak nincs is már helye szívében. Milyen sokszor áldja a szégyenséget és tehetetlenséget, amelyben szent Fia születni akart, mert ez most jó alkalmat nyújt neki szeretete szüntelen és tökéletes kinyilvánítására. Miatta Jézus akár örökre is ilyen gyermek maradhatna! Szűz Mária példája, képe az érezhető áhítatnak és a lelki vigasztalásoknak, amelyek olyan jellegzetesek a lelki élet kezdetén s ugyancsak képe az érzelmi imának és a cselekvő szemlélődésnek is, amelyekhez az elmélkedés jó kiindulópont. Megengedi Jézus a léleknek, ha ez igazán rálép a benső élet útjára, hogy érezze az Ő jelenlétét. Hagyja, hadd érezze meg boldogan, hogy szívét birtokba vette és uralkodni akar felette. Jézus odaadja magát a léleknek, amit a lélek önmaga teljes átadásával a leggyengédebben iparkodik viszonzni, sőt szeretné, ha ez a boldog kölcsönös önátadás most már örökké tartana!...

De térjünk vissza a Szent Szűz istenanyaságának örömeihez. Képzeltető-e bájosabb valami, mint az istenanyának becézgetése és gyermekded beszélgetése, midőn szent Fiának kedveskedik, de

egyszersmind saját szívének is szabad folyást enged. Jézus is, jóllehet Ő a teremtetlen Bölcsesség és az Atya örök Igéje, hagyja, hogy mindez így történjék. Egyetlen pillanattal sem sietteti emberi életének kifejlődését. Megelégszik a természetes növekvéssel. Lassan és kedvességgel telve növekszik, mint más gyermek. Rámosolyog édesanyja? Ő visszamosolyog. Hagyja, hadd legyen boldog abban a hitben, hogy ő tanította meg járni, beszélni, a dolgokat és személyeket megismerni. Talán kárpótolni akarja előre a szörnyű szenvedésekért, kegyetlen fájdalmakért, melyek nem sokára kíméletlenül marcangolják majd szívét . . .

4. Az érzelmi ima és mi.

Azok a vigasztalások, amelyekkel a benső élet kezdetén oly bőségesen elhalmozza, szinte meg részegíti Isten a lelket, talán első erőfeszítéseinknek némileges jutalmazásai, valójában pedig szeretetteljes előkészítések a következő megpróbáltatásokra. Ámde — kérdezhetné valaki — ha Isten kedveskedései ilyen célzatú előkészítések, nem megtévesztők-e, s nincsenek-e híján az őszinteségnek? Ó nem ! Isten csak arra készít elő bennünket, ahová úgysis el kell jutnunk. Minden lélekkel tökéletességi fokának megfelelően bánik !

Minthogy még csak gyermekek vagyunk a lelki élet terén, áhítatunk tele van gyengeségekkel, jel-

lemünk és temperamentumunk természetes hibáival, melyeket még távolról sem küszöböltünk ki. Szeretjük Istent, de érzékileg és földiesen, sőt még e szeretet is merő önkeresés. Észrevétlenül is azzal a titkos vággyal adtuk át magunkat Istennek, hogy szeretnénk valamik lenni. Nem csekély az önszeretet és büszkeség a tökéletesség után való vágyunkban, ha belevegyül az a gondolat, hogy az életszentség révén akarunk széppé és nagygyá lenni. Pedig éppen ellenkezőleg arra kellene gondolnunk, hogy magunkat Istennek átadjuk, s minden kicsinyes érdekhajhászatból kivetkőzve magunknak is meghaljunk, hogy valóban ő legyen a mi mindenünk. Ő, a gőg és az önszeretet még önátadásunk tisztaságát is mennyire elhomályosítja!

Isten mindamellettf elfogad bennünket, mert tudja, hogy magunkon hordozzuk a tökéletlenség bélyegét s azért nem vár addig, míg teljesen kitisztulunk. Bölcs és jóságos leereszkedésével mérsekli egy kevéssé — hogy úgy mondjuk — végtelen szentségének követeléseit. Egyideig még enged szívünk titkos, bár még tökéletlen óhajának, hogy azt utóbb szelíden és fokozatosan, egyiket a másik után megtisztítsa.

Mikor mi szeretünk, érezni akarjuk, hogy minket is szeretnek. Ő megadja nekünk ezt a fenséges érzést, elviseli átmenetileg, hogy túlságosan el vagyunk magunktól ragadtatva.

Igy akarja megerősíteni a még új és gyöngé kötéleket, melyek minket hozzá fűznek. Mindez azonban csak előlegezett atyai engedmény. Közben türelmesen vár a pillanatra, mikor majd elég erősek leszünk keményebb, előmenetelünknek megfelelőbb bánásmód elviselésére is.

«Uram — mondjuk ekkor, mint Szent Péter a Tábor hegyén — jó itt veled lennünk ; engedd meg, hogy hajlékot építsünk és együtt lakjunk Veled. Bárcsak maradhatnánk mindig így, érezhető jelenlétedben!» Jézus pedig úgy válaszol, mint az apostoloknak : «Nem tudjátok, mit kértek». Mk. 10. 38. Ha ezek az érezhető vigasztalások mindig megmaradnának, szükségképpen megtévednénk. Azt hinnők, hogy már minden rendben van és semmi javítanivaló sincs bennünk. Jó ha Isten időnkint megvonja érezhető jelenlétét. Csak ilyen látszólagos megpróbáltatás tudja belőlünk eltüntetni azt, ami Isten iránt való szeretetünkben még emberi. «Ha én el nem megyek, nem jöhet el hozzátok a Vigasztaló» (Ján. 16, 7—13.) és nem alakíthatná ki bennetek a teljes szentséget...

Jézus tehát lassan eltávozik és utána a lélekben kietlen szárazság következik. Ez már rendszerint az első buzgóságot is megszokta zavarni. Nem várat magára hónap-hosszat. Pl. az ifjú papnövendéknél nem várja meg a szeminárium vagy a szerzetes növendéknél az újonc év végét, hanem lehetőleg hamar megrohanja, hogy a legmélyebben

elszomorítsa őt. Egyszerre a földön találja magát az ilyen lélek és a gyávaság, lanyhaság önvádjával telik el, pedig voltaképen csak megpróbáltatás az egész, t. i. egyszerűen megért arra, hogy egy lépéssel tovább jusson a benső életben.

Nagy szerencse, ha ebben a mélységes szomorúságban nem csügged el teljesen! Ilyenkor van szükség tapasztalt lelki vezetőre, aki tisztában van a lelki-élet ezen fordulópontjával és megtanítja őt az érezhető áhítat igazi értékelésére. Mert hálával kell azt ugyan fogadni, mint meg nem érdemelt ajándékot és szentül kell használni, de egyúttal le is kell tudni arról mondani, mikor Isten egy sokkal tartósabb imaállapotba akar emelni.

Az érzelmi ima tehát fejlődési fokozat a lelki életben. De még korántsem jelent tökéletes állapotot s azért további fejlődésre vár.

Az imában az értelmi tevékenység háttérbe szorul. Hosszabb gondolatfűzés helyett rendszerint csak rövid visszapillantást vet a lélek valamely hitigazságra és ez elég neki, hogy mélységesen meginduljon, meghatódjék. Ilyen értelemben beszél Szent Terézia is előhaladásról: «Mindig kevesebbet gondolkozni és helyette mindig jobban szeretni».*

* Azért a hitigazságok ismerete is szükséges, mert ezeknél nincs értelmünknek megfelelőbb tápláléka. Szalézi Szent Ferenc valahol olajnak nevezi a megismerést,

Az érzelmi ima annak a gyermeknek feleletét juttatja eszünkbe, aki mikor megkérdezték, hogy miért szereti annyira édesanyját s e majdnem

mely az ima mécsesét élteti ; de azért nincs minden hívő arra hivatva, hogy hittudós legyen. Legtöbbször elég annyi, amennyi Isten tökéletes szeretetéhez szükséges.

A bölcelet szerint az akarat követi az értelmet, de ahhoz, hogy valaki nagyon szeressen, nem szükséges föltétlenül a legkimerítőbb ismeret. A misztikusok Szent Terézia nyomán azt állítják, hogy «a szemlélődés küszöbén először az akarat esik foglyul». Ugyanakkor egész határozottsággal egy bizonyos általános és szerető megismerésnek minősítik a szemlélődést, mely Keresztes Szent János szerint az értelemben és az akaratban megvége valami csodálatosan fenséges szeretet formájában, bár homályosan és körvonalazatlanul. (Kármelre való feljutás II. könyv, 12. fejezet.) Ilyenformán a sorozatos okfejtést, az összefüggő megfontolásokat, szóval az előbbi imafajok értelmi tevékenységét kizárni akarják a szemlélődésből.

Valljuk meg őszintén, nem atyánk-e nekünk Isten? S ha Ő maga az igazság, őszinteség és szeretet, lehetséges-e nem gyermekien simulni Hozzá? Vajjon szükséges-e az a sok gondolkodás és megfontolás, hogy Őt szeressük és neki szolgáljunk, hogy hozzá hasonlók legyünk szelídségben és alázatosságban, hogy felajánljuk magunkat országának terjesztésére, hogy örüljünk győzelmének, és hogy egyáltalában mindazt szeressük, amit ő szeret, mindentől féljünk, ami neki visszatetszik és harcra keljünk minden ellenségével? Nem elég-e ehhez csak tudni, hogy Ő Istenünk és Atyánk?

Tegyük még hozzá, hogy az embert az Úr szolgálatában és szeretetében nem is vezetheti tökéletesebb és érdemszerzőbb szándék. Isten maga kívánta ezt így : «Fiam, add nekem szívedet.» (Péld. 23, 26.)

illetlen kérdés hallatára megütközve válaszolta :
«Miért? Hát, mert édesanyám !»

Ez a gyermek biztosan sem nem kereste, sem nem fontolgatta a különféle okokat, melyek miatt édesanyját szeretnie kell. Nem is volt erre szüksége. Az áttekinthető és tiszta tudás hiánya egyáltalán nem akadályozta, hogy a legbensőbbben szeresse anyját, úgy ahogy azt édesanyja joggal elvárja.

S vajjon helytelen úgy szeretni a jó Istent, mint a gyermek édesanyját? Ellenkezőleg, csakis így lehet Őt igazán szeretni.

5. Veszélyes zátonyok.

Az elmélkedő imában, minthogy az értelem tevékenysége áll előtérben, állandóan szemmel kell tartanunk az értelem esetleges egyéni kilengéseit. Éppen így az érzelmi imánál is résen kell lennünk, mert itt meg az érzelem és az akarat részéről fenyeget veszély.

Az első hiba az lenne, ha *az érezhető gerjedelmeket túlértékelnénk*, abban a hiedelemben, hogy azoknak az erősségétől függ imánk tökéletessége. Ennél nagyobb tévedésbe alig eshetnénk. Ha Isten az ilyen imában érzéki fogékonyságunkat fel is használja, ezzel még nem akar neki különösebb jelentőséget vagy értéket tulajdonítani. Ezt inkább vissza akarjuk fejleszteni.

Mi az érzékek világában élünk. A Szentlélek tehát egyelőre kénytelen hozzánk ide leereszkedni.

Az Őt jellemző bölcseséggel nem töri le tökéletlen hajlamainkat, bár könnyen megtehetné, azonban csak a mi nagy kárunkra. Ehelyett inkább lassan, gyengéden átformálja érzéki valónkat fenköltebb gerjedelmekkel. Lelki örömök után való vágyat, művészi érzéket és a természet szeretetét ébreszti fel bennünk, hogy elvonja érzékeinket, szívünket a közönséges, alacsony, zavaró, sőt rossz benyomásoktól. Valósággal lenyüggözi éheszomjas lelkünket az igazi szépség és az isteni báj varázsával és oly édes természetfeletti lelki örömmel áraszt el, hogy mellette minden földi élvezet ízetlenné válik.

Tehát nem gerjedelmeink élénksége, sem pedig könnyeink bősége, de nem is sóhajaink bensősége az, ami érzelmi imánk értékét alkotja, hanem maga a tárgy, mely előidézi és az őszinteség, mely velejárója, továbbá az a nagylelkűség, amely azt megfelelő elhatározássá érleli. Ez érzéki istenszeretetnek kitűzött célja és óriási haszna az, hogy átmenetileg egy kissé elfordulunk a többi vigasztalásoktól Szent Pál intelmét követve: «Az ott fennvaló dolgokat keressétek, ne a földieket!» (Kol. 3, 2.)

Hasonlít ez különben az Úr Jézus megváltói eljárás módjához. Közénk jött lakni, hogy érzékeink számára is megközelíthető legyen, mint «a

legszebb az összes emberek között» (Zsolt. 44, 3.), később pedig mint «a fájdalmak férfija» (Iz. 53, 2.). Mintha az Egyház is e gondolat igézetében énekelné a karácsonyi prefációban: «Ut dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur» — hogy mi Istent most már láthatóan megismerve, általa a láthatatlanok szeretetére ragadtassunk».

Annyi bizonyos, ha az érzelmi ima nagy haladást mutat az elmélkedéshez képest, de egyszerűs mind azt is sejteti velünk, hogy nem ez a leg-tökéletesebb, s még nagyon távol állunk a csúcsponttól. «Lélek az Isten — mondja az Úr a szamariai asszonynak — és akik őt imádják lélekben és igazságban kell imádniok» (Ján. 4, 24).

Szeretetünk gerjedelmei még némiképpen testiek, hasonlítanak az ószövetségi állatáldozatokhoz, amelyek Istennek kevésbé tetszettek. Ennélfogva többre becsüli lelki felbuzdulásainkat, mint érzékeink gerjedelmeit, mert a lélekbenvaló imádást várja. Ha ennek megfelelőleg a cselekvés tereére is lépünk, akkor igazságban is imádjuk Őt.

Ellenvethetné valaki, hogy az Egyház külön liturgikus imát szentel a könnyek kegyelmének. Igaz, de nem annyira a könnyeken, mint inkább a mély megtörődöttségen van a hangsúly, mely a lélek véréig megy. Kerüljük tehát az érzésekkel való ájtatoskodást és ne prózaiasítsuk el áhitatunkat. Ne panaszkodjunk, ne sóhajtozzunk és

kerüljük a szokatlan testtartást. Ez csak meggyöngyözteti imánkat és elhomályosítaná tisztaságát. Felbecsülhetetlenül többet ér az akarat komoly és határozott megmozdulása.

Csalódás lenne az is, ha *az imádság eredményét abban látnók, hogy sikerült szívünkben Isten iránt lángoló szeretetet ébreszteni.*

Bizonyos, hogy az Üdvözítő iránti érzelmeknek, — minő az elismerés, a hála, s a csodálat — megvan a maga helye az imádságban. Azonban a lelki fejlődés e fokán nagyon kell tartanunk még azoktól a jámbor ábrándozásoktól, melyek nem lépik túl a lelki élvezet határát, e célból tegyünk mindig valami gyakorlati feltételt, buzgón kérve arra az Isten segítségét. Csak ez az alázatos kérés érdemelhet ki Istentől kegyelmet, hogy viselkedésünkkel siralmasan meg ne csúfoljuk az imában érzett áhítatunkat.

Gyengeségünk, gyámoltalanságunk és állhatatlanságunk számbavétele méltán tesz bizalmatlanná magunkkal szemben a legnagyobb fogadkozások ellenére is. Istennek magának kell lelki tökéletességünket kiformálnia ; nélküle a mi összes, tisztán emberi erőlködésünk mind hiábavaló. Ezért fölöt-
több ajánlatos a szeretet legnagyobb fellángolásainak, a legnemesebb vágyaknak, a leglelkesebb és legbuzgóbb szándékoknak is mindig alázatos és esdeklő formát adni.

Ne kiáltsuk tehát hangosan : «Istenem, szeret-

lek teljes lelkemből és minden erőmből! Istenem, Te vagy mindenem! Uram veled megyek a keresztre és a halálba!»... Vajmi könnyen félvezethetjük magunkat. Üres érzélgés maradhat az egész, amit Isten, a szívek és vesék vizsgálója jól lát!...

Biztosabb úton járunk, ha így imádkozunk: «Istenem, add, hogy szeresselek; add, hogy mindenekfelett szeresselek! Légy az én mindenem és engedd, hogy Rajtad kívül minden más közömbös legyen nekem!... Add, hogy egyetlen áldozat se legyen nehéz érted, hogy így igazi bizonyosságát adhassam Irántad való szeretetemnek!... Istenem, a Te szent akaratod történjék mindenben, bennem és körülöttem! Ne engedd, hogy gyáva-ságom szándékaid akadályára vagy hátráltatására legyen!... Istenem, képtelen vagyok Érted olyasmit tenni, ami Téged megdicsőíthetne, mégis fogadd megalázkodásomat és semmiségemet, mert másom nincsen. Örülök és boldog vagyok, hogy semmi sem vagyok előtted, mert a Te fönséged és jóságod így dicsőségesebben tündöklük...»

Nincs semmi okunk félni az imának e formájától. Nyugodtak lehetünk, hogy a legtökélete-szebben és legeredményesebben imádkoztunk.

Olvassuk el Krisztus követése III. könyvének 3. fejezetét. Hatásos befejezése lesz ez jelen pontunknak.

III. FEJEZET.

Mária és a lelki egyszerűség imája, vagyis a cselekvő szemlélődés.

Az érzelmi imádság az egyszerűség, vagyis a tökéletesség útjának küszöbéhez vezet bennünket. Észrevétlenül belejutunk a lelki egyszerűség imájának, vagyis a cselekvő szemlélődésnek gyakorlásába.

1. Az egyesülés, vagyis a tökéletesség útja.

Minden kegyelem állapotában élő lélek a természetfeletti cselekvés elemeinek, nevezetesen a lélekbe öntött erényeknek és a Szentlélek ajándékainak kell, hogy birtokában legyen. Ezeknek a működése nagyon eltérő s belőlük eredeteztetik a különböző imaállapotokat. Már a lélekbe öntött erények alkalmassá teszik a lelket természetfeletti és érdemszerző cselekedetek végrehajtására, a hit által megvilágosított értelem segítségével. A Szentlélek ajándékai pedig folytatólag fogékonnyá teszik őt Isten közvetlen vezetésére, melynek révén sok tökéletlenségtől és gyöngeségtől szabadul meg. A Szentlélek ajándékainak befolyása alatt véghezvitt cselekedetek elsőbbsége tehát kétségtelen.

S tényleg, ha alaposabban szemügyre vesszük

a tisztulás, sőt megvilágosulás útján járó lelkek erénygyakorlatait, hemzsegni látjuk azokban az eredeti és személyi fogyatkozásokat, gyarlóságokat, úgyhogy még távolról sem nevezhetők azok tökéleteseknek. Még jó, hogy Isten Lelke időről-időre a vezetést a maga kezébe veszi, különben sohasem juthatnának el a kikötőbe.

Igaz, hogy sok keresztény feltűnően tapasztalja a maga idején bizonyos tágabb értelemben vett misztikus kegyelmek, vagyis a Szentlélek egyik-másik ajándékának működését; de ez csak időszakos és futólagos jelenség. Minél nagyobb figyelmet és készséget talál ilyenkor a szentség Lelke, annál sűrűbben és huzamosabban tesz látogatást a léleknél. Legelőször is öt cselekvő ajándéka, a tanács, az erősség, a tudomány, a jámborság és az istenfélelem által nyújt segítséget. Csak így válhat a lélek a természetfeletti belénk öntött misztikus szemlélődés különös kegyelmének elfogadására alkalmassá. Ez a kegyelem azonban, tekintve, hogy a szentség elérésére nem feltétlenül szükséges, Isten szabad tetszésétől függ s azért még a szenteknél sem áll teljes arányban a tökéletesség fokával, sőt akárhányszor el is maradhat.*

* Nagyon könnyen megtörténhet az is, hogy csupán a cselekvő ajándékok segélyével is létrejön a szemlélődés, főként azokban, akik hivatásuknál fogva cselekvő életre vannak utalva. Ezek életmódja époly alkalmas a misztikus megtisztulásokra, mint a szemlélődőké.

Amde ezalatt a többi ajándékok sem maradnak tétlenül, csak hogy még nem olyan gyakori és nyilvánvaló a befolyásuk, hogy a legfelsőbb imaállapot beállhasson. Ebben az időszakban a cselekvő szemlélődés, vagyis a lelki egyszerűség imaállapotában él a lélek.

A jó fogadtatás után természetesen mindinkább erősíti Isten Lelke jótékony befolyását és a legbensőbb tisztulások mélyeire vonja a lelket: a «régi ember» legutolsó rejtekhelyeihez, az emberi én legvégső és legelrejtettebb gyökérszálaihoz, hogy a tisztulás után lakást vegyen ott és ne engedjen oda semmi mást beférkőzni.

E hódítást az értelem és bölcseség ajándékai által viszi véghez. Mindenekelőtt rendíthetetlen alapokra fekteti művét, vagyis a legmélyebb alázatot váltja ki ezekből a választott lelkekből, mikor őket a megpróbáltatások mérhetetlen örvényébe taszítja. Így tisztítja meg egészen őket, mint a tűz az aranyat.

Ez már a földön elérhető imaállapotok legmagasabb foka, egy bizonyos tapasztalati Isten-ismeret, melynek révén tudatossá válik a lélekben a Szentléleknek, mint minden jó legtökéletesebb eszközjének vezetése és ugyanakkor rendkívüli honvággyal telik el az ég után.

2. Átmenet a cselekvő szemlélődésre.

Jól tudjuk az eddigi fejtegetések alapján, hogy az elmélkedő imában az értelem kutató munkája viszi a főszerepet, viszont az érzelmi ima súlypontja a szívben van. Azt is láttuk, hogy még mindig mekkora tér nyílhat mindkettőben a kicsinyes önszeretet számára. Azt sem szabad felejtenünk, hogy a tisztulás útján megkezdett gyakorlatokkal, az éberséggel és önmegtágadással sem szabad felhagynunk, hanem mind egyre nagyobb szívtisztaságra kell eljutnunk. Igaz ugyan, hogy e fokon már szokásunkká válik az önfegyelmezés a nélkül, hogy külön gondolnánk rá.

Hogy a lélek lassanként elhagyhassa már a megvilágosulás útját és rátérhessen az egyesülés útjára, a hit, remény és szeretet isteni erénye megteremti benne a tudatosabb kapcsolatot és érintkezést Istennel. Ezek révén tudvalevőleg az érzelmi tevékenység kifejezetten Istenre, a legfőbb Igazságra, Jóságra és Szeretetreméltóságra összpontosul. Így felmagasztosulva képesül a lélek a legmagasabb imafokra : a szemlélődésre.

Ez az átmenet lassú, lépcsőzetes és arányban áll az erényekben való edzettséggel, főleg a szeretet hőfokával. Miután már sűrűn mondogatta a lélek a jó Istennek áradozva, hogy mekkora ragaszkodást érez iránta, s hogy szeretné kiküszöbölni a sok szót, beszédet, mely csak gátolja, las-

sítja az érzelmek hömpölygését. A szív a legnagyobb gyorsasággal eléje vág a lassan formálódó kifejezéseknek s egy-két mélyen átértett és átértett gondolat szárnyán villámgyorsan Isten előtt terem. A kegyelem fokozatosan elősegíti a lelki egyszerűsülésnek e folyamatát s mikor az már többé-kevésbé állandó jelleget ölt, bekövetkezik a leegyszerűsültség, vagyis Isten egyszerű jelenlétének imaállapota, melyet egyszerű szemlélet imájának is, vagy méginkább cselekvő szemlélődésnek hívnak. *Szalézi Szent Ferenc* így határozza meg: «A léleknek szeretetteljes, egyszerű és huzamos reátapadása Istenre és az isteni dolgokra». (Értekezés az Isten szeretetéről. VI. k., 1. Fejezet.)

A következő lapok nem módszert nyújtanak a szemlélődéshez, hanem csupán gyakorlati figyelmeztetések arra vonatkozólag, hogy ne álljunk ellen a Szentléleknek, mikor szemlélődésre ösztönöz. Oly érzéseket elemeznek, melyek sokak előtt ismeretesek, de amelyeknél elegendő ismeret híján nem mertek hosszabban időzni. Főleg a cselekvő szemlélődésnek kell jólismertté és biztos gyakorlattá válnia, mely a keresztények legnagyobb része előtt nyitva áll, feltéve, hogy rászánják magukat a lelki életre. Ez a rendes, szabályszerű út a további haladás felé.

Melyek a legfőbb érzelmek, miknél időznünk és amelyre egész szívünket összpontosítanunk kell? Hogyan értsük azt a ragaszkodó és hosszantartó

tapadást ebben az imafajban? Hogyan kezdődik és végződik a cselekvő szemlélődés? Micsoda indulatok hullámanak ebben a gyönyörteljes csendben? Ezekre a kérdésekre kapunk választ a következőkben.

A cselekvő szemlélődés legfőbb buzdulatai: 1. a csodálat, 2. az imádás, 3. a dicséret, 4. a dicsőítés, 5. a hálaadás és 6. a szeretet.

Tény és való, hogy mikor különböző érzelmeinket kifejezésre juttatjuk, felerősítjük szívünk hangját, tökéletesítjük erényességünket és növeljük érdemeinket. De ezeknél az előnyöknél még sokkal nagyobbakkal kecsegtet az egy érzelemben való összpontosultságunk. Ez lendít bennünket hatalmas erővel Isten felé, a Vele való egyesülésre. Amikor ugyanis hosszan egyetlen benyomásnak engedjük át magunkat, az erősebben megragad és áthat bennünket . . . Minél édesebb a benyomás, annál elevebben hat szívünkre s minél erősebb, annál tovább tart. Mekkora hajtóerő például az alázatos bűnbánatra és töredelemre a mély és tartós benyomás, mely bűneinknek szörnyű rútságát állítja elénk!

IV. FEJEZET.

A cselekvő szemlélődés.

A) A cselekvő szemlélődés fokozatai.

«Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen Tuum!»

«Uram, mi Urunk, mily csodálatos a Te neved!»
(Zsolt. 8, 2.)

1. A csodálat.

Az az érzés, mely legelőször ébred fel és legjobban fellángol a vallási igazságok közben, a csodálkozás. Oly érzelem ez, melyet a lélek akkor tapasztal, ha valami szép, nagy, szokatlan, egyszerűvel olyasvalami lepi meg, ami elméjét túlhaladja. Pl. mikor a vidéki egyszerű emberek első alkalommal kerülnek fel a fővárosba. Teljesen új világ tárul eléjük. Mikor látják a hihetetlen nagy méreteket, fényt-pompát, éles ellentétben szegényes kunyhójukkal, egyszerű mivoltukkal és eddigi megszokott környezetükkel, azt hiszik, álmodnak. A magas épületek, a szédületes gyorsaság, a vakító fény és óriási fényűzés láttára egyesek gyermekes felkiáltásban törnek ki, másokat viszont félelem száll meg.

Ilyenféle benyomást gyakorolnak ránk a vallási

igazságok is, mikor azokat amúgy alaposan szemügyre vesszük. Oly szépségben s akkora szeretetreméltóságban jelennek meg előttünk váratlanul és ellentétben kicsiségünkkel, nyomorúságunkkal, hogy szinte magukkal ragadnak és képteleneknek érezzük magunkat szavakba önteni tapasztalatainkat.

Dehát nem meglepő-e látnunk, hogy míg a mi osztályrészünk a kicsiség, semmiség, addig Istent a nagyság jellemzi, mégpedig olyan, melyet nem csak lényében találunk, hanem mindabban, ami Vele kapcsolatos?

Nagy és csodálatos az Isten, a tökéletes lény! Csodálatos isteni tulajdonságainak ragyogásában egész a megfoghatatlanságig! Fenséges összhangban egyesül Lényében az abszolút szükségesség, a korlátlan szabadsággal, a minden időket túlszárnyaló kor az örök ifjúsággal, mely egyetlen változatlan pillanatban tömöríti össze életének teljességét; mérhetetlensége, mely minden teret felölel, az egyszerűséggel, melyet körülhatárolni és részekre bontani nem lehet; a változatlanság az állandó tevékenységgel; a minden lénynek életet és tökéletességet adni tudó képesség azzal a titokzatos ténnyel, hogy önlényéből mégsem veszít semmit. A határtalan erő éppúgy megfér a kimeríthetetlen jósággal, mint a jogaira féltékeny végtelen igazságosság és a megbocsátásra mindig kész irgalom. Mindmegannyi értelmünket ámulatba ejtő

titokzatos ellentét! Néha talán meg is zavarják gyenge elménket. Azonban mindezt a hit állítja elénk, a nélkül, hogy a legkisebb változtatást is tenné a legtisztább Lény, a legfőbb Tökéletesség és abszolút Jóság egyszerű és egyedül álló szépségében.

Nagy és csodálatos az Isten bőkezűségének csodás gazdagságában is! Ő a jóság maga! Lényegi szeretet Ő önmagában és kimondhatatlanul tiszta s részleghajlatlan kifelé, úgyannyira, hogy a még nem létező teremtményeket is szeretete és azért adott nekik létet, hogy részesítse őket jóságában.

Nagy és csodálatos az emberré lett Isten, Jézus, abban a kimondhatatlan viszonylatban, mely Őt velünk összeköti! Nagy és csodálatos a Szentlélekisten és az Ő működése mibennünk!

És mit mondjunk az Oltáriszentségről, a szeretet szentségéről, avagy Máriáról, Isten Szűz-Anyjáról, aki egyben a mi Anyánk is? Mit szólunk továbbá az Anyaszentegyházról?

Ha fogalmunk is van némely erényről, az igazságosságról, a szeretetről, a tisztaságról, a szelidségről, mégis mi ez Isten szentségéhez viszonyítva? Minden erényünkben ott találjuk a rosszat legalább csirájában. Csak Isten igazán jó, igazán szép és igazán szent. Mindent túlszárnyal Ő egész lényében és mind abban, amit tesz és mond. Oly rendhez tartozik Ő, mely a mi rendünkre nem állítható párhuzamba. Egészen más Ő: abszo-

lút, végtelen, mi pedig esetlegesek és korlátozottak vagyunk. Egyedül Ő létezik igazán, míg az összes teremtmények merő semmiségek önmagukban.

Mikor imába merülten szemben találjuk magunkat ily csodálatos nagysággal, szépséggel, jósággal és szentséggel, vagy helyesebben magával a nagysággal, szépséggel, jósággal és szentséggel, mi, akik hitvány rútság, gonoszság, nyomorúság, semmik vagyunk a szó szoros értelmében nem tudunk hová lenni, magunkon kívül vagyunk. Határtalan bámulat, csodálkozás lesz urrá rajtunk.

Az nem fontos, hogy csodálatunk érzékelhető jeleget öltjön, hogy pl. hangos kiáltásra fakadjunk, vagy ellenkezőleg teljesen elnémuljunk; fő, hogy komolyan és állandóan ébresztgessük. Nézzük csak, mi mindent el nem követnek az emberek, hogy gyermekeiket illemtudókká és jellemesekké neveljék. Ellentétben minden közönséggel, olyan légkörbe igyekeznek emelni őket, ahol minden kifinomult. Megtanítják őket lelkesedni mindaz iránt, ami nemes, magasztos, tiszta és eszményi, hogy aztán mindez egész gondolkodásukra és érzületükre jótékony átalakító hatást gyakoroljon.

A mi természetfeletti nevelésünknek is ez a módja. Addig kell fontolgatnunk a hitigazságokat, míg azoknak szépsége egészen el nem bűvöl. Teljesen lehetetlen azután, hogy így páratlan átformáló hatást ne gyakoroljanak egész bensőnkre és külsőnkre.

Persze vannak, akik nem tulajdonítanak nagy fontosságot a csodálat ezen érzelmének, mintha ez csak tétlen veszteglés lenne. Pedig hatóereje páratlanul nagy! Tulajdonképp csak az hagy nyomot a lélekben, a mi a csodálat erejével hatott rá.

Hogyan is lehetne komolyan elmélkedni Istenről és az isteni dolgokról csodálkozás nélkül, mikor ezek lépten-nyomon oly megfoghatatlanok és fölségesek? Valóban tompaelműjűség lenne mindezt megrendülés nélkül szemlélni!

Ime egy pillantás a teremtésre! Megáll az eszünk ily nagy bölcsesség és szeretet láttára, mely szabadon, minden kényszer nélkül elhatározza magát e csodálatos világ alkotására. S minden erőfeszítés nélkül teremt, elég csak akarnia.

S nem csodálatos-e a Megváltónak isteni bölcsessége?» Mindig emberfiának nevezi magát s nem engedi meg a megszállottakból kiüldözött ördögöknek sem, hogy elárulják Istenfiúságát, hanem csodatettei által kényszeríti ki hallgatóiból a következtetést: «Egyedül Isten művelheti e jeleket!»

Egy napon vihar korbácsolja a hajót, amelyben alszik Jézus. A félenk tanítványok ijedten keltegetik és mondják: «Uram, szabadíts meg minket, elveszünk!» (Mt. 8, 25.) Ő pedig felnyitván szemét egyetlen kézmozdulattal parancsol a szeleknek és a tengereknek: csend, pihenj! S egyszerre nagy csendesség lesz úgy, hogy a tanítványok meg-

rettenve kérdezik egymástól: «Kicsoda ez, hogy a szelek és tenger engedelmeskednek neki?» (Mt. 8, 27.)

2. Az imádás.

Ha a csodálat, hogy úgy mondjuk, önkénytelenül rádöbbsent minket Isten végtelen nagyságára, ugyanakkor azonban saját nyomorúságunknak tudatára is ébreszt. A boldog elragadtatás felkiáltásában: Ki vagy te, óh Uram? azonnal ajkunkra túlul a másik kérdés is: s ki vagyok én? S minél szebbnek, fenségesebbnek, magasztosabbnak tűnik fel szemünkben Isten, annál jobban érezzük a megalázódás, porbahullás szükségességét, szinte elveszünk mérhetetlenségében. Világokat kormányzó hatalmának megcsodálásával szorosan kapcsolatos tehát egy másik érzelem is: az imádás.

Imádni annyit tesz, mint elismerni valakinek legfőbb uralmát és tőle való legteljesebb függésünket. Ezért egyedül csak Istent imádhathatjuk.

Egy normand legenda meséli, hogy egy szegény asszony, mikor a Szentmihály-hegyen hirtelen visszanyerte látását a nap pompájának, a tenger mérhetetlenségének, az apátság merészen feltörő tornyának és az égbenyúló hegyóriások láttára így kiáltott fel: «Mily jó látni!»

Ilyen lehetett Ádám csodálkozása is, midőn ráemelte tekintetét a gyönyörűséges világmindenségre s ezt a legmélyebb csodálatát a még mélyebb

imádás követte. Mert a mienknél sokkal átfogóbb, tisztább, a szenvedélyektől még el nem homályosított értelmével azonnal rátalált a teremtés pompája és bája mögött a bölcs és hatalmas Teremtőre. Szentségben teremtett romlatlan szíve azonnal felfogta, hogy ő kiváltságokkal elhalmozott senki, aki érdemtelenül lett az isteni szeretet eme határtalan művének királyává és papjává. Távol attól, hogy a külső fátyol bámulatánál megmaradjon késelem nélkül fordul az Alkotó felé, hogy lábához borulva fejezze ki imádását, hódolatos tiszteletét, hálás alávetettségét az egész természet nevében. Minő bensőséggel és elragadtatással teljeshette a vallás eme tényét.

Képzeljük magunkat lélekben Betlehembe, abba a kimondhatatlan boldog pillanatba, mikor Mária, a leggyengédebb és legcsodálatosabb anya, először pillantja meg Jézust. Igazi gyermek és az ő gyermeke! S mily gyönyörűsége! De nemcsak neki szép, anyjának, hanem valóban legszebb az emberek fiai között «speciosus forma prae filiis hominum» (Zsolt. 44, 3.).

A testté lett Isten ez, akit már anyai szíve alatt is oly áhítattal imádott; de akit most már szemtől szembe láthat. Azonban milyennek látja? Kicsinynek és tehetetlennek, mint minden gyermeket. Sőt többet szenved már a szegény ártatlan a hidegtől, mint azok, kiknek megváltást hoz. Igaz ugyan, hogy az egyszerű pásztorsereg már siet hódolni

előtte, de a tisztelet eme szerény jelével szemben, fájdalom, ott ijeszt a kegyetlen Heródes már-már előtűnő sötét árnya is, hogy halálra keresse az isteni Királyt.

Óh mennyi titokzatosság hitünk ez egyetlen titkában ! . . .

De csendes, fénnel teli elragadtatásban is mily tudatosan és gondosan pólyáztatja az Istenanya ezt a legszentebb kis testet, ezt a valóságos, a mienkkel azonos emberi testet ; mily gyengédséggel fekteti jászolba ! Imádja, mert Istene ; de csókolja is, mert hisz gyermeke. Kérdezhetjük, kié volt inkább a gyermek, az édesanyáé-e, aki karjaiban tartotta, vagy a szenté-e, aki imádta? . . .

S mellette Szent József. Az ő nemes arcáról is mély megihatottság tükröződik. Könnytől harmatos a szeme. Ő is elragadtatással szemléli az isteni gyermeket. Mily szép, mily gyengéd a tekintete és áldó kis kezeckéje ! De elragadtatással szemléli az anyát is, aki szüzességében oly gyönyörű, oly szent. A most teljesülésbe ment szent titok előzménye egykor még a Szent Szűz méhében a legnagyobb megpróbáltatás volt számára, ami csak egy jegyest érhetett. Óh, mily mélységesek és kifürkészhetetlenek Isten tervei ! S íme ő, a szegény ács, most a szent Család feje. Csodálattól elnémultan és szeretetben úszva imádkozik. Hallgat, de szívének fohászai és könnyei eléggé beszélnek.

Az imádás, mely az istentisztelet kezdete volt a

paradicsomban s melynek két nagy mesterét Szűz Máriában és Szent Józsefben csodálhatjuk, a nagy lelkek uralkodó érzelme volt mindig, az egész földön. Imádásuk foka, melyre lemélyültek, mutatta, mennyi van öntudatukban az isteniből.

Valóban, képtelen az ember nagyobbra és érdekesebbre, mint amikor Istent imádja!

Az imádság egyrésztől távolságot jelent: a semmi felismeri semmiségét s meghajlik a végtelen előtt. Másrésztől viszont közeledés is: Isten, aki a teremtésben szeretetét, hatalmát és bölcsességét nyilvánította ki, lehajol hozzánk kegyesen, miután elismertük hozzávaló viszonyunkat és felismertük ebből folyó kötelezettségünket. A mindent felülmúló nagyság egymagában nyomasztólag hathatna reánk, mivel azonban a jóság is lényege az Istennek, mellyel a legvégsőkig szeret minket, imádásunk nem fogja nélkülözni a gyermeki bizalmat sem. E nagyság és jóság kettős hatása alatt a szentek valósággal elragadtatásba estek, mely erőszakkal kitepte őket önmagukból, de e kettős hatás minket is elemi erővel emel ki majd önzésünkből, hogy valósággal megsemmisülten hódoljunk a végtelen Főlség előtt. Tehát mindenkor az imádás érzületével kell az Istenhez és az isteni dolgokhoz közelítenünk. Arra törekedjünk, hogy ez az érzület minél jobban eltöltsön bennünket, hogy szinte érezzük egész lényünkben, mert nagy a veszély, hogy csupán hivatalos külsőség marad imádásunk, mely

semmivel sem járul hozzá Isten iránt tartozó tiszteletünk növeléséhez, sem pedig lelki elmélyülésünkhöz. Óh hányszor mondjuk ajkunkkal, de üres szívvel: «Istenem, imádlak Téged!» Azonban mit használ a szó, ha hiányzik a bensőség. A lélekben és igazságban való imádás szükséges, mely semmiségünknek eleven átérzése és állandó szemünk előtt tartása a nagy igazságnak, hogy Isten az Úr s mi csak alattvalók vagyunk, jóllehet nem szolgák, hanem szerető gyermekei. Nagyban hozzájárul imádásunk tökéletességéhez, ha testtartásunk mindig tiszteletteljes lesz s ha nem ülőhelyzetben végezzük, ha csak erre rá nem kényszerülünk.

Az imádás érzületének erősítésére szolgál, ha olykor szemünk elé állítjuk Isten megkapó tulajdonságait, különösen az Ő szellemiségét és mérhetlenségét, mellyel mindenütt jelen van egész lényével és így mindent, tehát minket is egészen körülvesz és áthat jelenlétével. Ezért egyetlen pillanatig sem szabad megfélekednünk a Neki járó mélységes tiszteletről. Vagy gondoljunk Isten örökkévalóságára, amely kizár minden kezdetet és véget, nem ismer első vagy utolsó napot, sem az idők egymásutánját. Előtte nem lehet titok, múlt, jelen, vagy jövő: életünk egyetlen gyarlósága sem kerülheti el az Ő mindent látó szemét. Amennyire lever ez a gondolat, annyira vigasztaló a másik, hogy épügy látja jócselekedetünket és minden nemes gondolatunkat is.

Isten mindenhatósága irányít mindent pusztá akarásával. Ó, mily tökéletes lenne a mi életünk, ha Isten akaratába egészen beleolvadnánk ! Milyen tökéletesen imádnánk akkor az Ő tisztaságát, igazságosságát, irgalmát, szentségét és minden, szépségtől sugárzó és szeretettől túláradó tökéleteségét ! Akkor természetyszerűleg utánoznók a Szeráfokat, akik Izaiás próféta látomása szerint arcukat eltakarva éneklik szüntelen : «Szent, szent, szent az Úr, a seregek Istene !» (Iz. VI. 3.)

De imádnunk kell az isteni személyeket külön is ! Közösen birtokosai a végtelen teljességnek az Atya, az Eredet, a Fiú, a Fény, a Szentlélek, a mindkettőjüket összekötő Szeretet.

S miért ne fejeznénk ki külön hódolatunkat az emberré lett Ige előtt is? Az ő emberisége fátyol, de olyan, mely csak fokozza annak fenségét, akit takar. Tudatában lenni Jézus imádást követelő nagyságának s ugyanakkor oly kicsinynek látni, hogy hozzánk hasonlóvá lett, oly kicsinynek, hogy egy igénytelen jászoly befogadhatta, oly kicsinynek, hogy a parányi ostyában átadhatja magát nekünk : mily gyönyörteljessé teszi imádásunkat !

Nincs elragadóbb, mint eme összeegyeztethetetlenek látszó ellentétek csodája ! Jézus szentséges emberi Szívének szeretete egy Istent szenvedtetett földi életének tartama alatt. Most már halhatatlan és megdicsőült szentséges emberi teste egészen köztünk van az Oltáriszentségben, hogy áldoz-

tunk legyen ; kell, hogy szenvedélyes szeretetünk és imádásunk tárgya legyen, mert a szentségi színek alatt ebben a leggyöngédebb Szívben a végtelenség egész teljét megtaláljuk, mely önkéntes megalázódása révén még jobban felmagasztosult. «Quanto pro me vilior, tanto mihi carior — Minél jobban megalázódott érettem, annál kedvesebb nekem.» (Szent Bernát.)

Ha valamelyikünk részesül a Szentlélek kegyelméből ama kitüntetésben, hogy kedvét találja e szentséges titkokban, őrizkedjék, nehogy azt félbeszakítsa csak azért, hogy kicsinyesen önmagával bibelődjék. Legyünk meggyőződve, hogy semmi sem segíti elő jobban tökéletesedésünket, mint éppen ez a tartós odasímulásunk az isteni titkokhoz.

Szent Terézia is beismeri, hogy Isten szemlélete által tökéletesebb önismeretre tett szert, mint bármely aprólékos lelkiismeretvizsgálat által, mert így jobban át tudta érezni a bűn utálatosságát és készségesebb lett a kegyelem indításai iránt.

Ez egészen egyszerű, természetes jelenség a lélek életében, amely nem szorul bővebb magyarázatra. Ha egész figyelmünket Istenre összpontosítjuk a csodálat és imádás érzületében, akkor nyomorúságunk még jobban előtűnik az Ő végtelen tisztaságának láttára. Nagyon jó ez így! Megadjuk Istennek az Őt megillető helyet s ugyanakkor megtaláljuk a magunkét is. A felséges, tisztaságos

Istent egyben oly jóságosnak, leereszkedőnek, atyainak fogjuk találni, hogy éppen a vele való egyesülés vágya sietteti majd legjobban az elszakadást önmagunktól.

Uram, taníts meg minket imádkozni, taníts meg Téged csodálni és méltón imádni !

B) A cselekvő szemlélődés további lépcsőfokai.

«Te decet hymnus, Deus,
in Sion.

«Téged, Isten a Sionon,
dícséret illet.» (Zsolt. 64, 2.)

Ha Isten előtt állunk, mi sem természetesebb, minthogy szívünk első érzelmei a csodálat és az imádás. Ezek az állandó belső érzelmek azonban külső kifejezési módot, érzékelhető formát kívánnak. Mindenkor és minden időben ajándékok által igyekezett az ember kifejezésre juttatni mások iránt érzett tiszteletét és hódolatát. Az Ószövetségben ajándékot vittek a prófétáknak, a papoknak és látnokoknak. A napkeleti bölcsek is ajándékokat helyeztek Jézus lábaihoz. Ugyanennek szükségét érzi a csodálat és imádás is.

De mit adjunk Istennek? Hisz lehetetlenség az ő istenségét, szépségét, tökéletességét, gazdagságát és boldogságát fokozni bármi ajándék által. Mi mást tehetünk, mint szívbeli örömünket fejezzük ki neki végtelen tökéletességei felett? Ez a

dicséret a szerzett szemlélődésünket tápláló harmadik érzelem.

3. A dicséret.

Istendicséretünk annak az ajándéka, akinek semmije sincs s Ahhoz száll, akié minden. Tehát csak szegényes, de szívből fakadó örömkkiáltás. «Dicsértessék, áldott legyen az Isten! Áldott legyen az ő szent neve!» Semmi sem illik jobban a mi szegénységünkhöz és nincstelenségünkhöz.

Mégis, ki tudná ez örömkkiáltásnak mélységes jelentőségét felfogni, amely a kegyelmes lélekből az égre tör. Abban a dicséretben vesz így részt a teremtmény, amellyel Isten önmagának adózik végtelen boldogsága ölen. Nem más ez, mint távoli, de hűséges visszhangja annak a magasztos és örök dicsőítő himnusznak, mellyel a Szentháromság isteni személyei kölcsönös csodálatukat fejezik ki egymásnak. Valóban részesei vagyunk Isten természetének! Családtagjaivá és bizalmas barátaivá lettünk; asztalánál ülünk és életéből élünk. Nem túlzás tehát, ha azt állítjuk, hogy ugyanazt a dicsőítő éneket énekeljük vele az ő dicsőítésére.

Egyesüljünk Isten dicséretében a mennyei szentekkel, kik már színről-színre látják Istent s csupán önmagáért szeretik és magasztalják Őt. Legfőbb boldogságuk, hogy Őt oly szépnek, oly fenségesnek és boldognak ismerik. S noha messze túl-

szárnyalnak bennünket e dicső lelkek, mégis találhatunk magunkban némi hasonlatosságot velük. A megszentelő kegyelem, mely isteni sajátosságokkal ruház föl bennünket, nekünk is jogot ad Istennek egykor boldogító látására. Sőt ha megfelelő eszközök használatával eljutunk a teljes tisztuláshoz, széttörve testünk durva bilincseit, már itt a földön is részeseivé leszünk bizonyos fokban a dicsőség fényének s megízleljük a mennyország előízét. S ha majd megpihenünk halálunk után, hogy tökéletesen boldogok legyünk az Ő boldogságával, nemde, csak beteljesedése lesz annak, amire itt a földön hivatunk és jogot nyertünk.

Iparkodjunk tehát az égiekkel s az ő érzületükkel énekelni s dicsérni Istent. A mi énekünk kétségkívül nem cseng oly tisztán, mint az övéké, azonban ugyanaz a ritmus lüktet benne. És lehet-e számunkra a számkivetés e siralomvölgyében édeesebb vigasztalás, mint úgy szeretni s úgy imádkozni, mint ők a mennyei hazában? Figyeljünk hát a mennyei hangokra, melyek az égbolt alatt csengenek és ne féljük azokat visszhangoztatni idelent! Magasztaljuk velük a Szentháromságot, az élet Alkotóját s azt a benső viszonyt, mely az isteni személyek létoka s amelyben megnyilvánul Isten dicsősége és boldogsága. Magasztaljuk tehát az állagi Létet, az egyetemes Okot, a legfőbb Igazságot és Szépséget!

Maga az Egyház is bele akar kapcsolni bennün-

ket a mennyei karok e dicsénékébe. Mikor a szentmisében ajkunkra adja a Credo szavait : «Hiszek egy Istenben, Mindenható Atyában . . . és az Ő egyszülött Fiában, aki Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől . . . és az éltető Szentlélekben . . . kiket egyetlen és közös imádás illet».

Isten nagyságával együtt dicsérjük az Ő boldogságát is, mert az is époly kimondhatatlan és végtelen s az is a Szentháromságban valósul meg. A legfelsőbb Értelem elmerül saját végtelen szépségében s ez a Fiában megszemélyesült értelem-szépség végtelen szeretetbe olvad örök Szülőökával, mely szeretet az örök Szentlélek. Szó sem lehet unalomról ebben a Látóban, Igében és Szeretetben ! Az Örökkévalóban semmi sem változik. Semmi sem zavarhatja meg boldogságát.

Maga Isten sugallta az ószövetség prófétáinak azokat a páratlan szép énekeket, melyeket az Egyház ma is használ az istentisztelet hivatalos szövegében. De természetesen ezeknél nem állhat meg az istendícséret. Dicsőítő énekünk hangja, mely oly harsányan hirdeti az isteni nagyságot és szépséget, hirtelen ellágyul a meglepetéstől, csodálattól s hálától, mikor ráébred az isteni megalázódás felfoghatatlan titkára, hogy «az Ige testté lön és miköztünk lakozék». (Ján. 1, 14.)

Ez a megtestesülés örök időktől fogva benn volt az isteni tervben s ha szabad így szólnunk, ki kel-

lett ezzel egészülnie annak a lényegi és szükség-szerű szeretetnek, mellyel Isten önmaga iránt visel-tetik. Jézusnak az igaz Istennek és igaz embernek, az angyalok és szentek legnagyobb bámulatára olyat kellett művelnie, mit a Szentháromság nem tehetett: *Szenvedett, meghalt és eltemettelett.*

Magasztaljuk, dicsérjük tehát imáinkban az Istenembert! Hódolatos csodálattal adózzunk pá-ratlan szépségének, hősies áldozatának, Atyja di-csőségéért fáradozó lankadatlan buzgalmának, örökké dicsérjük hozzánk, embertestvéreihez való gyengéd szeretetét, Kálváriáját, Eucharisziáját s mindazt a csodát, melyet Szentlelke által lelkünk-ben művel. «Ó Jézus, isteni testvérünk és megvál-tónk, légy üdvözölve! Mindazt a jót, amit el-vesztve visszakaptunk, Általad nyertük vissza! Elismerjük, hogy minden jog Téged illet itt a föl-dön, mégpedig kétszeresen: a teremtésért és a megváltásért; az égben pedig, ahol mi leszünk boldogok, végleges hódításaid, minden boldogsá-gunk győzelmes szeretetednek örökké tartó dicsé-rete lesz.» Nisi per Jesum! Csak Jézus által! Jézus a mi örök, egyetlen és szükséges közvetítőnk Isten-nél. Már itt a földön is saját életének közlése által élünk a megszentelő kegyelemben, a mennyben pedig fáklyánk lesz, mely megvilágítja a szent Várost (Titkos jel. 21, 23), vagyis dicsfényünk, melyben az isteni szépséget szemléljük és él-vezzük.

Ne ijedjünk meg ezektől a talán szokatlanul fenéges elgondolásoktól! Biztos, hogy most még a szenvedések és megpróbáltatások viharától földre sujtva és bűneink maradványaitól elrútítva nehezen tudjuk elhinni, hogy ennyire tetszését találná bennünk, nyomorultakban a végtelen Szentség. De ez nem lehet elegendő ok arra, hogy mereven elzárkózzunk a szeretet Istenének kétségtelen megnyilatkozásaival szemben.

Lássuk csak be, hogy egyáltalán nem erény tekintetünket örökösen csak nyomorúságunkon tartani. Inkább felejtsük el magunkat, hogy az isteni élet táborhegyi fénykiáradása megigézzen és egész lényünket erőteljesen e tisztult magasságok felé lendítse. Ne féljünk bekapcsolódnunk abba a dicséretbe, melyet odafenn az Atya, Fiú s Szentlélek zengenek egymásnak, mert — miként mondotuk — mi is ebbe a családba tartozunk.

Az istendícséret gyakorlása által egészen könnyedén és észrevétlenül eljuthatunk az összegyűjtöttség imafokára, mely óriási haladást jelent számunkra a szemlélődés terén. A mennyei gyönyörűség előíze ez.

Egész természetes tehát, hogy ennek a dicsőítő imának kell minden ideális lélek imájának lennie. Ebben valósul az örök keresztény életeszemély: tökéletesen megismerni és szeretni Istent. Ezt tetőzi majd be az égi boldogító istenlátás és szeretet. Mily hatalmasan hevíti ez a dicsőítő ima bennünk

a vágyat : hasonlítani Istenhez folyton növekvő szépségben, jóságban és szeretetben !

De azért ne higgyük, hogy Isten dicsérete mindig vigasztalásokkal és érezhető felbuzdulással jár. Egyetlen ismertetőjele és követelménye : az igazi szeretet. Talán őszinte szerencsekívánathoz hasonlíthatnánk ezt, mellyel Isten boldogságának örvendünk. Nem is szorul szavakra, csak őszinte szívből fakadjon ! S hogyan lenne őszinte ez annál a lélek-nél, aki egy kissé elmélyed Isten túlaradó szeretetének gondolatában ! Ha nem is adatott meg mindnyájunknak, hogy ékes szavakba öltöztessük, hogy gyönyörű melódiákba öntsük szívünk dicséretét — nem fontos ! Egyetlen őszinte érzelem, mely szívünk mélyén lappang, még ha nem is jut külső kifejezésre, el nem kerülheti Isten tekintetét és szent tetszését !

Különb en egyáltalán nem szenvedünk hiányt kifejezési formákban. Vajjon a Szentírás és liturgia nem a leggyönyörűbb istendicséret-e? Nincs-e ezekben a kifejezési módokban, melyek ilyen tisztaságos és illatos forrásból törnek elő, valami különleges kegyelmi erő, mely lángra tudja gyujtani szívünket? Pl. a zsoltár : «Dixit Dominus Domino meo, mondá az Úr az én Uramnak», vagy «Magnificat anima mea — Magasztalja az én lelkem» gyönyörű szavai, a Te Deum, a Gloria, a Credo, de mindenekelőtt a Miatyánk !

Mi beszédesebb, gyermekibb, mint a Miatyánk

első kérése : szenteltessék meg a Te neved? Ez volt Jézus legelső szándéka a földön, s ez legyen a mi számunkra is, kiket ő tett Isten gyermekeivé! Semmi sem lehet oly magasztos, mint szívünk minden őszinteségével utánamondani ezt a kérést ahhoz a mennyei Atyához, aki a mi Atyánk is : hiszen dicsősége a mi közös családi javunk is, mely először Hozzá száll fel ugyan, de Tőle visszasugárzik gyermekeire. Mondogassuk tehát gyakran szent büszkeséggel és gyermeki örömmel : Mi Atyánk, ki vagy a mennyben, szenteltessék meg a Te neved, hiszen a Te dicsőséged, a Te érdekeid a mienk is. Éljen Isten ! . . .

4. A dicsőítés.

Isten az Ő benső isteni életének lényeges dicsőségén kívül, amely önmagában sugárzik végtelen tökéletessége révén, külső dicsőséggel is rendelkezik. Ez a dicsőség az egész teremtett világmindenségből szóródik feléje. Ha bekapcsolódhatunk abba az örök dicséretbe, amellyel az imádásra méltó isteni Személyek egymást dicsérik, mennyivel inkább kell, hogy kivegyük részünket ebből a dicsőítésből, melyet a Mindenható a világmindenség részéről joggal vár.

Az értelemnélküli teremtmények önmagukban, az őket kormányzó törvények tökéletessége által, egymáshoz való viszonyuk tökéletes harmóniájával

s minden akkordjuk legtisztább összhangjával az isteni bölcsesség és hatalom beszédes tanui. Fennen hirdetik Isten bölcsességét és hatalmát: «Coeli enarrant gloriam Dei, — Isten dicsőségét beszélik az egek». (Zsolt. 18, 2.)

Mégis mindez nem elégséges az Ő külső dicsőségének hirdetésére. A dicsőség, miként Szent Tamás mondja, tiszta ismeretből eredő dicséretet tételéz fel. Clara cum laude notitia. Csak a szabad akarattal bíró értelmes lény hódolatának van értéke.

Ha Nagy Sándor, Scipio, Caesar és a többi nagy hadvezér egy-egy diadalmas csata után a legyőzöttek lovait, fegyvereit, zászlóit, az utcák fáit, a városok emlékműveit, vagy még ha minden földjét, sőt még az ég csillagait is megkapták volna, de nem magasztalták volna a népek személyüket, bátorságukat és hőstetteiket, halálra gyötörte volna őket a bosszúság diadalútjukon.

Hasonlóképpen Isten sem elégedhetett meg olyan földdel, amely a papnélküli templomhoz hasonlít. Az embernek az volt a rendeltetése, hogy a teremtés papja legyen. Tolmácsolja a néma természet szavát, az öntudatlanság lelkiségét s mint tömjént égesse az Ő színe előtt, hogy e néma és vak hódolatot a szeretet magaslataira lendítse. Ez a *dicsőítés imája*.

Egyetlen nép sem értette meg ezt jobban, mint a választott nép. A 150. zsoltár majdnem minden

mondata gyönyörű felhívás a teremtményekhez, hogy az Istent dicsérjék :

«Áldjátok az Urat, az Úrnak művei mindnyájan..

Áldjátok az Urat, az Úr angyalai . . .

Áldjátok az Urat, egek . . .

Áldjátok az Urat, vizek mind az ég felett . . .

Áldjátok az Urat nap és hold . . .

Áldjátok az Urat ; dicsérjétek és felette magasztaljátok Őt mindörökké ! . . .» (Dán. 3, 57.)

Igy énekel a próféta ! Azonban figyelemreméltó, hogy nem elégszik meg azzal, hogy felhívja az egész világmindenséget ez ünnepélyes dicséretre, hanem még hozzáfűzi : «*Szálljon illatáldozatként színed elé imádságom és kezem felemelése legyen olyan, mint az esti áldozat*». (Zsolt. 140, 2.) Ezek szerint tehát az ember nemcsak közvetítő, főpap, aki mások nevében beszél és áldozik, hanem önmaga is teremtmény, akinek szintén kötelessége Isten külső dicsőségének emelése és növelése.

Ime két különböző szerep : imádkozni és másokat imádságra tanítani. Az embernek, mint a teremtés királyának és fejének, kötelessége, hogy a világban szilárdan álljon. Nyílt, égre emelt tekintettel suttogja : «Uram, fogadd a ragyogó és daloló világmindenséget ; övezze homlokod hatalmas virágkoszorúként !» Vezető rangja nem helyezi őt a teremtmények során kívül. Az ő hangjának is bele

kell csendülnie e végtelen összhangba, hogy általa is Isten dicsőíttessék.

Sokan — sajnos, nagyon is sokan ! — önkényesen a szorgos tevékenységben látják Isten dicsőítését és elfelejtik, vagy legalább is elhanyagolják az imádságot, sőt merő időlopásnak tekintik azt. Aggodalmaskodó hangnemben felteszik a kérdést : Valóban alkalmas-e az imádság arra, hogy általa Istent méltóképpen dicsőítsük?

Itt most mellőzzük e kérdés bővebb fejtegetését. Hiszen ily gyerekes szavak csakis a tudatlanok, vagy az elvakultak ajkán szülehetnek.

Az imádság nem csupán a hiányzó javakért való esdeklés, hanem sokkal inkább hódolat, mit Isten joggal elvár tőlünk. Őszinte elismerése teljes méltatlanságunknak s megvallása az Istenbe vetett bizalomnak. Alázatos magatartásunk, Iránta való fiúi hódolatunk, mind olyan tiszteletnyilvánítások, melyek bennünket Vele szemben a helyes álláspontra juttatnak. Sőt csakis így tudjuk Őt igazán tisztelni !

Mit tehetünk az imádság segítségével Isten külső dicsőségére?

Mindent !

A temérdek, látszatra világhírűre felfujt tett, igazában csak léleknélküli test. Az imádságnak kell azokba lelket öntenie. Lélek nélkül a szem vak, a fül süket, a nyelv néma. Épp így vagyunk cselekedeteinkkel is. Ha azok nem az imádságból

merítik a tápláló erőt, bizony eredménytelenek maradnak.

Az imádság kölcsönzött az apostolok szavainak kenetességét, mellyel könnyen a lelkekhez férkőzhettek. Ez támogatja az ingadozókat, az erőseket pedig ez tüzei harcra. E nélkül minden alkotott mű mulandó, csak az enyészet martaléka. A tevékenység is, mint minden más földi dolog, változik. Inkább az emberek tetszését keresi, mint Isten dicsőségét; gyakran inkább a lázas kapkodást, mintsem a jámborságot tükrözi. Mivel így tisztán emberi, csak üres, terméketlen mag marad a lelkek szántóföldjében.

Ámde jó az imádság! Néha ugyancsak messziről! Talán valamely szegény névtelen beteg padlás-lakásából, aki ott ismeretlenül buzgón imádkozza a Miatyánkot a bűnösök megtéréseért. E buzgó ima azután lassan beáramlik az élettelen tevékenységek vezetőkeibe s azokat megeleveníti. Az ismeretlen lélek pedig az érdemek mérhetetlen bőségét kapja jutalmul értük.

A szentek különösen buzgók voltak a dicsőítő imádságban. Jelentéktelen atomnak érezték magukat Isten előtt. Ilyenkor a teremtményeket hívták segítségül, hogy támogatóik legyenek kicsiségükben. Hisz azok is dicsérik a maguk módján Istent. Örömmel tettek eleget papi kötelességüknek a végtelen Főlség iránt a világmindenség nagy templomában.

Szent Teréz azt írja *Önéletrajzának* IX. fejezetében, hogy már a mezőkre, tavakra, virágokra vetett egyetlen pillantás is jámbor tüzet ébresztett lelkében és összeszedettségre hangolta. Mint nyitott könyv állott előtte a természet s benne a Teremtő munkáját olvasta. Ilyen elragadtatásai készítették őt a gyönyörű dicsőítő himnuszok megírására.

Keresztes Szent János is, noha ő maga közvetlenül, a hit által kereste Istent, mégis a Kármelhegy útja c. műve III. könyvének 23. fejezetében arra tanít, miként éljünk a teremtményekkel, hogy általuk Istenhez emelkedhessünk. Egyik hátrahagyott költeményében — a legfenségesebb talán, amit valaha emberi toll írt! — Isten iránt való szeretetének merész szárnyalásában hasonlatait és képeit a természetből veszi.

A fennkölt lelkek mindenütt Isten közelségét élvezve jártak a természet templomában.

Ki ne ismerné *Assisi Szent Ferencnek* az isteni szerelemről, a tűzről és a napról zengő gyönyörű himnuszeit? Meghitt barátságban élt a kis fülemülével. Éjjelenként egymást váltogatva szokták dicsérni az Urat: a Szent énekelt egy versszakot saját himnuszaiból, majd a madár zendített rá a maga utánozhatatlan dallamaira. A jó szeráfi Atya azonban hamarabb kifáradt kis dalnoktársánál. Így szólt hát Leó testvérhez: «Leó testvérem, adjuk oda kenyérünket fülemüle testvérünknek, mert amint hallod, ő jobban megérdemli azt, mint

én» . . . Prédikált is a madaraknak, Szent Antal meg a halaknak . . .

Azokat a szenteket, akik a királyi papság fenéges méltóságáról lemondtak, az a megsemmisülő tudat vezérelte, hogy ők is époly teremtmények, mint annyian mások. Ezért az imádság szárnyán akartak Isten közelébe repülni. Így pl. a Poverello éjszakákat tudott eltölteni Isten szemlélésében, miközben állandóan e pár szót ismételtette: «Ki vagy Te, Uram, és ki vagyok én?!»

Ó, mennyivel másképen imádkoztak a szentek, mint mi!

Mi csak jajgatunk és sírunk. Imáinkban mindig apró-cseprő bajainkkal bibelődünk.

Nem így a szentek! Ők mindig Istenre gondoltak. Imádságuk nem kérelem volt elsősorban, hanem a tiszteletadásnak egyik ténye Isten felé. Kinél minden lehetséges, s akinek egyedül áll jogában, hogy fölöttünk rendelkezék, mint Urunk és Atyánk. Így dicsőítették a szentek Istent, kinek bölcsesége és jósága épügy kimeríthetetlen, mint gazdagsága! Az imádság erejével annyira jutottak, hogy már örömet lelték töprengésükben is. Mert ez az érzés elemi erővel döbentette eléjük Isten nagyságát. Alázatosságuk azután nagy mértékben gyarapította bennük az isteni jóakarát leereszkedő készségét.

Imádságuk legtöbbször nem volt más, mint az isteni jóság megismerése és csodálata, mint pl. a

Bold. Szűz éneke is, a Magnificat. Máskor ismét az Egyházért, annak szolgálóiért, Isten országának elterjedéseért, szóval mindazért, ami az Ő legfelsőbb érdekeit szolgálja, szállott forró fohászuk a Mindenható trónusa elé.

Ez a tisztelet és vallásosság igazi lényege : meglátni Istent, mielőtt önmagunkat észrevettük volna ! . . .

Vajjon miért nem tudunk mi is úgy imádkozni, mint a szentek? Talán azért, mert nem tudjuk Istent úgy szeretni, mint ők, vagy talán sokkal inkább azért, mert nem merjük őt több egyszerűséggel és gyermeki odaadással szeretni?

Hányszor halljuk ezt az ellenvetést : «Ő, mi igazán elismerjük és megbecsüljük a dicséret és dicsőítés e szent hevét és feltartóztatlan szárnyalását. Ezt azonban csak a kiváltságos lelkek tudják a gyakorlatban is alkalmazni. Mi még nem jutottunk el a szentség ily magas fokára. Rajtunk a sok nyomasztó szükség, s ezek szinte kényszerítenek bennünket, hogy sajátmagunk számára könyörögjünk kegyelmekért. Egyszerűen imádkozunk, mint minden jó keresztény . . .»

Ezt az utóbbi jelzõt talán mi is elfogadhatjuk. Mert mi más a jó kereszténynek napi imádsága, ha nem a Miatyánk? ! Ebben pedig megtaláljuk mindazt, ami egyeseknek oly elérhetetlennek tünik fel.

A Miatyánk nem szorosan magánjellegű imád-

ság; ugyanis többszámiban van szerkesztvé. Együtt imádkozunk az egész keresztény világgal, Jézus oltalma alatt. Hivatkozunk Krisztus és a kereszténység közös Atyjára: «Miatyánk, ki vagy a mennyekben . . .» E szavak felemelnek bennünket az Úr Jézus érzelmeibe, magasztos világába. Belekapcsolódunk azokba és Vele együtt mondjuk: «Szenteltesék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod minden emberi szívbe, s egykor nyíljék meg mindenki számára az örök mennyország; legyen meg a Te akaratod miképen a mennyben, azonképen itt a földön is . . .»

Eddig Isten szent érdekeinek teljesüléséért imádkoztunk. A magasságokban időztünk. Imádságunk az isteni élet egyik jelene volt. «Szenteltesék meg Isten dicső neve» — ez az Ő külső dicsősége. — «Jöjjön el a Te országod» — ez az Ő jótévő uralma a lelkek és a társadalom felett most, majdan pedig osztályrészünk odafenn a mennyben. — «Szent akaratod» — állandó tájékozódás Isten felé. Ezt Ő maga vési rá az emberi szívek izomtábláira, hogy mindenki betölthesse a maga szerepét és Istennek vele szemben fennálló terveit valóra váltsa.

Isten dicsősége, Isten országa, Isten terve . . . Nem érezzük a természetfölöttiség titkos közelségét? Miért ne tennők tehát Isten dicséretét és dicsőségét a saját ügyünké?

Ezek után elérkeztünk a Miatyánk ama részé-

hez, melyben a kérő imádságok vannak röviden összefoglalva. Nekünk, mindenükből kifosztottaknak, különösen fontos ez a rész. Nem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy ez a rész is ugyanolyan szellemben van megfogalmazva, mint az előbbi. A mindennapi kenyér szükséges erő és eszköz — fizikai, erkölcsi és lelki egyaránt! —, hogy általa Istennek akadály nélkül szolgálhassunk. Az eucharisztikus Kenyér is ez, a természetfölötti élet örök forrása. Azáltal, hogy bűneink bocsánataért esedezünk, kísértések közepette segítségért rimázkodunk, a gonosztól való megszabadulásért könyörgünk, tulajdonképpen eltávolítjuk magunktól azt, amit Isten is utál és ami akadályul szolgálna szent terveinek és dicsőségének megvalósulására!

Mily szép és felemelő az Úr imádsága! Fájdalom, általában mégis mily kevésre becsülik az emberek. Szent Teréz említ egy szerzetesnőt, aki a nélkül, hogy sejtelve is lett volna, a szemlélődés igen magas fokára emelkedett, miközben lassan, figyelmesen a Miatyánkot imádkozta. Ő maga is nagy örömét lelte abban, hogy mindig Isten szándékaira imádkozott. Nyilvánvaló, hogy az Ő szent érdekei előbbrevalók, mint a mieink. És amikor ez utóbbiak talán kedvesebbnek látszanak, nem tudnók-e megmutatni, hogy a jó Istent mégis csak jobban szeretjük, mint önmagunkat?

*

Az isteni dicséret és dicsőítés tehát nem a magas tudomány, vagy a kiváltságos lelkiállapot tartozéka, hanem szükséges követelmények Isten részéről. Sőt minden egyes teremtmény léthez való jogainak elengedhetetlen feltétele. Enélkül sem az ember, sem a föld nem tudna megfelelni rendeltetésének, mely e három szóban sűrithető össze: Isten külső dicsősége. Ennek hiányában akár el is tűnhetnénk a föld színéről.

Igaz, hogy egyetlen értelmes teremtmény hódolata meg tudja kötni az isteni Gondviselést irányító munkájában. Azonban az is igaz, hogyha — természetesen ez lehetetlen! — minden lélek egyszerre megszűnnék imádkozni, Isten elengedné királyi kezéből a világmindenség gyepőlőjét s egy pillanat alatt visszasüllyedne minden a semmiségbe, vagy borzalmas pusztulással a pokolba taszíthatna minket. (P. Monsabré.)

Időzzünk tehát szívesen a csodálat, imádás és dicséret fönséges berkeiben. Töltse el szívünket tiszta, szent öröm Isten nagyságán és tökéletes boldogságán.

Továbbá ne mulasszuk el az alkalmat e jámbor érzelmek kiaknázására. Vegyünk részt készségesen és ájtatos lélekkel az istentiszteleti szertartásokon. Buzgó előkészület által a szent ruhák felöltése előtt, énekünk, asszisztenciánk által emeljük a kegyelmi ténykedések, az Oltáriszentség vagy a Szent Szűz tiszteletére rendezett körmenek-

tek fényét. Ime, milyen szép: imádkozunk egy elvont ténykedés közben s a mindenség velünk imádkozik! . . .

C) A cselekvő szemlélődés csúcspontjai.

«Gratias Deo super in-
ennarabili dono ejus.»

«Hála legyen Istennek
az ő kimondhatatlan aján-
dékáért.» (2 Kor. 9, 15.)

Szükségesnek látszott, hogy a dicséretnek és dicsőítésnek külön fejezetet szenteljünk. Ez nagyon is megfelel a keresztény ember igényeinek. Nagyon könnyűvé teszi az utat az Istennel való egyesüléshez. Ez az, ami az utóbbi időben visszavezette az igazi jámborságot a szent szertartásokhoz és liturgikus imádságokhoz, melyek kimeríthetetlenül gazdagok mélységben és misztikában. Ezek t. i. az Egyház kétezer éves tanításának és kenetességeinek legszebb kivirágzásai. Nélkülük a jámborság felületes, csenevész marad, mint ahogy tényleg a közelmúltban az egész vallásos buzgóság furcsa keveréke volt a lelkesedésnek és gyengeségnek.

Most már sok jámbor világi kereszténynek szinte szokásává vált, hogy a liturgikus szöveg alapján kövesse a szentmisét és a vasárnapi vecsernyét. Ugyanakkor észrevehetően gyarapodott a hivatá-

sok száma is azokban a szerzetesrendekben, hol különösebb gondot fordítanak a közös zsolozsmázásra. A zsoltárok és himnuszok összhangja megnyihíti és megédesíti az önként vállalt szigorúság keserű ízét. A földről hódolat száll a Mindenhatóhoz, mely a három szent király tömjénillatához hasonlítható. E hangos Isten-dicsőítés felséges harmóniában olvad össze a szent áldozatok vérének keserűségével.

A zsolozsma az Egyházban az isteni dícséret hivatalos cselekménye. Törlesztése ez Istennel szemben fennálló tartozásunknak az egész kereszténység nevében. Azok tehát, akik azon résztvesznek, az áhítat fényét és melegét árasztják mindenfelé és sok érdemet szereznek. Mekkora méltósággal, figyelemmel és áhitattal — *digne, attente ac devote!* — kell végezniök ezt a fenséges szolgálatot főképp azoknak, akik arra állapotuknál, vagy fogadalmuknál fogva kötelezve vannak! A zsolozsmázásnak egész tartama alatt tudatosan élesszék magukban az Isten dícséretének és dicsőítésének lángját.

Külső imánk csak akkor lehet méltó Isten dicsőítésére, ha belsőleg is csodálattal és elragadtatással állunk meg előtte, ha szemléljük mindent felülmúló dicsőségét és imádattal porba hullunk mindenhatósága, sugárzó szépsége és határtalan jósága előtt.

De amikor így Isten dicsőítésében egészen az Ő

végtelen lényéhez simulunk, lehetetlen nem látnunk benne legnagyobb jótevőnket és a legmélyebb hálaérzettel el nem telnünk iránta.

5. A hálaadás.

A tényből, hogy a vett jótéteményekről megemlékezünk, még nem következik az imádság tökéletlen volta, ha megbontani látszik is annak leegyszerűsültségét. A hálaadás t. i. figyelemmel van a való helyzetre is, amit el nem mellőzhetünk, ha kötelességünknek eleget akarunk tenni. A hálaadás által Istent egyik sajátos tulajdonságában, bőkezűségében tiszteljük. Mi ugyanis Isten bőkezűségéből élünk. Ezt el kell ismernünk, ha igazságosak akarunk lenni. Nyugodtak lehetünk, hogy Isten jótéteményeinek ilyen hálás elgondolása semmiképen sem akadályozza a lelki egyszerűség imáját. Csak a tárgyak és cselekedetek nagyon érzéki ábrázolása és részletes elemzése árthatna neki. Adjunk hálát Istennek összes jótéteményeiért. Hogy azonban hálaadásunk mindenképen indokolt legyen, ne csupán magukat a jótéteményeket nézzük, hanem lássuk meg azoknak örök forrását is, akinek Szeretetlenyege izzó naphoz hasonlóan a maga életét látszik kisugároztatni.

Isten szeretetéről tanuskodik a föld szépsége és termékenysége. Az a lehellet, mely bennünket létbe s kegyelmi életre hívott; a szentségi szavak, melyek

már annyiszor felemeltek bennünket a bűnből ; az erő, mely fenntart mindnyájunkat : mind-mind Isten szeretetét hirdetik. Szeretetből nevez bennünket gyermekeinek és önt szívünkbe gyermeki gyengédséget. Különösen nem szabad elfelejtenünk szeretetét, mellyel legdrágább szent Fiát adta nekünk. Megmagyarázhatatlan ez és mégis ez a nyitja minden egyéb titoknak az Ő pazar bőkezűségének, megbocsátásra mindig kész irgalmának. A pusztá rá gondolás ezekre a boldogságos tényekre elegendő, hogy a legérzelmesebb elismerésre hangoljon bennünket a jó Isten iránt. Bizony egész életünknek dicsőítő himnusznak és hálaadásnak kellene lennie !

Ebből látható, hogy ha hálaadás közben önmagára is gondol az ember egy keveset, nem lesz az mindjárt a természetfelettinek rovására. A jótevő, kinek a hálaadás szól, Isten és az adományok, melyekért a hálaadás történik, isteni eredetűek. Mi több : ó csodálatos igazság ! Isten önmagát adja adományai kíséretében. Sőt bennük rejtőzik. A harmatcsepp gyöngyében épúgy benragyog, mint az óceán mérhetetlenségében. A nap minden sugarackájában Isten világít, aki fenntartja a teremtményeinek kölcsönzött létet. Több tehát Isten a teremtményekben, mint a teremtmények maguk. Elragadó ! Teremtményeiben maga a mindenható Isten szolgál ki bennünket.

A hála milyen özönével kell ezt a nagylelkű

Jótevőt elhalmozni! S mily örömmel nyílik meg jószágos atyai szive hálánk elfogadására, hogy ismét adjon.

Vajjon gondoltunk e valaha arra, hogy megköszönjük Istennek mindazt, amit Jézusban Máriáért, a Szentekért, az Egyházért és az egész világért tett? Az igazi jámbor lelkekben nem oly ritka ez a hálaadás. A Jópásztorról nevezett női rend egyik tagjának, az *isteni Szívről nevezett Mária-nővérnek* életében olvassuk, hogy augusztus 15-én, a szentáldozás után, melyet hálaadásul ajánlott fel azokért a jótéteményekért, melyekkel az Úr a legszentebb Szűzet elhalmozta, Krisztus lehajolt hozzá és gyöngéd, meleg hangon suttozta: «Mária-Geztrúdóm!» E kitüntető megszólítás minden bizonnyal válasz volt az ő buzgó Mária-tiszteletére, de egyúttal jutalom is az önzetlen hálaadásért.

Nemrég egy jámbor beteg, feledve rettenetes kínjait és szenvedéseit, ájtatos lélekkel ajánlotta fel szentáldozását Istennek köszönetül a Szűzanyának juttatott kiváltságért, melynek emlékét aznap ünnepelte az Egyház. Nem kért mást a maga számára, csakhogy élete végéig mindennap áldozhasson. Kérése teljesült is. Ki kételkedhetik abban, hogy az örök Bíró és szent Anyja viszonzta gyermeked figyelmisségét az ítéletnél is és kegyelmet talált.

A liturgia kimagasló példáját adja ennek a túláradó hálának a «Gloria in excelsis»-ben. Nem más

ez, mint a dicséret és hála lelkes himnusza! «Dicsőítünk Téged, áldunk Téged, imádunk Téged... Gratias agimus tibi, hálát adunk Neked! «Miért? Elsősorban nem mimagunkért, hanem az Ő igen nagy dicsőségeért: «Propter magnam gloriam tuam». Azért, mert dicsősége nekünk öröm. Beszédes kifejezése ez annak, hogy milyen szívvel-lélelkel akarunk az Ő nagy családjához tartozni. Legfenköltebb és legédesebb formája a dicsőítésnek és hálának!

Ennek az önzetlen, személyünktől teljesen elvonatkoztatott hálaadásnak minden imádságunkban helyet kellene adni. Nincs egyetlen tárgy sem, mely ne emlékeztetne minket a Teremtő csodálatos bőkezűségére. Milyen találékony lehet a szerető lélek gyöngéd hálás ragaszkodásának kifejezésében! . . .

6. A szeretet.

A szeretet sohasem szorul törvényekre és módszerekre. Természeténél fogva részrehajlatlan. Ösztönszerűen mélyed el tárgyába, hogy megossza vele örömét, bánatát. Ennek a szeretetnek Isten iránt kell lüktetnie és lángolnia minden imádságunkban. Ez az alapja, célja és egyúttal eredményességének is titka. Ezekről a szeretetvallomásoktól kell visszhangoznia egész bensőknek, nemcsak örömteljes perceinkben, hanem a kötelességteljesítés és keserű szenvedések nehéz óráiban is.

Az elmélkedő ima megfontolásai, az érzelmi imádás gerjedelmei mind csak arra valók, hogy szeretetet fakasszanak, lángra gyullasszák a szívet.

Minden érzelem szeretetből fakad, vagy oda torkollik. Egy és ugyanaz a terük is, csak a vonatkozásuk más a személyekhez vagy tárgyakhoz. Isten iránt való szeretetünk forrása az Ő mindent túlszárnyaló, végtelen nagysága, hatalma, szépsége és jósága. Ekkora nagyság jóság, ily elragadó szépség láttára nem tud hová lenni az ember az ámulattól és szeretettől. Így égve, lángolva keresem, mit tegyek, de szegénységemben egyelőre nem találok más módot szeretetem kifejezésére, mint hogy örvendezek az Ő végtelen boldogságán, örömujjongással köszöntöm és mintegy szerencsekívánataimat tolmácsolom Neki.

S íme erre Isten az Ő végtelen nagyságában, szépségében és teljes jóságában lehajol hozzám és megengedi, sőt kéri-parancsolja, hogy szeressem. Minden jótéteménye, mely életemre kiárad, újabb felszólítás : «Szeress engem !» Majd ismét jövő boldogságom távlatában jelenik meg előttem változhatatlan felségében és felülmúlhatatlan ragyogásában, hogy szívem minden részecskéjét lángra lobbantsa : «Én leszek a te igen nagy jutalmad». (I. Móz. 15, 1.) A csodálat, hála, dicséret s minden érzelem felfokozódik bennem és egyetlenegy érzelmmé válik, énekelve-dalolva kiáltom : «Mindig, örökké szeretlek !»

Mindenekelőtt tehát tanuljunk meg nagyon szeretni! Ragadjunk meg minden eszközt, módot ébresztgetésére. Gondoljunk pl. arra az örök, végtelen szeretetre, mellyel Isten mindenkit megelőzve szeretett bennünket: «*In charitate perpetua dilexite*». Ez a szeretet, melynek útja az égből a jászolhoz, a jászoltól a kereszthez, a kereszttől az oltárhoz és oltártól lelkünk benső megszentelődéséhez vezet, már itt e földön mennyországot nyit számunkra. A *Szentháromságról nevezett Erzsébet nővér* így önti ezt találóan szavakba: «Megtaláltam az eget a földön, mert az ég ott van, ahol Isten, Isten pedig a lelkemben van!» Ez különben előhaladásunknak egyik legbiztosabb fokmérője, hogy a Szentháromság belső szépségének lettünk inkább rabjai, mint az Ő külső alkotásainak.

Nem lehet eléggé hibáztatni, ha valaki méltatlanságának tudatában visszariadna és nem merné szeretni az Istent. Nem is azért szeretjük Őt, mintha erre érdemesek volnánk, hanem mert Ő méltó, sőt egyedül méltó szeretetünkre és mert nagy irgalmasságában megengedi ezt nekünk. Sőt nem lenne-e most már egyenesen sértő Reá, ha nem akarnánk tudomást venni Róla, nem akarnánk élni az Ő engedelmeivel? Isten nemcsak megengedi és örömet leli szeretetünkben, hanem elvárja azt, mint az Ő szüntelen megújuló és folyton növekvő szeretetének viszonzását. Nincs, nem lehet meghatóbb és fenségesebb, mint a szerető lélek és a még

szeretőbb Isten versengése, mint ez a szentek életében látható.

Emlékezzünk csak arra a szent versengésre, mely Szent Ferenc és Krisztus Urunk között folyik le.

A szeráfi Szent így szól Jézushoz, az ő mindenéhez : «Ha én lennék az Isten és Te Ferenc testvér, szívesen cserélnék Veled, csak azért, hogy Téged magam helyett Istenné tehetnék».

«Hallgass — szól rá az Üdvözítő —, a szeretet esztelenné tett!» Ferenc azonban így folytatja : «Fordítva ! Éppen én mondhatom Neked ezt, mikor a kereszten látlak ! Éppen azt tetted, amit szavaimban esztelenségnek nevezted. Ó, örök Ige ! Mennyei Atyád boldogságából leszállottál a földre, hogy érettünk emberré légy, hogy érettem, nyomorult bűnösért, meghalj és engem istenséged részévé tégy. Ha tehát kettőnk közül valamelyikünket balgává tett a szeretet, az csak Te lehetsz !» . . .

Nálunk nem nyilvánul meg a szeretet ily túláradó mértékben, talán még érezhetővé sem lesz. Nem tesz semmit, csak őszinte legyen. Ha szívünk nem is lángol érezhetően, ha nem is hull szemünkből könny, azért csak ismételgessük lankadatlanul : «Ó, örök szépség ! Mindenek elé helyezlek Téged, vagy legalábbis így hiszem és szeretnék így tenni. Ó, atyai Jóság, a Te gyermeked akarok lenni ! S azzal akarom ezt bizonyítani, hogy engedelmeskedem Neked és szent tetszésedre óhajtok lenni a legcsekélyebb dologban is. Mindent Érted szeretnék

tenni ! Azonban mily kevés, amit tehetek. Rendelkezzél velem, legfőbb Uram ! Rendelkezzél minden vagyonommal, mindennel, ami nekem kedves. Hiszem, hogy így teljesen átadhatom magamat Neked. Ha szívem hideg marad is, tudd meg, édes Istenem, hogy örökre hű maradok Hozzád !»

Lesznek napok, amikor szeretetünk talán nagyon határozatlannak fog látszani. Ilyenkor bocsátkozunk részletekbe, mondjuk meg Istennek, hogy mit is akarunk Neki adni. Hiszen tudvalevő dolog, hogy a szeretet jót tesz azzal, akit szeret. Megfeledkezve magáról csak adni akar, sőt megpróbálja magát, hogy többet adhasson.

Ajánljuk fel minden munkánkat, fáradozásunkat és szenvedésünket. Nyugodtak lehetünk, hogy ha felajánlásunk meggyőződésből fakad és kizár minden fenntartást, alkudozást, akkor szeretetünk minden bizonytalán túllépi a hétköznapi határát.

De még többet is adhatunk. Jézus munkáját, fáradságát, szenvedéseit : könnyeit és véréit ! Nem vette-e magára gyarló emberi természetünket, hogy értünk és nevünkben dolgozhassék, szenvedhessen, imádkozhasson, szerethessen, engedelmeskedhessen és végül meghalhasson? Ajánljuk fel tehát isteni Testvérünk végtelen értékű áldozatát a mennyei Atyának.

Hányszor újíthatta meg a Szent Szűz Jézus bemutatását a templomban, mint legtisztább hajnali áldozatot, mely mindannyiszor törvényes és szer-

tartásos elfogadása volt részéről a nagypénteki véres esti áldozatnak. Ő, akinek minden törekvése az volt, hogy szándékait egyesítse az isteni Megváltó szándékaival, mily gyakran kívánt vele áldozattá lenni!

Értsünk egyet mindabban, amit Jézus még most is mond Atyjának az égben. Ő ott is a szomorú emberiség mindenkori képviselője s azért nem szűnik meg értünk közbenjárni, midőn dicsőséges sebhelyeit ismételten felajánlja érettünk Atyjának.

Igy, vagy hasonlóképen mutathatjuk be mi is Jézust mennyei Atyjának legkedvesebb ajándéku: «Szent és mindenható Isten, könyörülj rajtunk, kik semmit sem tudunk és semmit sem érünk: haszontalan szolgák vagyunk. Hálát adunk Neked azért, hogy kinyilatkoztattad egyszülött Fiadat, a Te tökéletes képmásodat, akivel közölted oszthatatlan istenségedet s aki a benneteket egyesítő Állagi-Szeretettel, örök, végtelen boldogságod. Ki tudja felérni ésszel azt a mérhetetlen kiváltságot, melynek részeseivé tettél minket, azáltal, hogy tulajdon egyszülött Fiadat mutathatjuk be Neked áldozatul, mint egyet közülünk, ki magára öltötte szegény emberi természetünket? Áldott legyen ez a megtestesült isteni Ige, kinek tökéletessége a mi nyomorúságunknak kiegészítője és végtelen szeretete a mi szívünk hidegségének pótlása! Csak benne láss minket is jó Atyám, hogy betakarják hibáinkat az ő érdemei s benne lelt atyai gyönyö-

rúségeid mentsenek meg haragodtól és részesítse-
nek hosszú tűrésed ajándékában, míg a Te Szent-
lelked összes sebeinket be nem gyógyítja».

A szentáldozás percei, mikor Jézus szent ember-
sége tényleges valóságban szívünkbe tér, csodála-
tosan ihlethetnek bennünket hasonló felbuzdulá-
sokra. De miért korlátoznók ezt Jézus szentségi
jelenlétének rövidke idejére? Ha ráébredünk a
boldog valóságra, hogy a Szentlélek mindig jelen
van az igazak lelkében lényegileg az Atyával és
Fiúval, kiktől elválaszthatatlan, ha tehát meg-
szívleljük, hogy a Szentháromság lelkünk szentélyé-
ben lakik, mindannyiszor meg fogjuk újítani édes
Jézusunk felajánlását a Szentlélek vezetése alatt,
aki isteniesült életünknek élete, lelkünknek lelke.

Micsoda szédítő távlatok ezek a hit számára!
Milyen megdönthetetlen alapok a reménykedésre!
Tüzet gyujthatnak bennünk, melyben a szeretet
még nagyobb izzásba jöhet. Sohasem merít a lélek
a fény és erő e kimeríthetetlen forrásából a nélkül,
hogy mégjobban ne sóvárogna utána.

*

Ki kételkedhet abban, hogy e szerzett szemlélő-
dés ilyen áldozatossággal párosulva, valóban meg-
dicsőíti Istent és bennünket is közelebb visz hozzá?

Ez a legkevesebb, amit a benső élet az embertől
megkívánhat. Hisz tulajdonképen még messzebb és
magasabban, a leegyszerűsültség imájának határán

túl vár minket a Szentlélek. Nem ezt jelentik-e a Szentírás szavai: «Törekedjete a jobb adományokra!» (L. Kor. 12, 31.) Csak végezzük imánkat kitartóan és a legnagyobb gonddal! Tegyük ezt legfontosabb tanulmányunkká, foglalkozásunkká és lelki harcunkban legfőbb fegyverünké!

De ne értsük félre ezt a tanácsot. Ne gondoljuk, hogy ima közben fontolgatnunk kell majd, melyik fokhoz is tartozik imánk. Mi sem lehetne oktalanabb! Aki igazán imádkozik; Istenhez emelkedik, az nem fog sajátmagáról ábrándozni, hanem Isten lesz minden gondja. Az imát legfőbb tanulmányunkká és foglalkozásunkká tenni annyit tesz, mint minden módon hangolódni és készülődni, hogy amint elérkezett az idő, semmi se akadályozza bennünk az isteni sugallatokat.

Gyakorlott füllel kell rendelkezünk, hogy ezeket a sugallatokat felfoghassuk. Csak belső béke és nyugalom képesíthet rá, vagyis ha közömbösek tudunk maradni a földi dolgok iránt s kíméletlenül le tudjuk törni az e fajta vágyódásokat, «hogy békén élhessünk Isten jelenlétében». Ez utóbbi feltevél jellemzi legjobban az ima e fokát; maga az elnevezés is innen van.

Az isteni sugallat szerint való élet hűséget kíván a megpróbáltatásokban és a teljes lemondás szellemét. Nem szabad lekötünk magunkat semmihez, hanem minden földi vonzalomtól menten egész szívünket Isten szabad rendelkezésére kell bocsá-

tanunk. Az Úr majd kihasználja a teret, amit hagyunk Neki, hogy folytassa bennünk művét, hogy mindig jobban és alaposabban leegyszerűsítsen és megtisztítson bennünket. Olvassuk csak el a Krisztus követésének III. k. 15. fejezetét.

Ez a megtisztulás fájdalmasan keresztre feszíti a természetet. A *Szenháromságról nevezett Erzsébet nővér* a szentek tudományának e fő alaptételéről így ír: «A jó Isten leghőbb vágya, hogy kegyelmével áthasson minket, de a határt mi szabjuk meg Neki abban a kisebb vagy nagyobb készségben, mellyel feláldoztatásunkhoz hozzájárulunk».

«Azért értenek oly kevesen az elmélkedő életmódhoz», mondja a Krisztus köv. III. könyv 31. fej., «mert kevesen tudnak a mulandó teremtményektől teljesen megválni.»

D) Megjegyzések a sajátos kifejezésekhez.

Azok az olvasóim, akik jártasak a misztikában, előreláthatólag csodálkozni fognak, hogy fejtegetésünk nem halad a megszokott mederben. Biztosan várják, hogy miután a lélek az érzelmi imafokon keresztül a szerető Istenre-figyelés imájáig eljutott, tovább folytatja útját azokon az egymás után következő fokokon, melyeket Szent Teréz sorol fel: összeszedettség, nyugalom, a lelki képességek alvása, elragadtatás, misztikus eljegyzés és misztikus házasság.

Azonban jól jegyezzük meg, hogy ez isteni imaaajándékoknál nem lehet beszélni nagyon szigorúan vett meghatározásokról és osztályozásokról. Nagy tévedés itt mértani pontosságot keresni és csak úgy egyszerűen általánosítani, mégha a lelkiélet legkiválóbb mestereinek útmutatásairól legyen is szó. Isten útjai és eszközei teljesen szabadok és függetlenek. Ha csak egy életszentség van is, de az mértékben és visszfényben megszámlálhatatlan sok változatot mutathat. Hasonlítsuk csak össze pl. a heves és lángoló Szent Pált a szelídlelkű Szent Jánossal, a szent remetéket a misszionárius szentekkel, a szűk cellába zárkózott szemlélődő szenteket a modern Bosco Szent Jánossal! A szent királyok a seregek Istenének hatalmát képviselték, a szent királynék pedig az irgalmas részvétet és a könyörülő bőkezűséget. A szegény beteg szentek sokszor egész életük idején át a fájdalmak Istenemberének sorsában osztoztak.

Szent Teréz leírja a maga életét és egyéni tapasztalatait. Ezek éppenséggel nem azonosak más szentek élményeivel. Mindenesetre igen értékesek számunkra a természetfeletti egyesülés imamódjáról nyújtott adatai. Tájékoztatnak bennünket, hogy e titokzatos világ még igen kevésbé ismert tájain eligazodjunk. Nagy önteltségre vallana, ha írásait javítgatnánk. Távól áll tőlünk!

Szerencsénkre éppen ő mutat rá, mily szomorú

és reménytelen volna a mi helyzetünk, ha az Istennel való egyesüléshez külön charizmákra, vagyis rendkívüli kegyelmi ajándékokra lenne szükségünk.* Ezek — írja — csak az út megrövidítését jelentik . . . Van egy másik ajánlatosabb és biztosabb út, mely minden keresztény számára nyitva áll. Igaz, rengeteg fáradságba kerül ezen az úton eljutni az egyesülésre, de a jutalma is mérhetetlenül nagyobb . . . Neve pedig : *az Isten akaratával való teljes megegyezés* . . . Minden kiválósága Isten és felebarátunk szeretetében rejlik. Ezt az egyesülést óhajtottam egész életemben s ezért kértem mindig az Urat . . . Erre törekedjünk és kétségtelenül el is érjük, ha őszintén és elszántan akarjuk. (Várkastély V. lakás, III. fejj.)

Ime, mi is a rendes misztikus ima útját választjuk, abban a biztos tudatban, hogy ez charizmák nélkül is elvezet minket a tökéletesség minden fokára, ahova csak feljuttathatja a lelket a szeretet. Az ima minden további fokának közös jellemző vonása a hit gyakorlása és fokozatos fejlesztése lesz. Ezt fejezi ki a *«hitima»* elnevezés is. Az elnevezés különben nem új, csak nem mindig

* A charizmák teljesen ingyenes, rendkívüli és átmeneti jellegű ajándékok, melyeket Isten kiválasztott lelkeknek ad, nem annyira saját, mint mások hasznára. (1 Kor. 12.) Ilyenek pl. a jövendölés, a nyelvnek ajándéka, csodatevő erő stb. Bűnös ember is megkaphatja ezeket, de viszont nélkülük is elérhető az életszentség, mégpedig magas fokban.

tulajdonítottak neki helyes értelmet és megfelelő fontosságot.

Az érzelmi- és a hitima között nyilvánvalóan van még egy közbeeső fok : az egyszerűség imája. *Bossuet* a «Manière courte et facile pour faire l'oraison en foi et de simple présence de Dieu — A hit és az Isten egyszerű jelenléte-imájának rövid és könnyű végzismódja» c. munkájában az egyszerűség és hit imáját elég szerencsétlenül azonosította, amit a szerzők nagy része átvett bizonyára csak a nagy mester iránt való tiszteletből, mert siettek hamar különbséget tenni szerzett és belénk öntött leegyszerűsültségi ima között. Az elsőt a szerzett szemlélődést, a másodikon a hit imáját értették, ami szerintük csak egy fok, csupán a módjuk más. Ezzel az imafokozat folytonossága látszólag helyreállt ; de az igazságnak semmiképen sem tettek eleget vele. A leegyszerűsültség és a hit imája között ennél sokkal lényegesebb a különbség ; teljes lehetetlenség őket ugyanabba a nembe sorozni. A közönséges ima utolsó foka és a misztikus ima első foka nem azonosíthatók egymással.

Ime a különbség köztük. A leegyszerűsültség úgynevezett szerzett imája, a mi elnevezésünk szerint szerzett szemlélődés, mely az érzékekre és azok adottságaira támaszkodik ; fénysugár, mely az érzéki dolgok és értelmi tevékenységünk visszfényeként sugározza az isteni dolgokat. Ellenben

a lelki egyszerűség úgynevezett belénk öntött imája, szerintünk a hit imája, oly fény, mely felülről sugárzik, a fény Atyjától s mely még a lehetőségét is kizárja az előbbi értelmi és érzelmi tevékenységnek.*

Az első nagyobb részt tőlünk függ, természetesen a kegyelem hatása alatt. Azért illik rá a «cselekvő» szemlélődés elnevezés. Ez egyszerűség megszerzése után nem tehet egyebet a lélek, mint *várakozik*, hogy Isten — ha neki úgy tetszik — bevezesse egy tökéletesebb állapotba, amikor tehetségei bizonyos megkötöttséget és bénultságot tapasztalnak és így tevékenységük híján a lélek egyetlen menedéke *a hit fénye* lesz. Tehát a szabátosságnak inkább megfelel, ha azt mondjuk, hogy a leegyszerűsültség imája után a hit imája következik, melyet már igazi misztikus kegyelmek eszközölnék.

Nem az jut a hit imaállapotába, aki akar, hanem az, akit Isten maga vezet oda. És azért vezeti oda, hogy lépésről-lépésre tovább jusson az általa mégkevésbé elérhető imafokokra, melyek azonban már mind egyneműek, a hit imafajai. A lélek célhozjutása fokozatos fejlődéshez hason-

* Szigorúan véve tárgyuk szerint is megkülönböztethetnők őket, mert az első az igazságot vagy az igazságok összességét csak általánosságban és homályosan látja, a második pedig tisztán szemléli tárgyát, még hozzá egyetlen átfogó tekintettel.

lít, mely — miként a természetben is — ugrás és zökkenés nélkül megy végbe.

Mindamellett, hogy csak Isten vezethet ebbe az imaállapotba, azért a jóakaratnak is bőségesen jut szerep, mikor arra fáradságosan készül, hogy alkalmassá válhassék, vagyis mikor elhatározottan és kitartóan előbbre és előbbre igyekszik a szentség rendes, normális útján. Mindazokat, akik komolyan veszik lelki tökéletesedésüket, meghívja Isten és el is jutnak oda, mert Ő nem tagadja meg kegyelmét azoktól, akik minden tőlük telhetőt megtettek; különben is egyik kegyelem elfogadása maga után vonja az új kegyelem adását. *Keresztes Szent János* hangoztatja, még hozzá milyen erőteljesen, hogy a szemlélődés nem fenntartott ajándék, hanem olyan, melyet Isten minden megkeresztelt egyénnek meg akar adni, mindenkinek, akit az isteni erő megérintett. A szemlélődés nem más, mint a csendes összegyűjtöttség imájának egyik formája és történik «a Szentlélek által, aki nekünk adatott». (Rom. 5, 5.)

V. FEJEZET.

Mária és a hitima.

«Sponsabo te mihi in fide.»

«Eljegyeztelek magamnak hűséggel.» (Oz. 2, 2.)

Különös volna, ha imánk mindig csak édes és jóleső lenne; mert a belső élet, melynek csak visszhangja és tükre az ima, állandó és kemény küzdelmet jelent a siralom völgyében. Így a lelki egyszerűség imája, vagyis a cselekvő szemlélődés folytatásaképpen újabb szakasz következik a lelki fejlődésben, mely éppen olyan fanyar és fájdalmas, mint amilyen fénnel és vigasszal teljesek voltak az első időszakok. *Ez a hit imádsága: A homályos isteni szemlélődés.* A boldogságos Szűz élete itt is példájával tündököl.

Bár Jézus szent gyermekségének ideje és ifjúévei az anyaság kimondhatatlan örömeinek bőségét jelentették a Szűzanyának, ám azért nem voltak mentek a szenvedésektől sem. Nem arra a nyugtalanságra kell gondolnunk, mely a szeretetnek általában sajátja, sem arra az aggodalomra, mely az édesanyáknak közös vonása, hanem arra, amiről az evangelisták beszélnek, hogy az ő édesanyjai szívét átjáró hét tör közül három már akkor szívébe hatolt, mikor még csupa vigasznak és

örömmek látszott élete. A harmadik tör, Jézus elvesztése Jeruzsálemben, a lelki életnek éppen azokat a megpróbáltatásait jelképezi, melyeknek tanulmányozását most kezdjük.

1. Jézus hallgat és eltávozik.

Az érzelmi ima és a cselekvő szemlélődés idején Jézus közelségét élvezzi a lélek, különösen a szentáldozásnál. Úgy beszélget vele, mintha szemével látná feleleteit. Nem kell fáradságosan rónia a lelkiélet útját, valósággal sodorja a kegyelem. Távol áll attól, hogy az erény gyakorlása legkisebb fáradságába is kerülne, inkább élvezzi azt. Valóságos elkényeztetés ez az Isten részéről, élvezetesebbet gondolni sem lehet! Nem csoda hát, ha ennek megszűntetése fájdalmat okoz. Ilyenkor könnyen alábbhagy a buzgóság heve, sőt teljesen ki is aludhat.

A szeretett Mester távolléte kezdetben csak ritka és rövid ideig tart. Később azonban mindig gyakrabban jön és huzamosabb ideig tart annak arányában, amint növekszik a lélekben Jézus szeretete. Idővel egészen napirenden lesz. Jön és megy, ahogy neki tetszik. Épp úgy mint Názáretben. Maga a Szűzanya sem beszélhetett Vele bármikor, hanem csak a nap bizonyos órájában, mikor ez isteni Fiának úgy tetszett, de ez sem volt már olyan, mint régen. A sok munka, a társadalmi

élet kötelezettségei és a zsinagógai istentisztelet gyakran elszóltották Jézust hazulról. El-elhagyta a békés názareti otthont. Jézus minden egyes távolléte fájdalmasan esett Máriának, aki oly annyira nagyra becsülte az Isten emberi jelenlétéből kiáradó kegyelmeket, még akkor is, ha ez az Isten nem az ő Fia lett volna. Ha együtt dolgoztak is, többnyire összeszedett hallgatásba merültek, a nélkül, hogy szabad folyást engedtek volna túláradó érzelmeiknek mint régen. Jézus mindent szent küldetéséhez szabott, mennyei Atyja akaratának teljesítésében keresve isteni táplálékát. Mária, Jézus hűséges munkatársa, sokkal inkább tiszteletben tartotta szent Fiának a Szentháromságból merített boldogító látását, semhogy attól elvonni iparkodott volna, terveihez és szándékaihoz való maradéktalan ragaszkodásának felesleges emlegetésével.

Bármennyire jól esett is a Szent Szűznek Jézus közelsége és hangjának édes csengése, le tudott mondani. Belenyugodott, hogy így kívánja ezt szent Fiának isteni küldetése. Erős lélekkel viselte el Jézus Jeruzsálemben történt elvesztésének rettenetes fájdalmaikat is és a megtalálás után teljes megadással fogadta válaszát: Miért, hogy eugem oly nagy aggodalommal kerestetek, ó anyám? Nem tudtalak megkímélni benneteket ekkora fájdalomtól. Atyám érdekei előbbre valók a mi személyes vigasztalódásunknál!

Nekünk is így kell vennünk Jézus távollétét, vagy hallgatását. Örök terveinek végrehajtását célozzák ezek az Ő nagyobb dicsőségére s lelki előhaladásunk siettetésére.

Valóban, a magasabb lelkiségre hivatottak előhaladása megköveteli, hogy annak idején nélkülözni tudják Jézus érezhető jelenlétét; így lesz ő a mi vezetőnk mindenben. Szűz Mária abba is beleegyezett, mikor szent Fia egy napon véglegesen búcsút vett tőle, hogy nyilvános működését megkezdje. És Jézus semmikép sem édesítette meg gyermeki ragaszkodásával anyja áldozatát. Mi több, nyilvános működésének egyik napján, mikor Mária a szülő szeretetével kívánt hozzá közeledni, hogy beszélhessen Vele, nyíltan kijelentette mindenki előtt, hogy nem tekinti többé csak Máriát anyjának, s csak rokonait övéinek, hanem mindenki anyja, testvére és nővére neki, aki elfogadja az isteni tanítást. Bizony kemény beszéd volt ez a szent Szűz anyai szívének! De csak azért hangzott el, hogy tanuljunk belőle! Újabb alkalma nyílt a szentek Királynőjének még nagyobb példaadásra és érdemszerzésre.

Nem lesz szükségtelen itt néhány általános érvényű megjegyzést tenni a Szent Szűzre, csodálatos és kedves mintaképünkre vonatkozólag, akit benső életünk különböző szakaiban követni kívánunk.

Neki nem kellett ezeket a lelki állapotokat

abban a sorrendben átélnie, mint ahogyan mi fokozatosan tisztulunk, szakadunk el a földiektől lassan emelkedünk, alakulunk át és egyesülünk Istennel; de úgy sem, mintha ezek lelki életének különböző állomásait jelentették volna. Fogantatásától kezdve szeplőtelen, kegyelemmel teljes volt ő. Soha legkisebb rossz hajlam sem talált helyet az ő legtisztább lelkében, amitől tisztulnia kellett volna. Egyszerre Isten birtokába került, miként Isten is az ő birtokába. Szentsége mindig ragyogóbban tündöklött, de nem a folytonosan magasabbra ívelő önmegtagadás szárnyán, hanem azzal a hasonlíthatatlan készséggel, mellyel vállalta az ő felséges küldetését s mely módot nyújtott neki páratlan hősiesség gyakorlására s kimondhatatlan érdemek szerzésére. Isteni bölcseséggel megválasztott szórványos alkalmak voltak ezek az ő életében mind a kezdőknek oktatására, mind a haladók istápolására.

Már a megváltás első iskolájában, a betlehemi istállóban elfoglalta Mária Jézus «tanszéke» mellett az őt megillető helyet. Végnélküli leckék adódnak itt, melyeknek mindegyikéből tanulhatunk. Hamarjában csak a Megváltó születésének színhelyén található ellentétet vegyük figyelembe. A betlehemiék fásultan-hidegen fogadják messziről jött, idegen barátait, mikor ezek eleget akarnak tenni a császár parancsának. Ugyanakkor angyalok hirdetik a pásztoroknak a mezőn az üdvösség hajna-

lát és felségesen zengik Isten dicsőségét. Mária már itt is szenved. Behatol Jézus szíve elrejtett mélységeibe, hogy tökéletesen egyesüljön azzal az engesztelő áldozattal, melyet Jézus már ekkor felajánlott Atyjának. Nincs kétség, hogy Máriának ezt a Jézuséval egyesített áldozatát többre becsülte Isten, mint az egész teremtés összes hódolatát együttvéve. Nekünk is bele kell ebbe kapcsolódnunk!

2. A hitima természete.

A hitima elkezdése a lelkiélet legfontosabb és egészen sorsdöntő fordulata. Átmenetet alkot a «*delki fiatalságból*» az «*érett, meglett korba*».

Eddig a jó Isten előrelátásból elnézett hibáink felett. Ettől fogva azonban a gyökérre teszi a fejszét. Eddig nappali világosságot árasztott szét egén boldogító édes jelenlétével, most azonban visszavonul és sűrű sötétség borul ránk, mely teljesen megbénítja érzéki képességeinket. Mindannak, ami még anyagi és emberi volt érzelmi imánk, szerzett szemlélődésünk idején, most el kell tűnnie. A kifejezett okoskodásoknak épp úgy, mint az érzelem határozott megnyilatkozásainak meg kell szünniök. Vége a lenyűgöző csodálatnak és az angyalok, szentek társaságában végzett élvezetes imádási óráknak. Elnémulnak a dicsőítő himnuszok, a szeretet és hála kitörései. Mindezeknek már

csak az emléke marad vissza. Mily fájdalmas fordulat, amit csak súlyosbít az önvád: biztosan te vagy az oka!

Rá kell nevelődnünk, hogy Istennel legyünk, ha nem is beszélhetünk vele, nem is láthatjuk és hallhatjuk, ha nem is érzünk semmi különöset szívünkben. Olyan ez, mintha két jó barát hosszan, csendben és szótlánul ül egymás mellett és mégis csordultig tele lehetnek örömmel az együttlét boldogságától. Igen gyakran csak ennyit mond a lélek: «Istenem, imádlak!» vagy «Szentlélek!» s mindent megmondott vele. Ezt a szavak nélküli, titokzatos imádást és szeretetet állhatatosan kell tanulnunk... Bizony, erős hitre van szükségünk, hogy ilyenkor abba ne hagyjuk az imádságot.

3. A hitima különféle elnevezései és jellegzetességei.

Annak a hitnek, mely ezen imafok nevét megadja, tárgya: a Szentháromság jelenléte lelkünkben és a Szentháromságból sugárzó minden, vagy akárcsak egy igazság is, amit azonban csak egyszerűen, minden taglalás nélkül szabad szemlélünk.

A hitima *a misztikus szemlélődés* első lépcsője, minthogy ebből már teljesen hiányzik a fontolgató elmélkedés, vagy a tárgynak bárminemű tagolása. Egyetlen benyomás tart bennünket lenyűgözve. De ez azután sokáig érezteti hatását és áthatja

egész valónkat. Mélység, szilárdság és egyetemeség a jellegzetességei. Olyan erősen köt bennünket Isten akaratához, hogy lehetetlen neki valamiben is ellenállni a nélkül, hogy nyomban éles lelkiismeretfurdalást ne éreznénk. Nevezik *nyugodt szemlélődésnek* is, mert néma csendbe merülve figyelünk a Szentlélek isteni behatásaira.

A Szentléleknek ezek az érintései általában nagyon egyszerűek és rövid tartamúak. *Szent Terézia* tanúsága szerint alig tartanak tovább, mint amennyi idő egy «Üdvözlégy Mária» elmondásához szükséges. A lélek nem tehet egyebet, mint sötét-ségben és hallgatásban alázatosan várakozik a kegyelem sugallataira, majd pedig, ha részesült bennük, ügyel, hogy el ne vesztesse és nekik a legteljesebben megfeleljen. Kevés, vagy egyáltalán semmi beszéd ilyenkor! Egyetlen sóhaj, vágyódás és rá elszánt erős akarat mindent helyettesít.

Mi mindent fejez ki ilyenkor egyetlenegy pillantás is! Mi mindenről nem beszél a szív egyetlen dobbanása! És ki tudná megmondani, micsoda érzések, vágyak buzognak a hosszú, kiertartó hallgatásban?!

«Legszentebb Szentháromság, ki jelen vagy lelkemben, imádlak! Nem látlak, de nem is fáradozom azon, hogy lássalak. Nem érzem jelenlétedet, de nem fontos. Hiszem, hogy itt vagy, látsz, figyelsz rám és ez elég nekem!»

Jézus, a Rád emlékezés

Legédesebb örvendezés,
De bírni Téged meghalad
Minden gyönyört az ég alatt! (Himnusz Jézus
legszentebb Nevének zsolozsmájából!)

Máskor ismét így szólunk: «Te vagy a Mester,
Uram! Beszélj, hallgat a Te szolgád! Nyilatkoztasd ki nekem akaratodat, követeléseidet, nem szolgállok ezután már másnak!»

Azután pl. Isten szentségének a gondolata ilyen szavakra indíthatja az embert: «Háromszor szent vagy Uram, Te vagy a legfőbb tökéletesség! Számptalan bűnöm és hibám mennyire bánthat Téged!» Itt saját semmiségünk mélységes átérzésével tanulékonyan és szeretettel ajánljuk fel magunkat mindazokra a nyesegetésekre, melyekre az isteni Vincellér ítél bennünket: «Égess, vágj Uram mindaddig, míg olyasmit találsz bennem, mi visszatetszik Neked!»... Vagy még inkább: «Istenem, mindenem!» és ebben a minden kívánságunkat kielégítő érzelemben édesen pihenjünk el isteni kincsünk mellett: «Nekem csak a Te oldaladon jó, Uram! Miért is bántalak meg azzal, hogy oly sokat törődöm a világ léhaságaival?»

Ezek azonban mind rögtönzések, minden határozott imaformula nélkül. Nem áll a lélek előtt rendszer és szabály, mint a könyvekben, ahol a logikai következtetések jól kiválasztott feltételekből folynak. Nem. A Szentlélek ébreszti bennünk, aki ott fú, ahol akar. (V. ö. Ján. 3, 8.) S a lélek

addig marad ebben az állapotban, ameddig a Szentléleknek tetszik, a nélkül, hogy azt is meg tudná mondani, meddig tartottak ezek az ihletések.

Nevezik *homályos szemlélődésnek is*, mert megelégszik a pusztá tudattal, hogy mellette van Isten. Nem keresi a természetes tudásnak világosságát. Vagy, ha keresi is, hiába. Azt akarja Isten, hogy a Vele való kapcsolat teljesen a hitbe menjen át és a hit majd pontosan szabályozza a látást, vagy a felfogást, különösen ott, ahol ennek az imáformának Isten megszentelő, bölcs és könyörületes szándékait kell szolgálnia. *Szent Bonaventura* több helyen *sötétben végzett imának (oratio in caligine)* nevezi és alkalmazza rá a zsoltáros szavait: «Az éjszaka lesz egyetlen világosságom, de ott megtalálom gyönyörűségem». (V. ö. Zsolt. 138, 11.)

Néha a *nyugalom imájának* is nevezik, mert egyedül csak ez tud igazi megalégedést, megnyugvást, csendet és nyugalmat adni a léleknek. Ha e nyugalmi állapot minden lelki képességre kiterjedne, úgy hogy a lélek teljesen az isteni szeretet édességébe merülne, mégpedig hosszabb időre, akkor már a karizmáknak, vagyis rendkívüli ingyenes ajándékoknak közvetlen közelébe jutna. A rendes nyugalmi imában azonban a lélek nyugalmi állapota csak az akaratra terjed ki, míg a többi lelki képesség a régi állapotban marad, sőt nagyon könnyen kísértéseknek és tévedéseknek lehet kitéve. És az akarati nyugalom azonnal

bekövetkezik, ha a Szentlélek vezetésével teljesen, minden fenntartás nélkül átadja magát a lélek Istennek : «Tedd Uram, tedd Magad !»

A sötétség, melyről a lélek azt hiszi, hogy már teljesen elmerült benne és az alélt állapot is, mely egész valóját fogva tartja, a teljes tehetetlenség és bizonytalanság érzetét támasztja benne. Most már tehát nemcsak azért veti alá magát Isten akaratának, mert ez szent kötelessége, hanem azért, mert ebben a függésben találja egyedüli biztonságát, nyugalmát és jólétét. Senkiben és semmi-
ben sem mer már bízni, csak egyedül Istenben, Isten és mindaz, amit ő akar, vagy cselekszik benne, nemcsak, hogy jó a lélek számára, hanem egyedül csak az jó : «Végtelen bölcsesség vagy Te Uram, s azért nem csalhatsz meg engem. Végtelen jóság vagy, aki csak jót akarsz nekem. Sokkal nyugodtabb vagyok, ha vakon Rád bízom magam, mintha a magam ítéletére támaszkodnék». A lelki élet minden titka abban áll, hogy bizalommal és csendesen a hitben pihenjen meg.

E nyugalom megmarad az imádságban még akkor is, ha a lelket talán a legkínosabb szórakozottság háborgatja, vagy ha teljes szárazság és érthetetlen ellenszenv kerítette is hatalmába érzékeit. Sőt az imán kívül is tovább tart. Az Istennel való belső és állandó kapcsolat valósággal a hit rendíthetetlen sziklájához kötötte őt, olyannyira, hogy a kísértések, csapások, fájdalmak, az élet

ellentmondásai, a földi lét változékonysága reá csak oly átmeneti hatást gyakorolnak, mint a felhők felett dühöngő zivatar. Hallja ugyan messziről, de legkisebb nyugtalanságot sem támaszt benne.

Isten szent tetszése szerint *e nyugalomnak különböző formái* lehetnek: a lelki erők alvása, isteni érintések, belső szavak és egyebek, mint azt a misztikus írónál találjuk.

Kezdetben nem mindig ébred a lélek azonnal annak tudatára, hogy ő egy egészen újfajta ima-állapotba jutott. Sőt egészen zavarba is jöhet, mert valósággal tehetetlenné teszi az eddig gyakorolt ima végzésére. Henyélésről, restségről és gyámolatlanságról vádolhatja magát. Úgy vélheti, hogy hamis utakon jár, de nem tud segíteni magán. Lelki gyermekségének idején a lelki szárazság sohasem jelentkezett ilyen formában, vagy legalábbis nem kínoztta őt ilyen hosszú ideig. Most talán oly mértékben vesz erőt rajta, hogy szinte elalél s még hozzá állandóan. Nincs már egyetlen nemesebb gondolata. Teljesen hiába várja az úgynevezett megvilágosításokat. Semmi jóleső érzelmi megmozdulás szívében. Akaratában egyetlen határozott tény sincs, melyről számot adhatna magának. S ha jóakarátú igyekezetében, minden nehézség ellenére is, elvégez néhány jámbor imaszöveget, teljesen hatástalan, mert szíve érzéketlen marad. Micsoda kín, aggodalom töltheti el, különösen ha

e titokzatos és könyörületes munka folyamán a teljes magárahagyatottság érzetét támasztja benne Isten. A sötétség, mely eddig rövid ideig tartott és mint áthuzódó felhő suhant el felette, most mozdulatlanul ijeszt egén. Az egyedüllett aggodalmaival és rettenetes képzelődéseivel telik el.

A hitima igazán gyümölcsöző hatásaihoz szükséges, hogy bizonyos idő múlva ilyen fájdalmas érzések kísérik; sőt majdnem törvénynek és elkerülhetetlen válságnak tekinthetők e gyötrelmek a lelki élet e szakán. Azért találunk minden misztikai értekezésben egy fejezetet a szemlélődő szenvedéseiről is. Isten azt akarja, hogy hozzávaló viszonyunkban az összes természetes befolyástól felszabaduljunk.

Szent Pál e szavai: «Minden szabad nekem, csakhogy nem minden használ» (I. Kor. 6, 12.), nem mondanak ellen Fáber szavainak: «A jó érzés még senkit sem tett szentté». A jó érzés ugyan nagyon értékes valami, de mivel nem haladja túl a természetesnek határait, elégtelen arra, hogy természetfeletti szentségre emeljen bennünket. Szent Pál védi a jó érzés bizonyos fokú jogosultságát, de el is veti egyes esetekben. A világ vállát vonogatja a vallás szigorúságán, s csak odaveti: ellenkezik a jó érzéssel. Ha a szentek nagyon hallgattak volna az efajta okoskodásra, csak közepes keresztények váltak volna belőlük, olyan egyszerű emberkéek, kiknek gon-

dolkodását és cselekvését a megalkuvás szellemének kellemes és átmenetileg kellemes szabályai irányítják s ugyanakkor az égre is számítanak. A három isteni erénnyel velejár, hogy megfosszuk magunkat az emberi okosság e béklyóitól, hogy tökéletesen örvendhessünk Isten gyermekei szabadságának. Mindenesetre számolnunk kell itt gyakran a természet tiltakozásaival. Elszántságra és kitartásra van szükség, hogy teljesen uralmunk alá hajtsuk. Akik itt hősiezen harcolnak és győznek, szentek lesznek.

Mivel Isten tiszta szellem, emlékezetünk és képzeletünk képei és minden képekben való ábrázolás, melyek anyagi elemekkel vegyítik a más világ isteni dolgait, akadályozzák fogalmaink szabatosságát. Hogy tehát igazán megismertethesse magát velünk Isten, valóságos vaksággal kell megvernie érzékeinket. Hasonlóképen kell cselekednie bonyolult értelmi tevékenységünkkel is, a vak és egyszerű hit homályának és titokzatosságának fátyolát kell ráborítania, mert csak így tudjuk őt igazán megközelíteni és átfogni. Természetesen számítanunk kell arra, hogy ezen átalakulás nem megy minden zavar, rázkódtatás nélkül. De ez a körülmény még inkább kényszerít bennünket, hogy egészen, fenntartás nélkül ráhagyatkozzunk isteni Kalauzunk bölcseségére és jóságára. Higyjük el, hogy az isteni fény hasonlíthatatlanul erősebb meggyőződést sugároz belénk,

mint amilyent előbb az érzéki képesség és ész tudott adni. (V. ö. Zsid. 11.) Akit szemünkkel nem látunk és eszünkkel fel nem foghatunk, arról a hit csalatkozhatatlanul tanít és annak biztos birtoklásához juttat.

Szívünket is ki kell cserélnie az isteni működésnek, mert szeretni — akár Istent is — csupán azért, mert arra természetes indítást érzünk magunkban, csak emberi szeretet. A szeretet isteni erénye sajátosan gyötrő érzést fakaszt szívünkben: fáj, hogy nem szerethetjük eléggé Azt, aki végtelenül szeretetreméltó. A homály, az Isten távollétének érzete és a magunkra hagyatottság csak még hevíti szívünknek amúgyis epesztő szomjúságát a legszeretreméltóbb Jóság után.

Ami szenved, gyötrődik bennünk e csodálatosan gyengéd hatások alatt, az a régi ember, az önvélemény, önszeretet és önakarát, melyeket meg kell semmisítenie a kegyelemnek, hogy egész tevékenységünket Jézus isteni életének rendelje alá.

Ez igazi átalakító hatásokkal és eredményekkel szemben kevés fontosságot kell tulajdonítanunk azon esetleg ellentétes alanyi érzéseinknek, hogy imánkban semmit sem tudtunk mondani Istennek, hogy az egész csupa unalom, hasztalan órlődés és keserűség volt. Nem az a fontos-e, hogy az Úr megelégedését és dicsőségét találja bennünk? Bárgyúságunk (v. ö. Zsolt. 70, 22.) alázatos beismerése és elviselése meghódolás a Teremtő leg-

főbb uralma előtt. Szívszorongásunk, siránkozásunk miatt nem hagy el bennünket mindjárt az isteni Mester, még akkor sem, ha úgy látszik, hogy távortartja magát tőlünk. Ekkor is csak tovább könyörög értünk, mint közbenjárónk mennyei Atyjánál. Hányszor kér minket is, mint az apostolokat, hogy virrasszunk vele egy órát. Szent virrasztások, ragaszkodásunknak és hűségünknek megannyi jelei!

4. A hitima három ismertető jele.

Azok, akik az előbbi fejtegetések olvasásakor magukra ismertek, legyenek hálások Isten iránt. Ha már élvezték a hit imájának kegyelmét, a nélkül, hogy ennek az állapotnak tudatára ébredtek volna, most boldogan állapíthatják meg, hogy az elmékedésben tapasztalt tehetetlenségük egy kivált-ságos állapot jele, mely magasabb szentségre vezeti őket, feltéve, ha alázatosan és bátran kitartanak Istennek egyedül a hit útján való keresésében. A homályosság és a szenvedőleges állapot nem végső cél, hanem csak eszköz Isten kezében, hogy megóvjon minket a csalódásoktól. Tudatlanságunkat akarja eloszlatni és megszabadítani szívünket minden akadálytól, mely késlelteti az Ő gyönyörködtető látogatásait.

Minden keresztény lélek vágyakozhat erre a kegyelemre, mert Jézus sohasem tagadta meg

ezt a jóakarattól. Fontos tehát, hogy azok, akik eddig csak éldegéltek és gyermekléptekkel haladtak előre a lelki életben, tüzetesen vizsgálják meg magukat, nem ők maguk okai-e ennek? Az önmegtágadástól való állandó irtózás, az érzékiség, a kevélység, a szórakozottság, a napirenden levő szeretet-vétségek: mind természetes akadályai a hit imájának. Bajos volna a hit kegyelmének minősíteni a magunknak betudható fásultságot és szárazságot, melyet imánkban tapasztalunk. A hiba tehát legtöbbször a távolabbi előkészület hiányában lappang.

Az is megtörténhet, hogy egyesek magában az imában állnak ellen a kegyelemnek. Nem rosszaságból teszik ezt, hanem tudatlanságból, vagy félelemből. De mégis csak ellenállnak. Nem értik a Szentléleknek ezt a sajátságos működését. Tétlenségtől tartanak s azért nem akarnak engedelmesen meghajolni. Nem tudják rászánni magukat ez Istentől küldött ima némaságára s azért nem hallgatják meg az Ő szavát és nem léphetnek Vele szoros összeköttetésbe.

A legszomorúbb, hogy talán lelki vezetőik sem ismerik fel a helyzetet. Gyakran bennük keresendő annak az oka, hogy oly kevés lélek jut el a homályos isteni szemlélődésre. Az ilyen lelki vezetők, mivel nem ismerik Isten útjait s maguk sem az ima emberei, elégteleneknek bizonyulnak hivataluk teljesítésére. Szigorú számot kell majd egykor

adniok, hogy nem tudták a rájuk bízott lelkeket arra az útra vezetni, melyen az isteni kegyelem által megjelölt tökéletességi fokra juthattak volna.

De azt is hibáztatnunk kell, aki idő előtt megszünteti a rendes imádkozást, mellyel mintegy kényszeríteni akarja Istent ilyen adományra. Ez egyenesen vakmerőség! Az ilyen előbb-utóbb lelki tunyaságba fog süllyedni, elhanyagolta azt, amire most még gyenge lábon álló erényének szüksége van. Tehát nem szabad az embernek időnek előtte olyan útra térnie, mely meghaladja erejét és képességeit. Mindenesetre, ha ez csak tévesen felfogott gyermeki bizalomból ered és a lélek máskülönben az isteni hatásra fel van már készülve, akkor a Szentlélek Isten leereszkedhet hozzá jóhiszeműségének és jószándékának elismerésére. De nem ez a rendes eljárás mód.

Viszont azonban megtagadni az erre az útra való lépést, mikor a kegyelem ösztönöz rá, még sokkal végzetesebb lenne.

Aki így makacsul ragaszkodik továbbra is a kezdők módszeréhez, annak a veszélynek teszi ki magát, hogy az egyszerű elmélkedést is teljesen abbahagyja, mert mindig nyilvánvalóbbá válik annak eredménytelensége.

Három olyan ismertető jel van, amelyből a homályos isteni szemlélődésre való közvetlen hivatottságot kiolvashatjuk. *Keresztes Szent János* írta le ezeket először, valamennyi szerző tőle vette át.

1. Először is a lelket, mikor imádkozik — de csupán akkor — bizonyos bénulás éri, úgy, hogy teljesen képtelen az isteni dolgoknál egy-egy meghatározott gondolat formájában időzni. Ima előtt még egészen jó formában volt elméje, mindenből Istenhez tudott emelkedni. Gyönyörrel tanulmányozta az isteni titkokat s könnyed szárnyalással közelítette meg a láthatatlan világ legtitkosabb tájait. Talán éppen valami mélyen megható dologról olvasott, mely lehetőnyi közelségre vitte Istenhez. «Ez a kegyelem ideje — gondolta magában —, hadd élvezzem e szép gondolatokat és ritka érzéseket! Becsukom a könyvet és imádkozom.» Még talán szemét is lezárja, nehogy valamit elveszítsen az értékes kincsből. És íme, egyszerre minden gondolatnak, minden érzésnek vége. Minden elolvad, mint egy maréknyi hó, melyet a kis gyermek a szobába a meleg tűzhelynél ülő édesanyjához visz, hogy megcsodáltassa vele, parányi vízzé válik kezében. Ugyanez történik itt is. Másoknak tudna kenetesen és áradóan beszélni róla, de mihelyt imába kezd, semmije sincs már, csak valami általános benyomás egy tiszta, ragyogó légkörről, valami határozatlan megérezése az isteni nek. Nagyszerűen érzi magát Istennél... s ez minden. De éppen ez kell, az előbbi szép gondolatok t. i. pusztán emberi eredetűek voltak, itt azonban már a homályos isteni szemlélődés állapotában van.

Egész nap összeszedettségben Isten jelenlétébe merül a lélek, úgy hogy még munkaközben is alig feledkezik meg róla egy pillanatig is, szinte benne él már. De alig, hogy imába fog, elkezdi képzelete csapongani, szórakozottság szórakozottság után következik. Rettentő zavarral áll Isten előtt, mély bánatba merül. Úgy érzi, hogy jobban tud napi elfoglaltsága közepette, sőt künn az utcán imádkozni, mint magában a szorosán vett imában... Ime a meghívó a Jézussal való szent virrasztásra! Nem kér tőlük egyebet, csak virrasszanak vele. Elfogadta eddigi fáradozásukat és munkájukat, most már a többi az Övé.

2. Hasonló jelenség észlelhető az érzésvilágban is. Egészen száraz a szív s távol attól, hogy Istenhez lendüljön, talán még únottságot és ellen-szenvet is érez irányában. Beigazolódik *Keresztes Szent János* megállapítása: «Általános emlékezés marađ az emberben az Istenről, melyet bizonyos édes érzés kísér, de gyakran az is eltűnik»... Dávid is ezt tapasztalhatta, mikor így szólt: «Reád szomjazik a lelkem, Utánad oly nagyon sóvárog a testem e puszta, úttalan, víztelen vidéken. Bár csak megjelenhetnék előtted a szent helyen és láthatnám hatalmat és dicsőségedet».

3. Ezzel szemben az akarat annál erősebben tapad Istenhez, szinte féltékenyen csügg rajta és néma csend, hidegség, szárazság és vigasztalanság ellenére is nyugalmat talál Benne. Nem gyen-

geség, amit ilyenkor érez az ember, hanem férfias, erős szeretet. Aggódik, nehogy valami megzavarja a benne lakozó Isten jelenlétének érzését, legyen az akár a legjobb gondolat is, egyetlen vágya: «Isten színe elé helyezni magát s közvetlen függésbe kerülni Tőle»... És ha véget ér az ima órája a nélkül, hogy az értelemben határozott gondolat fogalmazott volna meg, vagy a szív külön megnevezhető érzést tapasztalt volna, mégis visszaretten a gondolattól, hogy el kell hagynia ezt a meghitt csendet, ezt az édes magányt, ahol oly nagy élvezettel ült a Mester lábainál... Az is megtörténhetik, hogy tehetetlenül, kimerülten vergődve, csak azt a megnyugtató érzést viszi magával az imából, hogy kötelességet teljesített. De «gyümölcsseikről ismeritek meg őket» (Máté 7, 16.): a következő nap sokkal összeszedettebb lesz, mint eddig.

Ha ezt a három jelet: az értelem sötétségét, a szív szárazságát és az Istenben való édes megnyugvást együtt találjuk, akkor ne féljünk. Semmi kétség, hogy itt a Szentlélek ereje működik, oly imakegyelmet ajándékoz nekünk, mely minden más imánál magasztosabb. Kövessük csak irányítását, engedelmeskedjünk Neki. Ha minden szóvirágból és érezhető áhitatból kivetkőzött akaratot kíván tőlünk, ne ellenkezzünk. Hiszen ő mindig csak azt kívánja tőlünk, mit szeretete sugall.

5. Szenvedőleges állapot és együttműködés.

Minthogy tehát az igazi életszentség magaslatai szenvedőleges, vagyis befogadó viselkedés által érhetők el, bizonyos idő múlva lelki életünkben nem kíván tőlünk Isten egyebet, mint önmegtartózkodást és készséges ráhagyatkozást.

De felmerülhet a kérdés, hogy az ilyen hozzájárulás után lehet-e érdemről beszélni?

Minden bizonnyal! Először is ez még mindig sokat követel az emberi tudatlanságtól és gőgtől, úgyhogy értékre nézve messze felülmúlja eddigi közreműködésünk érdemét.

A hit imája továbbá kegyelemből ered, mely senkit sem kényszerít; csak várja mindazokat, kik őszintén akarnak szentté lenni, vagyis ki akarják alakítani magukban a legfőbb fokon Isten fiainak képét (v. ö. Róm. 8, 29.). Jézus Krisztus, az isteni művész ezt a befejezett mesterművet csak a lélek beleegyezésével és hozzájárulásával alkothatja. A lélek mindenkor megőrzi szabadságát s azért minden pillanatban akadályt gördíthet eléje.

Maga a szerető tapadás is válasz a lélek részéről a kegyelem különféle, gyakran a természetnek egyáltalán nem kívánatos követeléseire. Tehát szabad, önkéntes tevékenységet kíván a lélektől. Figyelemre van szüksége a léleknek, hogy megóvja magát a szórakozottságtól, vagy annak azonnal

véget vessen. Ez is tevékenység. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a lélek mindaddig, míg az elragadtatás állapotába nem jut, ki van szolgáltatva a szórakozottságoknak. Ha nem is tevékenykedik az ember itt többé saját megfontolásaival és érzelmeivel a hit imájában, mindazonáltal a lekötött, de teljesen ki nem oltott természetes képességek gyakran próbálkoznak közbeavatkozni. Csak úgy maradhat tényleg tétlen a lélek, ha a Szentlélek teljesen elnémitja azokat.

Be sokszor fogja Istennek, a Szentek Szentjének e puszta jelenléte csupán az ellentét révén is fájoan megszégyeníteni rútságunkat, ugyanakkor felhívni figyelmünket a megújulásra, hogy szükséges reformokat léptessünk életbe a legnagyobb áldozat árán is. Hát ez nem fáradságos és érdemszerző tevékenység! . . . Azután hányszor fogjuk érezni a végtelen és örök Szeretet néma szemrehányásait közönyösségünk és hálátlanságunk miatt? (V. ö. 2. Kor. 5, 14.) Biztosan nem fogjuk megtagadni ilyen szerető Szív kérését, sőt egyetlen dicsőségünknek fogjuk tekinteni, ha az ő Szent Szívének eleget tehetünk engesztelő áldozat-életünkkel. Nos, és ez nem tevékenység?

Nem, a szenvedőlegesség nem jelent tétlenséget, sem henyélést. Miért bár egyik-másik képességünk működése gátolódik is, addig más téren sokkal jelentősebb és sokkal mélyebbre ható közreműködésre nyílik alkalmunk.

Az imaélet e fokán álló lelkek nagy feladata abban áll, hogy egyetértésben dolgozzanak Istennel és soha el ne veszítsék bizalmukat, hanem tartssanak ki, ha törik, ha szakad. Ez a kitartás olykor hősiességet követel majd a hosszabb megpróbáltatások idején . . . Mi a célja ezeknek a megpróbáltatásoknak? Az, hogy a lélek tökéletes alázatossággal megadja magát: «Helyes, mindenképpen értékelem, Uram, ezt az állapotot, de azt is beismerem, hogy túlságosan megtisztelő számomra, miután nincs bennem semmi, amiért szerethetnél. Az én osztályrészem a megaláztatás. Ha Te dicsőségedet leled bennem, annál jobb!»

VI. FEJEZET.

Mária és az érzékek éjszakája.

«Ego ad nihilum redactus sum et nescivi.»

«Esztelen voltam és értelmetlen.» (Zsolt. 72, 22.)

Miután már jóideig készségesen és áldozatosan állta a lélek a homályos szemlélődés folyamán képességeinek megtisztítását, folytatásképpen bevezeti őt Isten az érzékek éjszakájába. Titokzatos időszaka ez az imaéletnek! Roppant bonyolult még a fogalma is. Talán így lehetne elég szabatosan meghatározni: Isten által eszközölt általános csalódás, mely a bölcsesség ajándékára képesíti a lelket. Bénulás éri a lélek képességeit a hitima állapotában, s ez a jelenség szervesen beleilleszkedik azokba a megpróbáltatásokba, melyekkel végső csapást akar mérni Isten a régi emberre.

A Szentlélek így kezdi el az Ő nagy művét, melynek célja erőszakkal megtisztítani s legmélyebb mélyéig megszentelni a lelket. «Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter — elérkezik tehát erejével egyik végétől a másikig.» (Bölcs. 8, 1.)

Itt értük el a misztikus élet titokzatos kapuit. Úgy mint Mózes az égi csipkebokor előtt, vessük le saruinkat, vagyis dobjuk el magunktól az emberi okoskodás fonák és rövidlátó ítéleteit és ne világítson már semmi, csak a Szent-könyvek «örökmécsese».

1. Előkészítő és kísérő megpróbáltatások.

«Nem ti választottatok engem, — mondja Jézus apostolainak — hanem én választottalak titeket.» (Ján. 15, 16.) Mélységes szavak, melyek a misztikus éjszaka megértéséhez kiinduló pontul szolgálhatnak. Mert az isteni kiválasztottság nemcsak alapja, hanem egyúttal mértéke is mindannak, amik vagyunk és amink van. Ő valóban megelözte minden érdemünket és minden közreműködésünket. Kutatnia kellett Istennek utánunk, hol vagyunk és amint ránk talált, megragadnia. Ádámot még az érintetlen és formálható semmiből teremtette, mely szeretetének és mindenhatóságának egyetlen tényére harmonikus, tökéletes világgá alakult. De mi, sajnos, már vétkes vérből fogantattunk és a gonoszság szemétdombján éltünk. Választása mégis reánk esett, hogy az ő udvarában fejedelmekké tegyen bennünket: «De stercore . . . cum principibus populi sui — felsegíti a szegényt a sárból, hogy helyet adjon neki a népek fejedelmei között». (Zsolt. 112, 7.)

A mi elfajulásunk talán meghiúsítja az Ő szándékait? Nem! Az Urat sohasem győzi le a gonosz ellenség s egy lélek szentsége a legnagyobb isteni diadal lesz a sátán felett. Műve sikerül, azonban a formálandó hálátlan anyag új bánásmódot igényel. Ki kell először javítania romlottságunkat.

Bennünket felemelni annyit jelent, mint újra feltámasztani; mert, fájdalom, mi fordítva csinálunk mindent: «A hiúságot szeretjük és a hazugságot keressük», mondja a zsoltáros. És ha meg is világítja az égi fény látóhatárunkon az igazi szépet és valódi jót, nincs erőnk hozzá. Viszont a világ, a test, mintha egészen előzönlötték volna önünket. Követeléseik érdekkörünkbe nőttek és élvezettel teszünk nekik eleget. Annyira félünk megválni tőlük, mintha valamelyik végtagunkat akarnánk letépni. Ilyenek vagyunk, mikor Isten kiválaszt.

Azzal kell tehát kezdenie munkáját, hogy elszakít bennünket mindattól, ami nem Ő, különösen magunktól. Pl. meghal valakink, kinek elvesztése úgy hat ránk, mintha a világon mindent elvesztettünk volna. Vagy a sorscsapás, a szerencse forgandósága alacsonyabb társadalmi osztályba taszít... Elárul legjobb barátunk, félremagyarázzák legjobb szándékunkat, megrágalmaznak... vagy bizonyos undor foghat el bennünket eddigi bűnös szenvedélyeink utóhatásaként... Így és hasonló módon sietteti Isten a régi ember halálát bennünk. Bizony, rettentő gyávaságunkat tekintve, semmi sem lenne belőlünk, hacsak ilyen erősen fel nem lépne.

Boldogok, akik nem elégsznek meg Salamon szavainak ismételtetésével, hogy a világon minden csak hiúság és lelki gyötrelem, hanem Krisztus

követése szerint tovább folytatjuk : «Isten szeretén és szolgálatán kívül».

Ilyen szenvedések, megpróbáltatások után rengeteg bűnös tér meg ; a kegyelem segíti őket, hogy kijózanodjanak és rút szokásaikkal felhagyjanak. Még jámbor lelkeknek is igen üdvösek : csiszolódnak, tisztulnak. Ennek szükségességét talán nem is sejtették eddig, vagy legalább félelemből és gyávaságból sohasem tudták volna rászáni magukat.

Különösen a betegségeknek szokott döntő szerepe lenni az ilyen magasabb szentségre hivatott lélek életében. A lelki élet egyik mestere azt a kijelentést is megkockáztatja, hogy a tökéletesség bizonyos fokai a teljesen egészségesek számára megközelíthetetlenek. Mindenesetre elvitázhatatlan, hogy a betegség sokkal alaposabb és fájdalmasabb megfosztottságot jelent az embernek és sokkal könnyebben elszakítja a világtól, mint az önkéntes vezeklés. *Assisi Szent Ferenc, Loyolai Szent Ignác* és sokan mások betegségük alatt tértek meg. A szentek nagyobb részét állandóan betegségek gyötörték. Szinte refrénszerű már a zsolozsma szentleckéiben : *adversa semper valetudine* — majdnem állandóan betegeskedve. Milyen vigasztaló és biztató ez a szentség után vágyó lelkeknek, hiszen legtöbbször szintűgy kijut a betegségekben.

A lelki fejlődés e szakaszán még nem volna

bátorsága a léleknek ilyen szenvedéseket és nélkülözéseket önként magára vállalni, viszont azonban hálások és boldogoknak érzik utóbb magukat, ha Isten így meglátogatja őket és rákényszeríti az áldozatosságra. Legjobban az bizonyítja azután teljes odasimulásukat az isteni gondviseléshez, hogy igyekeznek hősiezen elfojtani magukban a szenvedés-izonyt és önkéntes vezekléssel kezdik edzeni magukat.

Itt már mindjobban arra hangolódnak, hogy a szenvedést egyenesen az isteni bizalom jelének tekintsék és meglássák benne az isteni elhívást, hogy kínban és fájdalomban kövessék a Megfeszítettet. Kezdi szeretni és öntudatosan kedvelni Isten tisztító munkáját. Felébred bennük az áldozatosság vágya.

Nem szenvedhetett-e az ő hőnszeretett Jézusuk is? Nem merő szenvedés volt-e az Ő egész szent, imádságos élete? Valóban a keresztt foglalta el szívében a főhelyet. A keresztt által dicsőítette meg Atyját, győzte le a világot, igazta le a bűnt, váltotta meg a bűnös emberiséget. Most, hogy megosztja velünk azt, amit a keresztfán szenvedett és nekik adja kereszttjét, illetve annak részecskéjét, nem kell-e ezt irántuk való gyengéd szeretetének tekinteniök?

Íme, ez az érzés lelkesítette a szenteket ez idegenszerűen hangzó felkiáltásokra: «Szenvedni, Uram, vagy meghalni!» Vagy: «Nem meghalni, Uram, hanem szenvedni!» . . .

Isten bizony olykor borzalmasan eleget is tett azoknak, akik bátorkodtak így imádkozni. A szentek élete egyébként tele volt megpróbáltatásokkal. Meglehet, hogy külsőleg nem is látszott rajtuk, de talán csak azért, mert Isten szeretetének hősei minden módon igyekeztek azt elpalástolni; ez azonban csak még növelte belső fájdalmukat.

Kis Szent Terézhez így szól egyik nővértársa: «Azt mondják, hogy ön sohasem szenvedett sokat». A beteg mosolygott és egy fénylő piros orvosságot tartalmazó üvegre mutatva válaszolt: «Látja ön ezt a kis üveget? Azt hinné az ember, hogy valami drága likőrrel van tele; a valóságban azonban sohasem ittam keserűbbet. Látja, ez az én életem szimboluma! Mások szemében ragyogó, rózsás színben tűnöm fel; úgy látszik, mintha én válogatott likőröket innék, pedig az egész csak keserűség. Mondom, keserűség az életem; azonban még sem volt keserű, mert minden keserűségben örömré, boldogságra leltem».

2. Titokzatos megpróbáltatások.

Az ilyen szenvedés, amilyenről az imént szó volt, éppen azért, mert még vigaszteljes, tovább tisztítható s kell is, hogy tisztuljon. Az a gondolat, hogy a szenvedés tisztítótüzeiben mindig méltóbbá válik a szentek Szentjének tetszésére; az a tudat, hogy most mintegy Krisztussal egyesülten dicsőíti

Istent, megédesíti, boldogítóvá teszi a lélek számára a legborzasztóbb gyötrelmeket is. Már csak azért is, hogy tulajdonképpen itt lent a szeretet soha sincs fájdalom nélkül, éppen legszebb szárnyalásaiban vércseppek gyöngyei ragyognak.

Jöhet és jönnie kell oly szenvedésnek is, mely már vigasztalan. Rettenetes gyötrelmek tengerébe meríti Isten a lelket. Megengedi, hogy a teljes külső elhagyatottsághoz még szörnyűbb belső viharok járuljanak. Sűrű belső sötétség nehezül reá és jégbefagy. Halálhoz hasonló érzéketlenség lesz úrrá rajta. Hitellenes kísértések rohanják meg, ellenszenv, undor, kétségbeesés vesz erőt rajta. Sőt még a lázadás és istenkáromlás is belopózik hozzájuk. S bár nem egyezik bele ezekbe a kísértésekbe, mégsem tud szabadulni az aggályos tépelődésektől: vajjon nem egyeztem-e bele? . . . Fájdalom, nem vigasztalódhat többé abban a boldogító tudatban, hogy szenvedése kedves, tetsző Isten előtt. Inkább csak azt érzi gyötrelmesen, hogy elfordult tőle, mintha már nem is akarna többé tudni róla. Segítségért kiált, de semmi visszhang.

Mit csináljon? Hagyjon fel mindennel? Nem, ezt nem akarja. Azonban mennyi fáradságába, szenvedésébe kerül neki a hűség, a kitartás, mikor egyedüli támasza a hit volna, de már az is elveszőfélben van. Reményét az ellenkező látszat szirtjei állandóan hajótöréssel fenyegetik. Szere-

tete sem egyéb már, mint sóhajtozás, bánkódás, szenvedés. Múltán kérdezheti önmagától aggodalommal: ez is szeretet?

Ime az Isten mély és rejtelmes tisztító munkája a lélekben! Eddig csupán csak homályosan sejtette, de mostantól fogva, *Keresztes Szent János* kifejezése szerint, valóban megízleli a lélek a dolgok semmiségét. S ha e semmiségtől elfordulva Istenhez közeledik, fájdalom, ott is csak keserűséget talál. Így vezeti rá Isten a lelket saját semmiségének megérzésére, hogy önmagától is megundorodjék.

Ezek a lélek mélyéig ható megpróbáltatások elengedhetetlenül szükségesek azok számára, akik a szentség magasabb tájaira hivatottak, mert oda semmit sem vihetnek magukkal, ami nem tisztán isteni.

A lelki embernek fel kell ismernie a szenvedés szerepét az isteni gondviselés tervében és meg kell barátkoznia vele. Szívesen kell közreműködni Istennel e tisztító munkában, sőt siettetnie kell azt szigorúan önmegtágadó étellel. Természetesen nehéz elképzelni ezt a közreműködést Istennel, mikor Ő szinte távortartani látszik magát. De ez a távolság csak látszólagos. Mert ha a lélek nem menne keresztül a szenvedés ily tisztítóüzén, soha sem érhetné el célját. Ebben az időszakban kezdi a lélek igazán megismerni romlottságát, sok-sok bűnét súly és szám szerint, de oly részletesen, hogy

valósággal megundorodik önmagától. Mélyen beismeri tehát és elítéli mérhetetlen, feneketlen gonoszságát. S ilyen körülmények között kétségbeejtő aggodalom szállja meg, hogy e nagy elhagyatottság, melyet Isten részéről tapasztal, nála a laodiceai egyház angyalának tett fenyegetés: «Bár hideg volnál, vagy meleg! De mivel langyos vagy és sem hideg, sem meleg, kezdelek téged kivetni számból». (Jel. 3, 16.) Ó kínzó bizonytalanság! S ezt még tetézi, ha gyóntatója sem látszik őt megérteni és közömbösen, vagy túlszigorúan bánik vele... Itt a Szentlélek irányít mindent. Azt akarja, hogy a kevéssel előbb vakítóan ragyogó hit égboltja egészen elsötétüljön felette.

Végül mindenkitől elárultatva s mindennek prédául kiszolgáltatva ellenszenv és undor fogja el mindennel szemben. Joggal mondhatja ilyenkor a lélek, miután csak Isten maradt meg számára, hogy még sohasem volt ennyire szabad mindentől és méltán nevezheti Istent az ő Egyetlenének. Sohasem érezte magát ennyire ráutalva Istenre... És ime, az ő egyetlene még mindig nem akar tudni róla, vagy legalábbis hosszabb határidőt szab még neki. A legkeményebben próbára teszi szeretetének őszinteségét minden vigasztalás megvonásával. Az ima is, mintha csak hosszú unatkozás, az elszórakozások láncolata, a kétségbeesett erőlködéseknek, aggodásoknak és gyötrelmeknek véget nem érő órája lenne. Mintha semmit sem tudna

már, mindent elfelejtett volna, képtelen *kimondottan* imádkozni, csak legfeljebb az *ima állapotában* végez egy imának nevezett valamit.

Azért hozzá kell tennünk, hogy ez az út nem egyedüli útja a szentségnek. De rendes körülmények között ezen az úton készíti és vonja magához Isten a nagy lelkeket.

Az is előfordul, hogy az érzékek ez éjszakájában egy-egy pillanatra kigyúl a vigasztalás csillaga, mely megengedi a léleknek, hogy e lassú, haldoklósszerű állapotból egy kissé magához térjen. Pihenő nélkül alig bírná ki az emberi gyarlóság ezt a sötét éjszakát. Úgy kell ezt érteni, hogy a lelkiélet ez állomásán néha már különös, misztikus formát ölt az ima s ilyenkor a vigasztalások egész özöne árad a lélekre. Az isteni szeretet e bizonyítékai azonban nem tartanak sokáig. A világosság, mely káprázatosan felragyogott, kialszik, hogy utána a sötétség még gyötrőbb, a tehetetlenség még reménytelenebb legyen és az egyesülés után való vágy végsőkig felfokozódjék.

3. Mária és a megpróbáltatások.

Vessünk egy tekintetet a szeplőtelen Szűzre, a kegyelemmel teljes Istenanyára! Neki nem volt szüksége tisztulásra és szent Fiával mégis oly borzalmas keresztutat járt, hogy a fájdalmas Anyja, a vértanuk Királynéja nevet érdemelte ki. Mily

biztatás számunkra az ő szenvedéssel teljes élete, mely szeplőtelen szent alakját az érdemek és dicsőség utólérhetetlen fénykoszorújával ékítette. Őt szemlélve, nyomába lépve könnyű lesz vele és Szent Fiával szenvednünk !

Mikor Isten-anyjává lett, egy piciny, szegény, szomjazó gyermek anyja. Anyja egy félreismert, üldözött, megrágalmazott, megkínzott vértanunak. Előbb az elemek veszélyétől kellett őt védenie, később az emberek gyűlöletétől. Bársonyos ölében menedékre talált ; karja védőfegyver, szeretete oltalom volt neki. De mennyi aggodás, baj, nélkülözés az ára ! Micsoda megpróbáltatást kellett kiállania hitének és reményének !

Bizonyára első pillanatra visszaretten Szűzanyánk iránt érzett gyermeki szeretetünk attól a gondolattól, hogy az Üdvözítő haláltusájánál, mikor a Getszemáni kertben az egész bűnös emberiség nevében és helyett viselte Atyjának igazságos haragját, a bűnös emberiséggel együtt Mária is úgy szerepelt, mint halálának egyik okozója. Ó, mennyire fájhatott ez a leggyöngédebb Szűznek és Anyának !

Pedig ne féljünk az igazságtól ! Amilyen kegyetlenek látszik az első pillanatra, époly szépek, vonzónak és Istenhez, az örök Szeretethez méltónak találjuk majd később, ha kitartóan és tisztelettel elmélkedünk róla.

Hogy Máriának csakugyan volt ilyen szomorú

kapcsolata szent Fia szenvedésével, megerősítik a szavak is, melyekkel az Egyház a Szeplőtelen fogantatást kihirdette. Az ő megőriztetése az eredeti és a személyes bűnök minden szennyétől — mint minden kegyelem — Jézus szent halálából származott. A kegyelmek, melyek őt minden teremtmény fölé emelték s dicsőséges trónját a végtelenség küszöbére helyezték, mind a keresztf gyümölcsei : «Deus, qui ex morte Filii tui praevisa, eam ab omni labe praeservasti, óh Isten, ki őt a Te fiad halálára való tekintettel minden büntől megoltalmaztad».

Jézus halála tehát nemcsak a világ bűneiért volt engesztelő áldozat, hanem a Boldogságos Szűznek előlegezett kiváltságok ára is. Sohasem lesz képes az ember Mária fájdmát, alázatos és hálás imádásának mélységét kifejezni, melyet a találkozásnál érzett, mikor kereszttel terhelt isteni Fia a Golgotára ment, hogy halálával iránta is, anyja iránt izzó szeretetének legnagyobb bizonyítékát adja.

Kétségtelen, hogy Jézus nem úgy halt meg óérette, mint a bűnös emberiségért, hiszen benne az Isten halálát követelő bűnnek még árnyéka sem volt. Sőt valami kimondhatatlan vigaszt is érezhetett a gondolatban, hogy megfizet anyja kivétel-les kiváltságaiért, különösen azért, hogy a rossz semmiféle módon sem környékezhette meg annak tisztaságos lelkét. Mennyire erősíthette Jézust a tudat, hogy kereszttje mily sok jót rejt anyja számára, akit jobban szeretett, mint a többi teremtmény.

ményeket együttvéve. Az is bizonyos, hogy mikor látta, mily hidegséggel, közönnyel és hálátlansággal fizetnek az emberek, s látta a sok visszaesést, sőt egyesek mindvégig tartó megátalkodottságát a gyűlöletben, azt is látta, hogy egyedül édesanyja fizet szeretetért szeretettel. Egyedül ő váltja tökéletes hűséggel erényekre a kapott kegyelmeket. Egyedül ő dicsőíti meg Istent és a szent keresztet a megváltás gyümölcseinek legteljesebb megbecsülésében és felhasználásában.

Mindamellettt ezek a gondolatok nem vigasztalhatták érezhetően Jézus szívét, mert a keserves kínszenvedésben neki is át kellett mennie a sötét éjszakák megpróbáltatásán.

Az Egyház megindultan kérdi a fájdalom Anyja egyedülálló szenvedéseinek láttára : lehet-e ehhez hasonló fájdalom? Igen, lehet és volt : a fájdalom emberének szenvedései ugyanabban a misztériumban. A mi Urunk kinyilatkoztatta *Szent Brigittának*, hogy mikor a belső gyötrelmek e tengerében látta hőn szeretett anyját, oly mérhetetlen részvétellel telt el, hogy nem érezte többé saját szenvedését. S mégsem szólhatott hozzá egyetlen szót sem s abban a keserű vigasztalásban sem részesíthette, hogy oldalán követhesse a véres feloldoztatás színteréig . . . Ó, Jézus, Szűzanyád tudott csak igazán szánakozni rajtad, de az ő szánalma lett Atyád igazságossága szerint hóhéraid legkegyetlenebbje.

Igy kellett ennek történnie, hogy Mária könnyei, a megolvasztott ólom cseppjeihez hasonlóan hulljanak Jézus szívére s ott összevegyüljenek a megváltás vérével. Lángoló szeretettel, de egyszerűsmind szíyettépő fájdalommal is mondogathatta elmélkedéseiben : értem halt meg szent Fiam, — ennyire szeretett ! Ki vagyok én? . . .

Ó, kedves lelkek, kik átmentek a misztikus éjszaka megpróbáltatásain, akár meredek hegyfokon álltok, akár sötét alagúton haladtok keresztül, tekintsetek a Megfeszítettre és Anyjára. S ha nem is találtok bennük e szomorú napokban érezhető vigasztalást, mégis mint példaképek lebegnek előttetek és szenvedéseikből erőt merítetek.

4. Az érzékek éjszakájának hatásai.

Az érzékek éjszakája isteni mű, tehát isteni hatásokat is idéz elő.

1. Az előző megpróbáltatások leleplezték a belső ember előtt az őt környező dolgok hiúságát. Azonban ő maga, ha így ki is ábrándult a mulandó dolgokból, még mindig megmaradt *valakinek*. Az érzékek éjszakájának próbáin keresztül akarja megismertetni vele Isten, hogy ő is csak *senki*. Tehetetlenségének és méltatlanságának érzetében oly mélyre zuhan e megrázkódtatásokban, hogy csak megvetésre és gyalázatra tartja magát méltónak.

«Ego sum vermis et non homo, féreg vagyok én és nem ember.» (Zsolt. 31, 7.)

Csak ezután kezd igazán alázatos lenni, azzal a meggyőződéses alázattal, mely megszeretteti és keresteti vele a megaláztatásokat, úgyannyira, hogy szinte már fájdalmat érez, ha megtiszteltetés vagy kitüntetés éri. A szentek alázatossága, megaláztatás utáni vágya nem volt túlzás, hanem igazi és igazságos valami.

2. Az Isten iránt való szeretet ezután lesz csak önzetlen. S hogy ennek a szeretett, de hűvös meszszeségben trónoló Mesternek, aki egyetlen szóval, de még csak egyetlen jellel sem ad neki biztatást, hogy tetszését kiérdemelhesse, bizony oly kemény akaratra van szüksége, mint az acél, mely inkább darabokra törik, mintsem megcsorbuljon. Ó, nem a vigasztalások miatt szolgál ő most már Istennek és tart ki az imádságban ! Szeret, szolgál és imádkozik, mégha látszólag semmi viszonzásra sem talál. A legkegyetlenebb elhagyatottságban is így kiált : inkább meghalni, mint megadni magamat, inkább halva, mint hűtlenül !

3. E mindent átjáró fájdalmak és megaláztatások súlya alatt szenvedélyei megszelídülnek, sőt lassan mintegy kihálnak. Hozzá tartozóival szemben szelídebb, türelmesebb és közvetlenebb lesz. Istennel szemben is tiszteletteljesebben és alázatosabban viselkedik.

4. Imádkozik, sohasem érezte ily parancsoló

szükségességét az imának. A sötét éj, melybe őt Isten «az Élet és Világosság» állította, kissé csillagos. Mindig jobban növekszik benne a hiú dolgok megvetése és saját nyomorúságának érzete. Egyre tudatosabbá válik előtte, hogy csupán csak Isten tudja őt kielégíteni és így fohászkodik: ó isteni nap, bocsásd tehát rám meleg sugaraidat, hogy felmelegedjem és felemelkedjem oda, ahol Te lakozol! «Duc nos, quo tendimus, ad lucem, quam inhabitas!» (Egyh. himnusz.)

Ezek a segélykiáltások azonban nem találnak visszhangra. Távolmarad Isten s magára hagyja a lelket. Az ajkiáltásokban tör ki és még szívzaggatóbban fohászkodik, mint Hágár a pusztában. Azonban nem jön angyal, hogy megvigasztalja.

Az Énekek énekének jegyeséhez hasonlóan nyugtalanul felkel és a hőn szeretett Jegyes keresésére siet. Minden könyvet, minden lelki vezetőt, a lelkiélet minden tanítóját megkérdezi, azonban senki sem adja vissza neki az elvesztett világosságot. Ha az éjszakát maga az Isten akarja, ki teremthet akkor világosságot!

És a fuldoklóhoz hasonlóan, ki utolsó pillanatig kétségbeesetten küzd a kikerülhetetlen halál ellen, kiált ismételten Istenhez, de nem akarja őt meghallani. Szüntelen keresi Őt, de nem engedi magát megtalálni.

Jól teszi a lélek, ha így szünet nélkül fohászkodik, azaz ha az imádságban kiönti láthatatlan

könnyeit és elküldi néma sóhajtásait, melyeknek egyedül Isten a tanuja. Ugyanakkor megadással belenyugszik sorsába, hiszen többet úgysem tehet. Nem is vár Isten sem többet tőle! Majd válaszol, majd nyujt újra világosságot és megérezteteti vele jelenlétét, amikor Neki úgy tetszik... Talán hosszú-hosszú évek múltán, mikor az érzékek szörnyű éjszakája befejezte rendeltetését.

Az egyszerűbb lelkeknél nem ily mélyreható a tisztítás munkája, de viszont a legtöbb szentnél sem megy ennél tovább. S ha a lélek az ilyenfajta próbákat bátran, kitartóan állja, rendszerint azzal juttatja kifejezésre Isten az ő megelégedését, hogy előlegez neki valamit abból a jutalomból, melyet az égben tartogat számára. Talán az elragadtatás gyönyörűségeit is megízlelteti vele, bár ez veszélyes volta miatt nem nagyon kívánatos.

VII. FEJEZET.

Mária és a lélek éjszakája.

«Nox praecessit, dies
autem appropinquavit.»

«Az éjszaka előrehaladt,
a nappal pedig elközelgett.»

(Rom. 13, 12.)

Hogy véget vessen Isten az érzékek gyötrelmes éjszakájának, egy napon hirtelen széttépi a sötét fátyolt, mely mögé a vihar ideje alatt elrejtőzött, és az ámulattól-csodálattól elragadtatott lélek kérdésére: «Uram, hol voltál e hosszú és borzalmas éjszakán?» Így felel: «Nálad, benned voltam. Ott voltam küzdelveidben. Segítettelek és a győzelmi pálmát én adtam kezédbe». Jutalmul azután bevezeti őt az egyesülési imaállapot alsóbb vagy felsőbb fokozataiba, a megpróbáltatásokban elért tisztultságnak megfelelően.

Vannak azonban olyan lelkek is, kiknél az érzékek éjszakája még nem fejezi be teljesen a megtisztítást, mert még magasabb szentségre hívja őket Isten. Ők is részesülnek Isten szeretetének ama csodálatos kiáradásában, melyben megértik eddigi szenvedésük titkát. Távol attól, hogy panaszkodjanak, inkább örülnek a kiállott szenvedéseknek, mert csodálják bennük Isten atyai bölcsességét. Ez az érzés azonban csak pillanatnyi,

hogy fájdalmuk még hasogatóbbá váljék, melyet Keresztes Szent János a lélek éjszakájának nevez.

1. A lélek éjszakája.

Ki csodálkozhatna azon, hogy az Istennel való egyesülés magasabb foka még mélyebbre ható tisztulást követel? Azonban méltán lehet kérdezni, hogy mi többet szenvedhet még a lélek, miután már az érzékek éjszakájában egész fenéig látszott üríteni a keserű poharat?

Egyedül Isten ismer mindent, tökéletlenségünk legláthatatlanabb mozzanatait is. Egyedül csak Ő tudja a bonckést az áldozat lelkének legelrejtettebb redőjéig vezetni. S meg is teszi, ha a lélek akadálytalanul hagyja őt működni. Eddig az ember cselekedett, ha keveset is, isteni befolyás mellett, ezután azonban Isten cselekszik az ember beleegyezésével.

Tehát ismét a sötétség, szárazság, szenvedés, félelem és aggodalom örvényébe taszítva! Pedig csak az imént szabadult ki az érzékek éjszakájának borzalmaiból.

A sátán ütlegei kétségkívül mérhetetlenül fájdalmasabbak voltak az Apostolnak, mint a harmadik égbe történt ragadtatásának örömei. Ezért hagyta el ajkát a kétségbeesett jajszó: «Ki szabadít meg e halálnak testétől?» (Rom. 7, 24.) Így a lélek is, midőn az érzékek éjszakájának megpróbáltatásai

után rövid időre megpillanthatta «az isteni arcnak egy sugarát» (Zsolt. 4, 7), rémülettel és aggodalommal látja a szörnyű misztikus sötétség visszatérését. Mindent elhagyott már. Minden érzékit, minden szenvedélyt kihaltnak érzett magában, mintha csak partra kivetett hajóronccsá vált volna e világ számára. És mégis! . . .

Az érzékek éjszakája ugyan mélységes alázatra tanította, de viszont a rákövetkező isteni szeretet érezhető kiáradása az elviselhetetlenségig fokozta benne az egyesülés, a teljes azonosulás vágyát. Isten az ő szépségének fénycsóváival mintegy meglepetésszerűen a szeretet után epedő szomjúság tüzébe vetette. De azután nyomban el is tűnt, ami úgy hatott rá, mintha áthatolhatatlan, sivár pusztába jutott volna, honnan nincs szabadulás. Mi több, az ég is beborult felette és csak egyetlen fénysugár maradt, de az is félelmetes, mert csak azt nyilatkoztatja ki neki, mit a szentség Istene követel tőle, teremtménytől, a tökéletes és teljes egyesüléshez. Mikor már semmi összeegyeztethetlent sem látott magában és teljesen felkészültnek hitte magát az isteni látogatásra, egyesülésre, akkor Isten szeme még rejtettebb és még mélyebb gyökereket fedez fel az ő emberi énjében. Ezeknek is távolodniuk kell, hogy egészen odaköltözhessék Isten.

Ezért szakasztja el tehát újra mindentől és csak azt engedi meg, hogy saját bűnös semmiségét szem-

lélje. Minden oldalról elárasztja őt világosságával, melynek égető sugarai benső világának legismeretlenebb mélyéig lehatolnak. A tisztaság e vakító tükrében nem lát mást magában, mint csak piszkot és szennyet. A végtelen Szentség színe előtt a királyi próféta kérelmével kiált fel: «Uram, ne szállj ítéletre szolgálóddal!» (Zsolt. 142, 2) és ugyanúgy érzi magát, mint Izaiás próféta, mikor a nagy Királyt szemlélte, aki előtt remegtek az angyalok ezrei (Izaiás 6). Szemben érzi magát a szentek Szentjével. Milyen nyomasztó, megsemmisítő szembesítés! Hová meneküljön, hová rejtőzzék? Hiszen a zoltároossal kell mondania: Ha felszállok az égbe, ott vagy, hogy elűzzél onnan, ha az alvilágba szállok le, ott is jelen vagy, hogy még mélyebbre taszítsál, ha lelkem mélységeit kutatom, kényszerülve érzem magamat arra, hogy ítéletet mondjak magam felett. (Zsolt. 138.)

Megteszi Isten a lélekkel azt, amit az nem mert. Már az ő végtelen szentsége maga is néma ítélet felette. Végtelen tisztaságának ragyogása fáklyaként hatol be a lélek legtitkosabb, legelrejtettebb zugába is, hogy az eddig soha fel nem ismert szennyfoltot is megismertesse vele, ott is, ahol egész tisztának hitte magát. Isten világossága felfedi a lélek előtt, hogy természetében semmi egészséges sincs. Halandó porhüvelye teljesen nélkülözi azokat a szent tüzeket, melyek ma háromszor Szentből törnek elő. Az igazságos Bíró szigorúságának védtele-

nül kiszolgáltatva, csak így tud fohászzkodni már :
«Irgalmasság hegyei, zuhanjatok le, mert rettenetes
így tisztulatlanul a szentek Szentjének közelébe
jutni !»

De nincs irgalom ! A nélkül, hogy törődne valaki
az ő szégyenével és ijedelmével, el kell viselnie e
káprázatos fényesség égetését. Ki kell állnia az
igazság napjának vakító sugárkévéit, melyek kuta-
tólag vetődnek rá életének minden gonoszságára.
Fordítsd el tőlem szemedet — fohászzkodik —, hogy
ne lássam többé bűnös voltomat . . . Vagy talán
bűneim nincsenek is megbocsátva? És ha valóban
el is fordul tőle az igazságos Bíró, az is csak úgy
tűnik fel, mintha útálatból és megvetésből történ-
nék. S noha belátja a lélek, hogy ezt a bánásmódot
gonoszsága miatt joggal megérdemli, szeretete
mégis kétségbeesetten tiltakozik az elutasítás ellen.
Hazudna, ha azt mondaná, hogy elfogadja ezt az
akármennyire is megérdemelt elhagyatottságot.
Ellenkezőleg, minden zavara és ijedelme ellenére is,
hevesen törtet Isten felé, aki ha keményen bánik
is vele, már teljesen rabjává tette. De íme, az
Imádott csak újra eltaszítja magától !

Ilyen rettenetes megpróbáltatás rendkívüli ke-
gyelem nélkül a kétségbeesés, ha nem az örület
örvényébe taszíthatná a lelket, vagy pedig elutasí-
tott szeretete engesztelhetetlen gyűlöletté változ-
hatna.

E szenvedések az ördög és a kárhozottak gyöt-

relmeire emlékeztetnek, kiknek minden életösztöne szintén Istenre, mint szentséges központra irányul. Hiszen ő a legfőbb jó, akiért minden teremtetett s akin kívül csak az örök szerencsétlenség létezik. És ő nemcsak hogy elfordul tőlük, hanem szörnyű ítélettel visszataszítja őket, mely áthidalhatatlan mélységet nyit köztük és az egyedül boldogító jóság között: «Távozzatok, átkozottak, az örök tűzre!» Bosszúból és dühből olyan gyűlölet lángol fel bennük, mint amekkora lett másként szeretetük. Odium fit ex amore, gyűlölet lesz a szeretetből (Szent Tamás). Ime a kín a pokolban!

Azokat a lelkeket is, kiket Isten a keresztény tökéletesség legmagasabb csúcsára, a misztikus hegy legkimagaslóbb ormára hív, hasonló próbára meri tenni, mikor oly szeretetet követel tőlük, mely más körülmények között és más feltételek mellett csak kétségbeesést és gyűlöletet váltana ki. Abban a tudatban hagyja őket, hogy forró szeretetük figyelmen kívül marad, sőt csak visszautasítást érdemel. Ki is használja ezt a sátán és lázadásra, káromlásra tüzei őket. Ez az elkárhozottság fájaldalmához hasonló valami: pokoli kín a földön...

És ez a kín tartós lehet, hónapokig, sőt évekig is eltarthat több vagy kevesebb, meg-megismétlődő és rendkívüli hevességű válsággal. B. Varrani Baptista két évig szenvedte ezt, Juliáni Szent Veronika pedig még tovább.

Dehát — kérdezzük — miért kínozza Isten így

a lelkeket, kiket oly gyöngéden szeret és kik szintén oly forrón szeretik Őt? Talán kedve telik az ő aggodalmukban és rémületükben?

Ó dehogy! A szentek Szentje egyetlenegy lelket sem engedhet erre a benső egyesülésre, míg az belső világának mélyéig meg nem tisztult. A lélek éjszakája voltaképen utolsó felülvizsgálása és megerősítése a lelki épületnek, hogy megdönthetetlen legyen, hogy ez az önmagának teljesen meghalt teremtmény a teljes elhagyatottság érzetében sem hagyja el többé Teremtőjét.

A léleknek e leírhatatlan haláltusában, mikor a Megfeszítettel kiáltja: «Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?» (Mt. 27, 46), ha keservesen is, de mégis ki kell nyögnie: «Jól van, tégy velem, Uram, amit akarsz, ha ez a Te dicsőségedre szolgál. Én szeretlek Téged örökre!» E csodálatos megadásra és szeretetvallomásra legyőzöttnek jelenti ki magát Isten és már nem késik soká, hogy a lelket megjutalmazza. A rákövetkező szenvedések már nem tisztító jellegűek lesznek, hanem a szeretet édes megsebesítései.

2. Mária, a példakép.

Jézus áldott anyja nem lehetett eltaszítva Istentől s nem is valószínű, hogy lelkét e kegyetlen érzések fagyos lehellete érintette volna. Mégis, mivel neki a belső életre törekvő lelkek példaképének

kellett lennie mindenben, még érdemeinek, dicsőségének teljességéért is, az áldozat kelyhét fenékgig kellett ürítenie. Ezért az egyháztanítók vele kapcsolatban is beszélnek a lélek éjszakájának szorongatásairól.

Mikor az emlékezetes jeruzsálemi zarándoklat alkalmából elvesztette Jézust, mily bánatosan és szorongóan kereste. Bár hibáján kívül történt, mégis magát vádolja az anyai szeretet nyugtalankodó szemrehányásaival: «Jaj nekem — mondogathatta magában —, aki igazán méltó az istenanyaságra, az nem veszítené el Gyermekeit még önhibáján kívül sem, az sohasem vált volna el tőle. Istenem, mennyire csalódott bennem a Te bizalmod, mikor annyi kiváltsággal halmoztál el! Bizony, csak hálátlanokat teremtetél, ha már tulajdon anyád is gondatlansággal fizet. Nincs hálátlanság, mely az enyémnél érzékenyebben érinthetne Téged! Minden büntetést megérdemlek s nem is térek ki előle! Már az a gondolat is, hogy Neked visszatetszést okoztam, a halálnál is keserűbb számomra. Bocsáss rám minden kint, csak megtaláljalak és elfelejthesed gondatlanságomat!» Bizonyára ilyen érzések kínozhatták a Szűzanya szerető szívét a hosszú fájdalmas keresés alatt . . .

De a megtalált Jézus nem sértődött meg. Semmit sem vetett szeretett anyja szemére. Csak tudatta vele, hogy eljött a mennyei Atyától rábizott küldetés ideje. Ez a magyarázat teljesen kielégítette és

megvigasztalta a megváltásunkban vele közreműködő Istenanyát.

Nincs ellentmondásban az ártatlanság ténye és tudata a misztikus szenvedésekkel. Akik valami nagy megpróbáltatáson mennek keresztül, ha nem is terheli lelküket tényleges büntudat, mégis rendszerint vádolják magukat és alázattal, megadással fogadják a rájuk zúduló büntetéseket. Elég nekik a tudat, hogy a jó Isten meg van velük elégedve.

Talán Jézus ez elvesztése volt Szűz Mária életében a lélek éjszakájának első ténye. A legutolsó és legnagyobb pedig az volt, mikor a Kálvárián neki is ki kellett mondania a «fiat»-ot, a legyent, mellyel cserébe kellett adnia szűz méhének végtelenül szeretett fiát a bűnös emberiségért : «Asszony, íme a te fiad ! (Ján. 19, 26.) Anyám, én elhagylak téged, mert befejeztem küldetésemet, de hogy a te anyai szereteted ne maradjon árván, íme itt a másik fiú. Ő lesz gyermeked helyettem. Ezentúl reá áraszd minden szeretetedet, mellyel engem halmoztál volna el!» Milyen egyenlőtlen csere ! Szent Bernát mély megindultsággal írja, hogy kimondhatatlan áldozat volt ez az Istenanyától, de ő mégis, közreműködve megváltásunkban, hősi önfeláldozással fogadta. Mily boldogan nevezhetjük így most mi is anyánknak őt !

A keserűség mérhetetlen óceánjában merülve csókolgatta az erős Asszony szent Fia lábait a kereszt tövében. S midőn látta, hogy Jézus le-

hajtja fejét és kiadja lelkét, mily vigasztaló lett volna számára vele együttthalni, hiszen ettől kezdve csak válaszfal lett élete, mely távol tartotta Legkedvesebbjétől. Mégis lemondott. Ez a föltétlen megnyugvás a legszebb és leghatározottabb bizony-sága annak, hogy sem Jézustól való elszakadása, sem Isten boldogító szemlélésének elhalasztódása nem tudta őt szeretetében a legkevésbé sem meg-ingatni. S bár mérhetetlen elhagyatottságára a győzelmi öröm hajnala virradt Jézus feltámadásá-ban, ám azért életének további 23 hosszú eszten-deje nem volt egyéb, mint hosszú emésztődés szeretetben. Bár e távollét hitét, reményét és érde-meit növelte, árva szíve mégis szüntelenül emész-tődött a szeretet és vágyódás lángolásában, míg csak egészen fel nem oszlott ebben az emésztő tűz-ben. Halálát is ez égő vágy utolsó, legmélyebb sóhaja okozta.

3. A felemésztő, vagyis átalakító egyesülés.

A borzalmas sötétségre vakító világosság, a der-mesztő hidegre jóleső forróság következik. Új élet váltja fel a haldoklást, Isten-jegyesség a látszóla-gos elvetettséget.

Igy aztán sem nem csodálkozik, sem nem pa-naszkodik a lélek a megtett hosszú út végén s nem keseríti el őt a küzdelmekben kapott sebek látása. Inkább megedzették a harcok és sebei dicsőségesen

ragyognak. Vége az áthidalhatatlan távolságnak a véges és végtelen, a föld és az ég között ! Nem bőséges kárpótlás-e ez a kiállott harcokért és szenvedésekért ?

Ha következik is még szenvedés a misztikus egyesülésig, az nélkülözni fog minden aggodalmat, az már csak a jegyes édes emésztődése Kedvesének keresése közben, sóhajtozás Az után, akinek tetszett isteni szeretetének kiárasztásával teljesen megbénítani érzékeit. De azért jól tudja, hogy még nagy ür tátong Istennel való egyesülése és az üdvözültek boldogító Isten-bírása között. Földi élete tehát akadály marad az igazi, teljes élet elérésében. Ezért alig tudja már a földi étellel szemben folyton növekvő ellenszenvét legyőzni emésztő honvágyában. Hányszor felsóhajt a zsoltárossal : «Jaj nekem, hogy számkivetésem oly hosszúra nyúlik !» (Zsolt. 119, 5.)

Ilyen lelkiállapotban lehetett Szent Ferenc atyánk, mikor felkiáltott : «Ó szeretet, ragadd meg szívemet s vedd a tűzhelybe, a szeretet tűzhelyébe !» Igy érzett Szent Terézia is mikor a magyarázatokat írta e szavakhoz : «Lankadok a szeretettől és megöl a bánat, hogy nem tudok meghalni».

Ez a pillanat, mikor az Isten arra a csodálatos szövetségre lép, egyes lelkekkel, melyet misztikus eljegyzésnek, vagy menyegzőnek neveznek. E két elnevezés nem mindig egyértelmű a szerzőknél,

de az bizonyos, hogy teljes folytonosság van a két állapot között. Ily szerény műnek keretei nem engedik meg hosszabb tárgyalásukat. Csak azt jegyezzük meg, hogy magát Istent is elragadja a szépség, mely ezeken a halálosan szerető lelkeken előmlik. Kijelenti magát nekik, beszél velük s annyira leereszkedik hozzájuk, hogy szinte elvész már a távolság a teremtő és teremtmények között. Királyi bőkezűségében a legragyogóbb ajándékokkal jutalmazza hűséges kitartásukat. Többször belekóstolnak az égi gyönyörök előízébe és már-már látják az égi fényesség hajnalhasadását. Napról-napra leereszkedőbb lesz hozzájuk Isten. Elmélyülésük Istenbe mindig mélyebb, bensősegebb, ténylegebb, érezhetőbb, tüzesebb lesz. Kívánnak feloszlani Szent Pállal, hogy egyesülésük végleges és befejezett legyen: «Ut sint consummati in unum., hogy tökéletesen eggyé legyetek!» (Ján. 17, 23.) De azért porba hullva imádják Isten titokzatos végzéseit, melyek hátráltatják egyideig végső és örök egyesülésüket.

A lélek ilyen felozlásig ható epekedéseire történik, hogy már a földön megköti vele Isten a misztikus menyegzőt. A végtelen a végessel egy lélekbe olvad, hogy teljesen és állandóan egymáséi és egymásban legyenek. «Mindaz, amit erről mondhatok, mindaz, amit erről tudok, az, írja Szent Teréz, hogy a lélek, vagy legalábbis a lélek szellemi része eggyé lesz az Istennel». (Várkastély 7, 2.)

Az élő szentségházzá vált lélek mindinkább alkalmasabbá válik, hogy egyéni nézeteiből és vágyaiból kivetkőzve, Jézus szellemét és érzelmeit öltse magára, sőt hogy Jézus maga éljen, uralkodjék és cselekedjék benne és általa. S ez a Jézusba történt boldogító átolvadás azután mindig tudatosabbá, érezhetőbbé és kétségtelenebbé válik a lélekben és szinte állandósul.

Természetes, hogy ezt az eggyé-levést itt nem lehet szoros értelemben vennünk, mintha a lélek megszűnnék önmagában létezni. Csak átvitt értelemben mondjuk. A lélek reprodukálja, ábrázolja magában Jézust, nemcsak külsőleg, miként a festő lemásolja a vászonra modelljét, hanem olyan értelemben, hogy Jézus maga fejt ki benne tevékenységet. A lélek tapasztalás útján ráébred, hogy az az őt egészen átható, csaknem felemészítő, égő szeretet nem más, mint Jézus szeretete, mellyel Atyját benne és általa szereti.

Ha a megtisztult lelkek — mint rendszeren — gyöngéd és különleges tisztelettel viseltetnek a Szent Szűz iránt is, ez szintén Jézusnak tulajdonítandó. Mintha szeretett édesanyja iránt való fiúi ragaszkodásának most akarná bizonyítékát adni, szent gyermekkorában kapott sok-sok anyai kedvességét, csókját így óhajtaná viszonzni.

Az apostoli hithirdetők kemény munkában elcsigázottan, az üldözések pergőtüzében épp úgy, mint a vérpadon, érezték, hogy lelkük legyőzhetet-

len ereje az a halálig, mégpedig a kereszthalálig tartó engedelmesség, mellyel Jézus újra fel akarja magát áldozni vértanúságukban a világ üdvéért. A szemlélődő lelkekben folytatja Jézus az ő egykori csendes éjjeli beszélgetéseit mennyei Atyjával.

Jézus különleges külső dicsőséget akar nyújtani Atyjának és egyben megerősíteni a világ ingadozó hitét azokban a tündöklő csodatettekben, midőn valamelyik benső barátjának kézérítésével beteget gyógyít. A csodás gyógyulás eszközlője távol áll attól, hogy abból valamit is magának tulajdonítson. Jézus az, aki cselekszik benne. Neki nincs más gondja, mint siettetni, hogy minél előbb meghaljon és eltűnjön benne «a silány én» és a lehető leggyorsabban megtörténjék Krisztushoz való teljes áthasonulása. Ez a Jézussal való szoros kapcsolat a magyarázata annak is, hogy miért képesek oly vidáman és túlságos megerőltetés nélkül a legnagyobb önsanyargatásokra és a legéletbevágóbb lemondásokra.

Ez az átalakító egyesülés közösen a Szentléleké és a léleké magáé. Élet- és cselekvés-közösségük oly teljes, hogy a legcsodálatosabb, legkiváltságosabb és legingyenebb ajándékok is majdnem egész természeteknek tűnnek fel előttük. Egyáltalán nem lepődnek meg rajtuk, mert Jézus isteni bölcseségének és hatalmának megnyilvánulásait látják és élvezik bennük ezek a magukból kivetkőzött, tökéletesen fogékony és tanulékony lelkek,

kikben szabadon él és működik Ő Szentlelkével. (Gal. 2, 20.) Mily csodálatos Jézus Szívének isteni leereszkedése, mennyire szereti a szegény emberiséget!

Eközben a lélek porhüvelyé, a test, mely még nincs felkészülve egy ilyen majdnem égi életet élő léleknek lakásául szolgálni, szokott gyöngeségével néha-néha ellenszegül. Szinte vánszorog szánalmasan a gyötrő betegségek súlya alatt s végül teljesen összeroskad a szeretet erőszakosságától. Így halt meg Szeráfi Szent Ferenc atyánk s ugyanígy Szeráfi Szent Terézia is. De legfőképp ilyen volt a mi áldott anyánknak, Szűz Máriának a halála: a szeretet isteni lángja teljes győzelmet aratott a törékeny test fölött.

*

Ime az imaélet kicövekelt útja! Ha kevésbé térünk is ki az erények fokozatos gyakorlására, nem jelenti ez még, hogy ez a két út vastag fallal volna egymástól elválasztva. A magasabbfokú imaélet ugyanis megköveteli a szervezet természetfeletti felsőbb képességeinek működését. Csak fokozatosan, az erkölcsi és isteni erényeknek, továbbá a Szentlélek ajándékainak megfelelő tevékenységgel tud a lélek folyton szentebbül élni. Az imaélet és az erényesség egyenes arányban vannak egymással, ami tehát fejlődés az imaéletben, az egyszersmind haladás az erényességben is.

Miként az első megigazulás ráállít bennünket az

égi boldogság és szentség nyílt ösvényére, mégpedig azzal a kötelezettséggel, hogy az arra rendelt eszközök használatával törtessünk az égi magasságok felé, úgy minden ima végelemzésben az elméledésről a szemlélődésre ível, mely azonban végső kiegészülését csak a boldog Isten-látásban találja meg. Az ég nem lesz teljesen ingyenes, hanem jutalma a szigorúan vett érdemnek.

Valamint az örök boldogságról elmélkedve célunk nem a merő megismerés, hanem az erőgyűjtés és nekilendülés oly élet kialakítására, melynek ez a jutalma, úgy az imafokok elemzésében sem vezethet bennünket más, mind a felfelé jutás vágya. Élünk csak azzal a fénnel, mely rávilágít küzdőterünkre és fogjunk hozzá alázatosan, de elszántan a megkívánt erények gyakorlásához! Az előhaladás maga a Szentlélek műve bennünk, mégpedig, mint Fáber elmésen mondja: «nagy javunkra, tudtunkon kívül».

Nem látjuk-e, hogy a Szent Szűz is csak az Úr szolgáló-leányának tekinti mindig magát? Sohasem kívánja megelőzni a kegyelmet, hanem alázatosan csak követi. Sohasem keresi a kitüntetést, sőt inkább ellenszegül annak és éppen így válik méltóvá minden ajándékra. Soha sem kéri örömeinek meghosszabbítását, szenvedéseinek megrövidítését. Semmi sem bizonyítja jobban életszentségének páratlanságát, mint változatlan egyszerűsége, mellyel minden erénygyakorlatát végzi.

Bárcsak mi is olyan tanulékonyak és hűségesek lennénk és olyan szabadon engednénk Jézust lelkünkben munkálkodni, mint szűzi példaképünk ! Milyen gyöngéden vonna bennünket is magához, hogy egészen szentséges Szívébe vezessen ! Bárcsak magunkévá tennénk Szűz Anyánk eszményiségét ! Alakítsuk ki magunkban Jézus isteni alakját égi Anyánk oltalma alatt abban a mértékben, melyet az örök tervek kiszabtak nekünk. S milyen ez a mérték ? Titok ugyan, de biztató az a tény, hogy Jézus szent Szívének semmi sem fáj jobban, mint az a megnemértés és bizalmatlanság, mellyel elzárkózunk előle, mikor ő oly nagyon akarja magát közölni velünk.

Szégyennel ismerjük be, hogy rászolgáltunk leg-súlyosabb szemrehányására. Áldjuk isteni türel-mét, mellyel mindezideig hosszan várt reánk. Ipar-kodjunk jóvá tenni mulasztásainkat, felélesztve magunkban a bennünk lakozó kegyelmet : «Ad-moneo te, ut resuscites gratiam, quae in te est». (2 Tim. 1, 6.)

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Gasparri bíboros államtitkár levele a szerzőhöz ..	5
A negyedik kiadás előszava	7
I. fejezet. Mária és az elmélkedő imádság	11
1. A tisztulás útja	16
2. Az alázat és összeszedettség	17
3. Az elmélkedés	20
4. Néhány megjegyzés	23
II. fejezet. Mária és az érzelmi ima.	31
1. A megvilágosulás útja	31
2. Átmenet az érzelmi imára	33
3. Az érzelmi ima és Mária	36
4. Az érzelmi ima és mi	38
5. Veszélyes zátonyok	43
III. fejezet. Mária és a lelki egyszerűség imája, vagyis a cselekvő szemlélődés.	48
1. Az egyesülés, vagyis a tökéletesség útja	48
2. Átmenet a cselekvő szemlélődésre	51
IV. fejezet. A cselekvő szemlélődés	54
A) A cselekvő szemlélődés fokozatai	54
1. A csodálat	54
2. Az imádás	59
B) A cselekvő szemlélődés további lépcső- fokai	66
3. A dicséret	67
4. A dicsőítés	73

	Oldal
C) A cselekvő szemlélődés csúcspontjai ...	84
5. A hálaadás	86
6. A szeretet	89
D) Megjegyzések a sajátos kifejezésekhez...	97
V. fejezet. Mária és a hitima.....	103
1. Jézus hallgat és eltávozik	104
2. A hitima természete	108
3. A hitima különféle elnevezései és jellegzettségei.....	109
4. A hitima három ismertető jele.	118
5. Szenvedőleges állapot és együttműködés ..	124
VI. fejezet. Mária és az érzékek éjszakája	127
1. Előkészítő és kísérő megpróbáltatások ...	128
2. Titokzatos megpróbáltatások	132
3. Mária és a megpróbáltatások	136
4. Az érzékek éjszakájának hatásai	140
VII. fejezet. Mária és a lélek éjszakája	144
1. A lélek éjszakája	145
2. Mária, a példakép	150
3. A felemésztő, vagyis átalakító egyesülés	153

